

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**BALIKESİR'DE KENTLİLİK BİLİNCİ, KENTSEL
FARKINDALIK VE KENTSEL ALGI: BİR ÖLÇEK
GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Ahsen TALU

BALIKESİR, 2017

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2017

BAUN

A.A.TALU

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**BALIKESİR'DE KENTLİLİK BİLİNCİ, KENTSEL
FARKINDALIK VE KENTSEL ALGI: BİR ÖLÇEK
GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Ahsen TALU

BALIKESİR, 2017

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**BALIKESİR'DE KENTLİLİK BİLİNCİ, KENTSEL
FARKINDALIK VE KENTSEL ALGI: BİR ÖLÇEK
GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe Ahsen TALU

Tez Danışmanı:

Yrd. Doç. Dr. Barış ŞENTUNA

BALIKESİR, 2017

Bu araştırma; Balıkesir Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından
(2015/153) nolu proje ile desteklenmiştir.

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Sosyoloji Anabilim Dalı'nda 201412541001 numaralı Ayşe Ahsen TALU'nun hazırladığı "Balıkesir'de Kentlilik Bilinci, Kentsel Farkındalık ve Kentsel Algı: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 27.12/2017 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan

Üye (Danışman)

Yard. Doç. Dr. Berrin Şentürk

Üye

Üye

Prof. Dr. Kadir Canatan

Üye

Üye

Yard. Doç. Dr. Mustafa Özgür

Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım.

27.12/2017

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Halil İbrahim Şahin
Müdür

ÖNSÖZ

“Balıkesir’de Kentlilik Bilinci, Kentsel Farkındalık ve Kentsel Algı: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması” konulu araştırmamızın amacı, araştırma kapsamında geliştirilen “Kentlilik Bilinci Ölçeği” ile Balıkesir’de yaşayan bireylerin Kentlilik Bilinci’ni incelemek ve bu doğrultuda analizlerde bulunmaktır. Araştırmada Balıkesir’de yaşayan kişilerin Kentlilik Bilinci, Kentsel Algı ve Kentsel Farkındalığını ölçmeye yönelik geliştirilmiş sorular aracılığıyla tespitlerde bulunulmuştur. Araştırmada kullanılan güvenilirlik ve geçerliliği hesaplanmış ölçek literatür için büyük önem teşkil etmektedir. Bu ölçek özgün bir değer ifade etmektedir.

Bu yorucu ve uzun tez hazırlama sürecinde bir çok kişinin desteği ve emeği bulunmaktadır. Bilgi ve birikimi kılavuzluğunda çalışmamın her aşamasında yönlendirmeleri, destekleri ile çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği geçen Danışman Hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Barış ŞENTUNA’ya teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim sürecim boyunca olduğu gibi bu süreçte de bana daima inanan hiçbir desteğini esirgemeyen babam Cemal BÖLÜCEK, annem Leman BÖLÜCEK ve kardeşim Ahmet Yasin BÖLÜCEK’e sonsuz teşekkür ederim.

Bu zorlu süreçte beni her zaman motive eden ve benim için büyük bir destek kaynağı olan eşim Aykut TALU’ya teşekkür ederim.

Büyük bir azim ile çalışmamın sebebi biricik oğlum İsmail TALU’ya tüm kalbimle bana verdiği bu enerji için teşekkür ediyorum.

Ayşe Ahsen TALU

ÖZET

BALIKESİR'DE KENTLİLİK BİLİNCİ: KENTSEL FARKINDALIK VE KENTSEL ALGI: BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

TALU, Ayşe Ahsen

Yüksek Lisans, Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Barış ŞENTUNA

2017, 150 Sayfa

“Balıkesir’de Kentlilik Bilinci, Kentsel Farkındalık ve Kentsel Algı: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması” konulu araştırma ile “Kentlilik Bilinci Ölçeği”nden yararlanılarak Kentlilik Bilinci üzerinde etkili olan değişkenlerin neler olduğunun ve kentlilik bilinci düzeyinin belirlenmesi, kentsel algı ve kentsel farkındalığın ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında “Kentlilik Bilinci Ölçeği” geliştirilmiştir. Nicel araştırma yöntemi kullanılarak 811 kişiden toplanan veriler SPSS paket programında analiz edilmiştir. Kenti ve kentli bireyi merkeze alan analizlerin yapılması sağlıklı kentsel politikaların geliştirilmesine olanak sağlayacaktır. Sağlıklı kentler sağlıklı kentlilerin meydana gelmesini sağlayacak ve bu doğrultuda gerçek kentlileşme meydana gelecektir. Her açıdan kentlikle bütünleşmiş birey, kentin gelişimi ve korunması için bir gönüllü olacaktır. Bunun sonucunda sözde kentli değil gerçek kentli ortaya çıkacaktır. Araştırmanın başta yerel yönetimler olmak üzere kente yön verme ve kenti dizayn etme konusunda öncü olanlara, sivil toplum kuruluşlarına ve diğer kurum ve kuruluşların kente yönelik çalışmalarına ışık tutması ve yön vermesi hedeflenmektedir. Araştırma Balıkesir’de kentlilik bilinci ile ilgili yapılmış ilk saha çalışmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Kent, kentlilik bilinci, kentsel farkındalık, kentsel algı.

ABSTRACT

URBANITY CONSCIOUSNESS, URBAN AWARENESS AND URBAN PERCEPTION IN BALIKESIR: A SCALE DEVELOPMENT STUDY

TALU, Ayşe Ahsen

Master Degree, Department of Sociology,

Adviser: Ass. Prof. Dr. Barış ŞENTUNA

2017, 150 pages

It is aimed in this study, named as “Urbanity Consciousness, Urban Awareness and Urban Perception in Balıkesir: a Scale Development Study” , - via “Urbanity Consciousness Scale” - to determine factors which affect urbanity consciousness and the level of urbanity consciousness and to present urban perception and urban awareness. The Urbanity Consciousness Scale” is developed for the Study. The data which is collected from 811 persons using quantitative research technique is analyzed via SPSS packet program. Making analysis centering the urban and the urban person will allow developing healthy urban policies. Healthy urbans will provide to occur healthy urban persons and in this respect the genuine urbanization will take place. A person integrating in every aspect with its urban will become a volunteer for development and protection of urban. As a result of that, a genuine urban person - not a so-called urban person - will be showed up. It is aimed in this study to give guidance and direction especially to the municipality corporations and to those who are pioneer about shaping and designing the urban, non-governmental organizations and other institutions and organizations’ studies towards the urban. This study is the first fieldwork which is made in Balıkesir about urbanity consciousness.

Key Words: Urban, urbanity consciousness, urban awareness, urban perception.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	3
1.2. Amaç.....	10
1.3. Önem	11
1.4. Varsayımlar.....	15
1.5. Sınırlılıklar.....	15
1.6. Tanımlar.....	17
2. İLGİLİ ALANYAZIN.....	18
2. 1. Kuramsal Çerçeve.....	18
2.1.1. Kent Kavramı.....	18
2. 1.2. Kent Türleri.....	25
2.1.2.1. Akıllı kent	25
2.1.2.2. Çevre kent	26
2.1.2.3. Köy-kent	26

2.1.2.4. Metropolis.....	27
2.1.2.5. Metropoliten.....	27
2.1.2.6. Modern kent.....	28
2.1.2.7. Postmodern kent.....	29
2.1.2.8. Uydu Kent.....	30
2.1.2.9. Sükunet Kenti.....	30
2.1.2.10. Yeni kent.....	31
2. 1.3. Kent- Kır (Köy) Ayrımı.....	32
2.2. Kentlerin Tarihsel Gelişimi.....	35
2.2.1. Antik Çağ'da Kent.....	37
2.2.2. Orta Çağ'da Kent.....	38
2.2.3. Modern Çağ'da Kent.....	39
2.2.4. Endüstri Devrimi Öncesi Kentlere Bakış.....	39
2.2.5. Endüstri Devrimi Sonrası Kentlere Bakış.....	41
2.3. Kent Kuramları.....	44
2. 3.1. Toplumbilimcilerin Kent Kuramları.....	44
2.3.1.1. Max Weber: “İdeal Tip Olarak Kent”.....	45
2.3.1.2. Emile Durkheim: “İşbölümü ve Dayanışma”.....	46
2.3.1.3. Georg Simmel: “Yabancılaşma Mekanı Olarak Kent”	47
2.3.1.4. Ferdinand Tönnies: “Cemaat ve Cemiyet”.....	48
2.3.1.5. Karl Marx ve Friedrich Engels: “Ekonomi Politik Yaklaşım”.....	49
2.3.2. Chicago Okulu.....	50

2.3.2.1. Robert Park: “Ekolojik Yaklaşım”	51
2.3.2.2. Roderick D.McKenzie: “Bir Süreç Olarak Kent(leşme)”.....	52
2.3.2.3. Ernest Burgess: “Ortak Merkezli Daireler Kuramı”..	52
2.3.2.4. Louis Wirth: “Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlilik”	53
2.3.3. Yeni Marksist Kentsel Yaklaşımlar.....	54
2.3.3.1. Henri Lefebvre: “Toplumsal Ürün Olarak Mekan”	54
2.3.3.2. Manuel Castells: “Kolektif Tüketim ve Kent”.....	55
2.3.3.3. David Harvey: “Sermaye Birikimi ve Kent”.....	55
2.3.4. İbn-i Haldun: “Kente Doğudan Bir Bakış”.....	56
2.3.5. Farabi: “Erdemli Şehir”.....	57
2.4. Kentleşme Kavramı	58
2.4.1. Türkiye’de Kentleşme Olgusu	61
2.4.2. Kentleşmenin Nedenleri	63
2.4.2.1. Kentleşmede Çekici Faktörler	64
2.4.2.2. Kentleşmede İtici Faktörler	65
2.4.2.3. Kentleşmede İletici Çekici Faktörler	66
2.4.3. Kentleşmenin Göstergeleri.....	67
2.4.4. Kentleşmenin Bireyler Üzerindeki Etkileri.....	69
2.4.5. Kentleşmenin Meydana Getirdiği Olumsuzluklar.....	70
2.5. Kentlileşme.....	72
2.6. Kentlilik Bilinci	76

2.7. Kentsel Aidiyet	81
2.8. İlgili Araştırmalar.....	82
2.9. Balıkesir İli İle İlgili Veriler.....	85
2.9.1. Balıkesir İli Tarihi	85
2.9.1.1. Osmanlı Devleti.....	86
2.9.1.2. Kurtuluş Savaşı Dönemi	87
2.9.1.3. Cumhuriyet Dönemi	87
2.9.2. İlin Doğal Yapısı (Coğrafik Konumu ve Yapısı).....	87
2.9.3. İl Nüfus Verileri.....	88
2.9.4. İlin Göç Eğilimleri	89
2.9.5. İl Yaşam Memnuniyeti Araştırması Sonuçları.....	89
3. YÖNTEM.....	90
3.1. Araştırmanın Modeli.....	90
3.2. Evren ve Örneklem/Araştırma Grubu.....	90
3.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	92
3.4. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	94
3.5. Verilerin Analizi.....	95
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	96
4.1. 5’li Likert Tipi Ölçek Maddelerin ve Sosyo-Demografik Verilerin Analizi	104
4.1.1. Kentlilik Bilinci Faktörünü Oluşturan Maddelerin Analizi.....	104

4.1.2. Kentsel Farkındalık Faktörünü Oluşturan Maddelerin Analizi.....	115
4.1.3. Kentsel Algı Faktörünü Oluşturan Maddelerin Analizi.....	118
4.2. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Analizi.....	121
4.3. Hipotezlerin Test Edilmesi ve Analizler (Tek Yönlü Varyans Analizi) (ANOVA)	129
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	135
5.1. Sonuçlar	135
5.2. Öneriler.....	138
KAYNAKÇA.....	143
EKLER.....	149
EK 1. ÖZGEÇMİŞ.....	149

KISALTMALAR

akt.	: Aktaran
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
Dü.	: Düzenleyen
hızl.	: Hazırlayan
KA	: Kentsel Algı
KB	: Kentlilik Bilinci
KBÖ	: Kentlilik Bilinci Ölçeği
KF	: Kentsel Farkındalık
M.S.	: Milattan sonra
S.	: Sayı
s.	: Sayfa / Sayfalar
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vb.	: Ve benzeri/benzerleri
yy.	: Yüzyıl

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. AFA Serpilme Diyagramı Çizim Grafiği.....	98
Şekil 2. DFA Analizi Yol Diyagramı.....	103
Şekil 3. Kentlilik Bilinci Ortalama Skoru-Mahalle/Yer Grafiği.....	130
Şekil 4. Kentsel Farkındalık Ortalama Skoru-Mahalle/Yer Grafiği.....	132
Şekil 5. Kentsel Algı Ortalama Skoru- Mahalle/Yer Grafiği.....	134

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Balıkesir, İstanbul, Tunceli İl Nüfus Verileri.....	88
Tablo 2. Yıllık Nüfus Artış Hızı.....	88
Tablo 3. İlin Aldığı, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı.....	89
Tablo 4. Balıkesir İli Umut Düzeyi.....	89
Tablo 5. Balıkesir İli Mutluluk Düzeyi.....	90
Tablo 6. Ankete Katılan Kişi Sayısı.....	92
Tablo 7. AFA Faktör Yükleri.....	99-100
Tablo 8. Alt Boyutların Skorları	100
Tablo 9. DFA Uyum ve İyilik Ölçütleri.....	101
Tablo 10. Yerel Yönetimlerin İşbirliği Durumu.....	104
Tablo 11. Komşularla Görüşme Durumu.....	105
Tablo 12. Projelerde Görüş Alma Durumu	105
Tablo 13. Aile Bireyleri Oy Verme Durumu.....	106
Tablo 14. Kamusal Mallara Zarar Verenleri Uyarma Durumu.....	107
Tablo 15. Balıkesir'in Doğal Güzelliklerinin Korunması Durumu.....	107
Tablo 16. Balıkesir'in Çevresi.....	108
Tablo 17. Balıkesir'in Çevresini Ziyaret Etme Durumu.....	109
Tablo 18. Balıkesir Dışına Çıkma İhtiyacı.....	109
Tablo 19. Mahallemin Temizliğine Katkıda Bulunma Durumu.....	110
Tablo 20. Ulaşım İçin Düzenleme Yapılması Durumu.....	110
Tablo 21. Şehri Tanımanın Önemi	111
Tablo 22. Tanıtımın Yapılması Durumu	112
Tablo 23. Engelli Bireylerin Ulaşımı İçin Düzenleme Yapılması Durumu.....	112
Tablo 24. Kültürün Daha İyi Olması İçin Düzenlemeler Yapılması.....	113

Tablo 25. Kent Yaşamını Kolaylaştırıcı Düzenlemeler Yapılması.....	113
Tablo 26. Büyükşehir Belediyesi'nin Balıkesirspor'a Destek Vermesi Durumu.....	114
Tablo 27. Büyükşehir Belediyesi'nin Düzenlediği Etkinlik ve Kurslardan Haberdar Olma.....	115
Tablo 28. Balıkesir'in Sloganını Bilme Durumu.....	115
Tablo 29. Sivil Toplum Kuruluşlarına Üye Olma Durumu.....	116
Tablo 30. Büyük Şehirlere Yakın Olmanın Kentin Gelişimini Etkilemesi Durumu.....	117
Tablo 31. Şehir Dışındaki Hastanelere Gitme İhtiyacı Duyma.....	118
Tablo 32. Balıkesir'in Eğitim Olanaklarının Yeterliliği Durumu.....	118
Tablo 33. Balıkesir'in Önemli Şahsiyetlerinin Kimler Olduğunu Bilme.....	119
Tablo 34. Balıkesir Haberlerini Yerel Televizyon Kanallarından Öğrenme.....	120
Tablo 35. Balıkesir Haberlerini İnternet Sitelerinden Öğrenme.....	120
Tablo 36. Balıkesir Haberlerini Yerel Basından Öğrenme.....	121
Tablo 37. Anket Mahalle Frekans, Yüzde ve Kümülatif Yüzde.....	122
Tablo 38. Yaş Bilgisi.....	122
Tablo 39. Cinsiyet Bilgisi.....	123
Tablo 40. Engellilik Durumu	123
Tablo 41. Medeni Durum Bilgisi.....	124
Tablo 42. Balıkesirli Olma Durumu.....	124
Tablo 43. Siyasi Görüşe Yakınlık Durumu.....	125
Tablo 44. Dindarlık Durumu.....	125
Tablo 45. Ailede İkamet Eden Birey Sayısı.....	126
Tablo 46. Eğitim Durumu.....	127
Tablo 47. Vatandaşlık Durumu.....	127
Tablo 48. Aile Aylık Toplam Gelir Durumu.....	128
Tablo 49. Mahalle Değişkenine Göre Kentlilik Bilinci Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	129
Tablo 50. Kentlilik Bilinci Test Sonucu.....	129
Tablo 51. Mahalle Değişkenine Göre Kentsel Farkındalık Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	131

Tablo 52. Kentsel Farkındalık Test Sonucu.....	131
Tablo 53. Mahalle Değişkenine Göre Kentsel Algı Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	133
Tablo 54. Kentsel Algı Test Sonucu.....	133

1. GİRİŞ

Kentlerin varlığının tarihin eski dönemlerine, insanlığın varoluşuna kadar dayandırılabilmesine dair birçok görüş bulunmaktadır. İnsanlığın var oluşu ile ortaya çıktığı söylenen kentler günümüz kentleriyle kıyaslandığında benzerlikler barındırsa da büyük farklılıklar taşıdığını görmek hiçte zor olmayacaktır. Geçmişte kentler mekansal, toplumsal, ekonomik boyutlarıyla günümüz kentlerinden farklı yapıdadırlar. Yaşanan değişim ve dönüşümlerden kentin de etkilenmemesi olanaksızdır.

Tarihsel süreç içerisinde kentlerin değişimine neden olabilecek küçükü büyüü bir çok olay yaşanmıştır. Kuşkusuz bu olaylardan en önemlisi ise Endüstri Devrimi'dir. Endüstri devrimi geçmişteki kent algısı ve görüntüsünün bütünüyle değişmesine neden olmuştur. Ekonomik, toplumsal, sosyal ve mekansal (fiziki) yapıda yaşanan değişme ve gelişimler kentlerde kendini göstermiştir.

18.yy'dan itibaren Endüstri Devrimi'yle kentlerin çekim merkezi haline gelmesi kentleşme sürecine de bu doğrultuda hız kazandırmıştır. Kentleşmeye bağlı olarak olumlu ve olumsuz olarak nitelendirebileceğimiz birçok gelişmeyi yaşamaktadır. Kentleşmenin sonucunda kentte ve kentli bireyde açığa çıkan olumsuzlukların en aza indirilmesi ve olumlu özelliklerin sivriltilmesi kentte yaşayan bireylerin kentsel yaşam kapasite ve becerilerinin geliştirilmesi ile oluşacaktır. Kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan irdelenmesi gereken en önemli kavramlardan biri de hiç kuşkusuz kentle beraber ortaya atılan kentlilik bilinci kavramıdır. Kentlerde yaşayan bireylerin; kentsel farkındalıkları, kente aidiyet düzeyleri, kenti algılayışları, kente ilişkin geliştirdikleri tutum ve davranışlar kentlilik bilincini oluşturan öğelerdendir. Kentte yaşayan bireylerin ortak kent kültürü ve bilinci oluştuğu takdirde kolektif bir kentlilik bilinci oluşacaktır. Bu çalışma ile Balıkesir'de yaşayan bireylerdeki Kentlilik Bilinci düzeyinin ölçülmesini hedeflenmektedir.

Kentleşme beraberinde ortaya çıkan sorunlara çözüm üretme noktasında ilk akla gelen kurum yerel yönetimlerdir. Oysaki bu noktada yalnız yerel yönetimlerden çözüm beklemek yetersiz olacaktır. Bu sebeple kentte yaşayan bireyler başta olmak

üzere diğerk kamu kurum ve kuruluşları STK'ların kentteki yönetimsel süreçlere, kentsel kararlara etkin katılımını zorunlu kılmaktadır. Kentsel yönetim süreçleri bir çok yönüyle paydaşların aktif katılımını gerektirmektedir. Bu paydaşlardan bir tanesi de kentin üniversitesidir. Bu konuda Balıkesir Üniversitesi olarak katkıda bulunmak, çalışmanın bizler için önemini vurgulamaktadır.

Kentte yaşayan bireylerin kentteki yönetim ve karar süreçlerine katılımı, kendini yaşadığı kente ait hissetmesi, kentsel farkındalık geliştirmiş olması, kentteki sorunlara karşılık çözüm üreten yani kentli olmaya dair bilince yani kentlilik bilincine sahip olması gerekir. Kentten kopuk bireyler, genel olarak ülke bilincinden kopma tehlikesi ile karşı karşıyadırlar. Bu da risk toplumu açısından ciddi bir tehdit oluşturabilir.

Kentte yaşayan her bireyin kentlilik bilincine sahip olmadığı varsayımıyla bu bilinci etkileyen değişkenlerin neler olduğu, faktörlerin belirlenmesi ve bu sayede kentlilik bilincine sahip bireylerin ve kentlilik bilinci düzeyinin tespit edilmesi ihtiyacı son yıllarda gittikçe popülerleşen ve ilgi çeken konulardan bir tanesi olmuştur. Bir kentte yaşayan kentlilik bilinci yüksek bireylerin kentin geleceğini şekillendirmesi açısından önemi büyüktür.

Bu çalışma ile Balıkesir'de yaşayan bireylerdeki kentlilik bilinci düzeyinin ölçülmesi ve kentlilik bilincini etkileyen değişkenlerin belirlenmesi hedeflenmektedir. Balıkesir'de Kentlilik Bilinci düzeyinin ölçülmesi amacıyla araştırma kapsamında kentlilik bilinci ölçeği geliştirilmiştir. İlk olarak kentlilik bilinci düzeyinin tespit edilmesi, ikinci olarak da geçerli ve güvenilir bir ölçek açığa çıkarılması planlanmaktadır. Ölçek ile kentte yaşayan bireylerin kentte yaşamaya bağlı olarak edindiği beceri ve davranışlar, kenti sahiplenme ve kente aidiyet düzeyi kent ile ilgili bilincinin ne düzeyde olduğu tespit edilebilecektir. Çalışma Balıkesir ilinde Kentlilik Bilinci'ni ölçmeye yönelik yapılan ilk saha araştırması olması ve ortaya mahalli temellere dayanan bir sonuç ve bir ölçek çıkartılması sebebiyle önem taşımaktadır.

1.1. Problem

Kentsel çalışmalar sadece basit kentsel plan ve politikaların geliştirilmesi, mimari açıdan estetik binaların inşa edilmesi meselesinden ibaret değildir. Kentte yaşayan bireylerin sağlıklı kentli bireyler olarak sağlıklı bir kentte yaşamasını ifade eden sürecin yönetilmesi ve yürütülmesi işidir.

Kentlerle ilgili politikaların geliştirilmesi kentteki karar mekanizmalarınca yapılması beklenilmektedir. Bireyin kentte yaşıyor olması ve kentle bağlantılar kurmuş olması kentteki kararlara aktif katılımcı olduğunu göstermemektedir. Bu süreç antik çağlarda kalmış gibi gözükmektedir. Kentle ilgili sorunlara çözüm geliştirilmesi noktasında kentlinin demokratik bir düzlemde demokrasi fikrine sahip olması ile her kentin yaşanılabilir kılınabileceğine dair bir inançla ayakta tutulmalıdır.

Kendini kentle özdeşleştirmek, kenti yalnızca konut, işyeri ve ulaşım olanakları sunan bir şey olmanın ötesinde algılayıp onun politik düzlemdeki temsiline de sağlıklı bir yaklaşım geliştirmek kentlilerin giderek daha da çoğuna daha zor gelmektedir (Cogito, 1996, 71).

Dünya üzerinde yaşanan değişim ve dönüşümler kuşkusuz ülkeler olmak üzere daha da özeldir kentleri tesiri altına almaktadır. Genelden yola çıkılarak yapılabilecek açıklama özeli aydınlatma noktasında yetersiz kalacaktır. Her kent değişimlerden farklı şekillerde etkilenmektedir. Bu değişimlerin analiz edilmesi hususu gittikçe önem kazanmaktadır. Kentlerin farklı boyutlarıyla analiz edilebilmesi farklı bilim dallarının da ilgi alanında bulunmaktadır. Bütün bunlara ek olarak, yerel düzlem de son derece önemlidir. Örneğin çalışmamızda, kentin önemli şahsiyetleri sorulduğunda Balıkesir için“ Kurtdereli Mehmet Pehlivan” kullanılırken, Bursa için “Osman Gazi” kullanılması şeklinde değişiklik gösterecektir.

“Kentteki değişim ve dönüşümlerin özünü kavrayabilmek için orada, belirli bir zaman kesitinde varolan bireylerin ve toplumsal grupların, özelliklerinin ve bu özelliklerin değişiminin araştırılması toplumbiliminin son yıllarda izlediği yeni konulardır” (Özer, 2004, 10). Bireylerin çevrelerinde meydana gelen değişimlerden etkilenmemesi ve çevreyi etkilememesi olanaksızdır.

Bilhassa toplumbilim kenti incelerken kent içinde kentten etkilenen ve kenti etkileyen faktörlerden biri olan insan unsurunu detaylı bir şekilde analiz edebilecektir.

Kent, kuşkusuz karmaşık bir yapılanmadır. Onunla uğraşırken karşılaştığımız zorlukların bir kısmı onun kendine özgü karmaşıklığına bağlıdır. Ama sorunlarımız aynı zamanda durumu doğru kavramsallaştırmadaki başarısızlığımıza da bağlanabilir. Eğer kavramlarımız yetersiz ya da tutarsız iseler, sorunları tanımlamayı ve buna uygun çözüm politikaları oluşturmayı da bekleyemeyiz (Çınar, 2013, 71). Karmaşık bir yapı olarak kentteki sorunları analiz ederken sorunların ne olduğu açıkça ifade edilmeli ve bu doğrultuda soruna uygun çözüm önerileri geliştirilmelidir.

Tek bir “ideal insan” ve “ideal kentli”den bahsedilmesi bilim adamı için büyük yanılı olarak ifade edilebilir. En basit ifade ile yukarıda belirttiğimiz yerel unsurlar bile bunu ifade etmek için yeterlidir aslında.

Doğal olarak genel bir kentli insan ideal tipi oluşturulsa da esas olarak belli bir zamanda belli bir toplumsa belli bir kente bağlı olarak gerçekleşen bir *kentlileşme süreci* ve bunun sonunda kabul gören bir *kentli insan* tipi oluşur. Yani her kentin kentleşme ve kentlileşme süreci farklıdır (Bal, 2015, 120).

Her ülke, her kent kendi yapısıyla bağlantılı olarak kendine özgü bir kentli profilinin oluşmasına neden olacaktır. Balıkesir’de yaşanan kentleşme süreci ve kentsel tarihi de kendi kentli profilini üretmektedir. Balıkesir’de yaşanan kentli bireyin özelliklerinin ortaya çıkarılması ihtiyacı tek evrensel bir kentleşme ve kentlileşme tanımı olmamasından ve her kentin biricik ve tek olan yapısından kaynaklanmaktadır. Kentler ve kentli birey ile ilgili tanımlamalar temelde evrensel birkaç kavram etrafında toparlanırken yerelde farklı boyutlar kazanmaktadır.

Bir bireyin kentte yaşıyor olması onun tam olarak bir “kentli” olduğunu göstermemektedir. Aynı zamanda kentte yaşanan gelişmelerin eşzamanlı olarak bireylerde de görüleceği anlamına da gelmemektedir. Kırdan kente göç eden bireylerin göç süreci sonunda kentlileşme sürecinin de sonuna geldiği çıkarımı da yapılamamaktadır. Sadece kırdan kente göç eden bireyin kente adaptasyon sorunu

olacağını söylemek yanlış olur çünkü kentten kente göç eden bireylerde dahi bu sorunun görülmesi muhtemeldir.

Kentte yaşayan bireyin kentte yaşamaya özgü davranış kalıpları geliştirmiş olması beklenmekte ve istenmektedir. Bu sayede birey kentsel yaşama tam uyum sağlayacaktır. Bireydeki bu uyum kente uyum/kentsel uyum olarak ifade edilebilir. Hem kentlinin yaşamsal mutluluğa ulaşması adına hem de toplumsal mutluluğun oluşması adına kentli davranışlarıyla hareket etmek büyük önem taşımaktadır. Kentleşmeye bağlı olarak kentte kaotik süreçler yaşanması kaçınılmazdır. Kentleşme beraberinde toplumsal ilişkilerde bozulma, suç oranlarında artış, ekonomik sıkıntılar, toplumsal entegrasyon sorunları ve sınıfsal çelişki, çatışmalar vb. gibi çoğaltılabilir. Fakat bunun zorunlu olarak böyle olacağı söylenemez. Avrupa kentliliği bu anlamda, önemli bir örnek olarak gösterilebilir.

Araştırmanın problemlerini şu şekilde ifade edebiliriz:

1. Balıkesir’de kentlilik bilinci düzeyi yüksek midir?

2. Hangi değişkenler ile kentlilik bilinci, kentsel farkındalık ve kentsel algı ile arasında anlamlı bir ilişki vardır ?

Araştırmanın problemini farklı açılardan değerlendirmek gerekirse a)Bireyler, b)Yönetim Süreçleri/Yöneticiler Açısından ve c)Toplumsal Açıdan şeklinde yapılan sınıflandırmalar yoluyla yapılabilecektir.

a) Bireyler Açısından

Kentte yaşayan bireyler kente kendilerini ait hissettikleri, kentsel farkındalık geliştirdikleri ve yaşadıkları kente karşı sorumluluk duygusu yüksek olduğunda yaşadığı kent için yararlı bireyler yani yararlı kentliler olacaktır. Kentleşmenin neden olduğu olumsuz durum ve koşullar, değişim ve gelişimler bireyleri olumsuz etkilemektedir. Bireylerde meydana gelen bu olumsuz durum ve koşullar; kente uyum ve entegrasyon, dışlanma vb. şeklinde sıralanmaktadır.

Yaşamsal mutluluğa ulaşma problemi; İnsanların hayatları boyunca ulaşmayı istediği yegane şey “mutluluk” olarak ifade edilebilir. Hiç kuşkusuz “yaşamsal mutluluğa” ulaşma yolunda ilk adım “kentlilik bilinci”nin bireylerde yerleşmesini sağlanmasıyla olacaktır. Bireylerin mutluluğu ilk olarak bireysel mutluluğuna

bağlıken ikinci olarak da çevresiyle olan ilişkisindeki mutluluğa bağlıdır. Çevreyle uyum “ötekiyle uyum” kentsel ilişkilerde kaçınılmazdır.

“Kentsel alanda yaşayan bireyin tüm insanların hedefinde olan şeye yani “yaşamsal mutluluğa” ulaşmasının yolu yaşadığı çevre ile karşılıklı ilişkisini en üst noktaya taşımasına bağlıdır. Kentte yaşayan bireyleri düşündüğümüzde bireyin kentsel alanlarla veya diğer kentlilerle olan ilişkisi yani “kentleşme düzeyi” hedeflenen bu mutluluğa ulaşmasında çok önemli bir role sahiptir. Günümüzde kentlerin sayısal anlamda da sayıca artması ve kentteki nüfusun giderek heterojen bir yapıya dönüşüyor olması kentli olma duygusunun oluşmasına veya “kentlilik bilincinin” kazanılmasına neden olmaktadır” (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, 12).

Kentsel Aidiyet Problemi; Aidiyet her anlamda hem koruma ve muhafaza etme hem de sevmeye, onun için devam eden nesiller için bir şeyler yapma açısından son derece önemlidir. Kente aidiyet bağı ile bağlanmış bireylerin yaşadığı kentte daha mutlu olacağı açıktır. Yaşadığı kentle kendini bütünleştirebilen birey için kent sadece bir toprak parçası olmaktan öteye gidecektir.

Kentsel Farkındalık Problemi; Genel olarak problem şu şekilde ifade edilebilir; Kentte yaşayan birey çevresine karşı ilgisiz olduğunda kentin değerlerinden de uzaklaşmaktadır. Kentli bireyin yaşadığı kentteki mekanları, önemli şahsiyetleri tanımaması ve kent için önemli kabul edilen tarihleri (kent kurtuluşu vb.) bilmemesi ve kentte yaşayan olayların farkında olmaması kentlilik bilincinin oluşması yolundaki engellerden biri olarak görülmektedir.

Artık kent merkezinden çoktan uzaklaşmış bir “Belediye Sarayı”nın yerini bile bilmeyen kentliler, “bizim kentimiz” diye bir yerden söz edebilirler mi? “sokağımız bizim tarihimiz” diyebilirler mi? Burada söylenmek istenen, “ilerici” bir şehircilik anlayışı karşısında “kültüralist” ya da nostaljik bir bakışın benimsenmesi değildir. Söz konusu olan, kentlilerin çok daha etkin olabildikleri küçük kentlerin günümüzün büyük kentlerine, “gelenekçiliğin” “moderniteye” yeğlemesi de değildir (Bumin, 2013, 14).

Kentin yönetim süreçlerine kentli bireyin “aktif katılımın” sağlanamaması problemi; Kentliler işe karışmadan; hiçbir yerel yönetim; kentlilere “ideal” bir kent “vaat edemez” (Bumin, 2013, 170). Kent konseyleri bunun için son derece önemlidir.

Yunanlıların ideal polis kentlerinde, bireyler direkt katılımcı demokrasi yoluyla kentin her türlü sorununa değinmektedirler. Günümüzde de bazı ileri görüşlü belediyeler kentlerde yapılacak projeler arasından hangi projenin halk tarafından istendiğini ya da meydana hangi ismin verileceği, hangi renkte otobüsün istendiği vb. konularda kentte yaşayan bireylere danıştığı takdirde, otoritenin yumuşaması ve kişilerin kendi verdikleri kararlar üzerinden kent yönetimi ile daha barışık yaşaması ve kentsel mutluluğa ulaşması açısından son derece önemlidir.

Aşırı bireyselleşmenin yaşanması problemi; Kentsel gelişme ve büyümelere bağlı, karmaşık ve heterojen toplumsal yapıya eklemelenememiş bireylerin toplumdan uzaklaşmasına, içine dönmesine neden olmaktadır. Kentte yaşanan büyüme ilişkileri minimalleşmeye doğru götürecektir. Bunlar beraberinde yalnızlaşan insana has suç vb. sorunlar meydana getirebilmektedir. Kentin ve çevresinin sosyalleşme olanaklarının ve rekreasyon alanlarının tanınması bilinmesi kentte yaşayan bireyler açısından son derece önemlidir. Sosyalleşme ve rekreasyon alanları adeta kentin akciğerleridir.

Kentsel sorumluluk hissi oluşması problemi; Kentlilik bilincine sahip olmayan bireyler kente karşı tam bir sorumluluk hissiyle hareket etmekten uzaktır. Bu da beraberinde ciddi toplumsal sorunlar getirecektir.

Kenttaş, kentlilik haklarından yararlanmanın yanı sıra, kentinde karşılaştığı sorunlar karşısında duyarsız kalmanın kendisi için bir sorumluluk nedeni olduğunun bilincinde olmalıdır (Keleş, 2014, 232).

b) Yönetim Süreçleri/Yöneticiler Açısından

Yönetim Süreçleri ve Yöneticiler açısından problemin ele alınması kentin geleceği açısından önem taşımaktadır.

- Kentte yaşayan bireyin kent algısının nasıl olduğunu bilemeyen yerel yöneticiler-yönetimler bireylere uygun çözüm alternatifleri üretememektedir.
- Yöneticiler ile kentli birey arasında iletişim yetersizliği bulunmaktadır.

Kentteki kurum ve kuruluşlar arasında iletişim yetersizliği bulunmaktadır. Kentsel kararlara katılımın kentli birey dışında kentteki kurum kuruluşlar, STK'lar tarafından da aktif ve etkin bir şekilde gerçekleştirmesi gerekmektedir.

- Yönetim süreçlerine aktif katılımın sağlanamaması;

Yönetimin aldığı kararlara katılımın sağlanabilmesi için belli koşulların yerine gelmesi gerekmektedir. Kentlinin kentinin sorunlarına ilgi duyması ve katılım isteğine sahip olması, katılım çağrısını yapan kurumun içtenliği ve katılımdan bir yarar bekliyor olması, katılım ortamının ne çok büyük (kalabalık), ne de çok küçük olması gibi etmenlerin katılımın verimliliği açısından önemi büyüktür (Keleş, 2014, 230).

c) *Toplumsal Açıdan*

Araştırmamızın problemini toplumsal açıdan değerlendirmek konunun sosyolojik olarak analiz edilmesini sağlayacaktır.

Toplum içinde heterojen yani birbiriyle farklı özellikler gösteren bir yapının oluşması, kente yapılan göçler ve nüfusun artmasına bağlı olarak problemin toplumsal boyutlarıyla değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Sanayileşme süreci ekonomik süreçler üzerinde etkin olurken aynı zamanda farklı iş gruplarının açığa çıkmasına bağlı olarak işbölümü ve eğitimli personel ihtiyacını doğurmaktadır. Bunlarda doğrudan iş alanlarında uzmanlaşma gerekliliğini açığa çıkarmaktadır.

Toplumsal yapı içinde bireyler arası uzaklaşmalar görülürken, bireyselleşmede de artış görülmektedir. Bireyler arası bütünleşememe sorunu kent hayatına uyumu da güçleştirmektedir.

- Kentleşmeye bağlı olarak kentlerde yapısal değişiklikler gözlenmekte ve toplumsal yapı anomilerin görülmesine neden olmaktadır. Durkheim kentlerde görülen anomilerin normal olduğunu ifade etmektedir.
- Yapısal değişiklikler aynı zamanda insan ilişkilerinin de yeniden biçimlenmesini ve değişmesini içerir. Kişilerin çevre koşulları kadar davranışları, düşünceleri kısaca, yaşam biçimleri de değişmektedir (Özer, 2004, 5). Kentlerin gelişmesi ve kentleşme süreci beraberinde bireylerarası ilişkilerin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Kentlerdeki değişimler kentlerin yalnızca fiziki açıdan değişme sonucunu değil çok yönlü bir değişme meydana getirmektedir.

- Heterojen toplum yapısı sonucunda bireyler arası ilişkilerde uzaklaşmalar görülmektedir.
- Ortak Bilinç (Kolektif Bilinç) oluşmama problemi; kentte yaşayan bireylerin ortak alanlarda bütünlük içinde yaşayabilmesi bireylerin ortak kent hafızalarının oluşmaması kentlerde ortaya çıkan büyük sorunlardandır.

Kentte bireyler arası uyumun sağlanması kentte ortak bilinç oluşturma yoluyla olacaktır. Suç oranlarında yaşanan artışa bağlı olarak kentler suç üreten mekanizmalar haline gelme tehlikesini içlerinde barındırırlar, adaptasyon anlamında ve kendini yabancı hissetme anlamında kentlileşemeyen bireyler toplu bütünlüşemeyen bireyler, suç üretme potansiyelini taşırlar.

Kentler tarihsel süreç içinde bir çok aşamadan geçmektedir. Bu aşamalar içinde kentler fiziksel, sosyal, mekânsal olarak değişimler geçirmiştir. Kentler göç, evrensel değişime ve gelişmelere bağlı olarak her anlamda ve birçok alanda yoğunlaşmaktadır.

Türkiye’de sanayileşme çabaları her ne kadar sorunlu bir ekseninde (kültür ve siyaset ekseninde) devam etse de, tüm dünyada görülen değişimlere benzer bir değişime neden olmuştur. Nitekim, tarımda makineleşme, sanayi iş gücünde ortaya çıkan talep ve tıp alanında elde edilen başarılar, dünyada çok büyük bir nüfus artışı ve hareketinin yaşanmasına neden olmuşlardır. Bu hareketlilik en çok da kırdan kentlere doğru gerçekleşmiştir. Türkiye’de de aynı nedenlerden ve özellikle de tarımda makineleşme ile doğan işsizliğe bağlı olarak kentlere doğru hızlı ve yoğun bir göç yaşanmıştır (Bağlı ve Binici, 2015, 87). Yaşanan bu hızlı göç hareketi beraberinde toplumsal yapıda farklılıkların görülmesine neden olmuştur. Kentlerin yapısı ve toplumsal yapı göçlere bağlı olarak zorunlu bir değişim sürecine girmektedir.

Toplumsal problemlerin çözümlenmesi birey temelli ortaya çıkan problemlerinde çözümlenmesini sağlamak adına önemlidir. Durkheim’in da dediği gibi bireysel problemler salt bireylerle ilgili sorunlar kaynaklı oluşmamaktadır. Bireylerin problemlerinin temelinde bir çok faktör yatmaktadır.

Her bölgenin sorun, ihtiyaç ve beklentileri farklılık göstermektedir. Toplumsal problemler de bölgeden bölgeye değişiklik göstermektedir. Bir bölgede

yapılan araştırma sonucunda ortaya çıkan veriler o bölgeye özgü nitelikler taşıdığından sorunlara karşı çözüm yolları farklılık göstermektedir.

1.2. Amaç

Yüzyıllardır varlık gösteren kent ve kentli kavramından günümüzde çok uzaklarda olduğumuz tartışılmaz bir gerçektir. Kentleri Sanayi Devrimi öncesi ve sonrası olarak sınıflandırma yapmak gelişimleri açısından değerlendirme yapmak adına gerekmektedir. Sanayi öncesi ve sonrası kentleri kıyaslandığında toplumsal, ekonomik, mekânsal bir çok farklılıklar gözlenmektedir. Sanayi Devrimi ile kırdan kente hızlı bir göç yaşanmıştır aynı zamanda kentleşme de büyük hız kazanmıştır. Bireyin kentli olarak ifade edilmesi uzun bir süreç sonucunda elde edilen bir kazanım olarak ifade edilir. Bu nedenle Kente gelen- kentte yaşayan bireylerin salt kentte yaşamalarına bağlı olarak kentli birey özelliklerini tam anlamıyla taşımamaktadır. Kentli bireyin özellikleri açıklanacak olursa, kente yaşama becerileri geliştirmiş, boş zamanlarını kente uygun faaliyetlerle donatılmış, ekonomik olarak geçimini kentsel ekonomik yollar vasıtasıyla sağlayan bireyler akla gelmelidir. Kentte yaşıyor olmak bireylere birçok sorumluluk yüklemektedir. Kişiden kişiye kentte yaşam becerileri değişiklik göstermektedir. Kentler büyük bir değişim sürecinden geçmiş bununla birlikte kent imajı – kent algısı değişmiştir.

Değişen kent beraberinde kentli bireyin görüntüsünde de değişikliklerin meydana gelmesine neden olmuştur. Geçmişte kentlinin kentten beklentileri daha sınırlıyken gelişen dünya koşullarıyla birlikte beklentiler çeşitlenmiştir. Kent karmaşık yapısı ile özellikle ele alınması ve incelenmesi gereken bir konu haline gelmiştir. -Kentteki değişim ve dönüşümlerin özünü kavrayabilmek için orada, belirli bir zaman kesitinde varolan bireylerin ve toplumsal grupların, özelliklerinin ve bu özelliklerin değişiminin araştırılması toplumbiliminin son yıllarda izlediği yeni konulardır (Özer, 2004, 10).

Kentler, parçası oldukları ülkenin ekonomik ve toplumsal düzeninin aynasıdır (Keleş, 2014, 24). “*Ekonomik ve toplumsal ayna*” olarak kent, araştırmacılar için incelenmesi gereken bir maden niteliği taşımaktadır. Kentin diğer

kentlerden ayrışmasına neden olan yapı ve özellikleriyle derinlemesine her kentin kendi özelinde araştırılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmanın amacı araştırma kapsamında geliştirilen Kentlilik Bilinci ölçeği ile Balıkesir’de Kentlilik Bilinci, kentsel farkındalık ve kentsel algının ölçülmesi aracılığıyla kentin geniş çaplı analizinin yapılmasıdır.

Bu çalışmadan elde edilecek sonuçlar aracılığıyla kentin açıklanmamış yönlerini açıklığa kavuşturmak yoluyla kentin karar mekanizmalarına geliştirilecek politikalarda ışık tutulması ve sonraki araştırmalara kaynaklık teşkil etmesi amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında anket yönteminin kullanılacak olması yüksek sayıda bireye ulaşmayı sağlayacak ve bu doğrultuda verilerin güvenilirliği artacaktır.

Araştırmanın amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmış özgün bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmaktadır.
- Balıkesir’de yaşayan 18 yaş ve üzeri bireylerin kent algısı tespit etmek amaçlanmaktadır.
- Kentlilik bilinci düzeyinin kentsel davranışlara etkisinin tespiti amaçlanmaktadır.
- Kentlinin profilinin açığa çıkarılması ve analiz edilmesi amaçlanmaktadır.
- Değişkenlere göre kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalığın değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.
- Kentin sosyolojik analizleri yapılması amaçlanmaktadır.
- Kentli bireylerin sosyolojik analizlerinin yapılması amaçlanmaktadır.

1.3. Önem

Kentlerde Sanayi Devrimi nedeniyle büyük bir dönüşüm yaşamıştır. Bu dönüşüm kentlerde incelemesi gereken birçok verinin oluşmasına neden olmuştur. Kısacası, kent, insanlığın yerleşik yaşama geçtikten sonra oluşturduğu, özgün yerleşmelerden biridir. Kent, bir fiziksel mekan ve mekânsal değişimi çağırırsa da, salt fiziksel mekan, kenti tanımlayacak tek gerçeklik değildir. Bir mekan olarak kent,

toplumsal ilişkilerle anlam kazanarak değişir, dönüşür, üretilir ve de yeniden üretilir (Kaya, 2014, 17). Kent içinde yaşayan bireylerle değer kazanır ve diğer kentlerden ayrılır. Birey faktörü göz ardı edildiğinde yapısal olarak farklılıklar içerse de kentler binalar ve yollardan ibarettir.

“Kentte yaşayan her birey haliyle birer kentli midir”, yoksa “kentliliğe aday bir birey mi? sorusuyla başlamak konunun önemini açıklamak adına iyi bir başlangıç olacaktır. Birçok farklı sebepten kente gelmiş (göç etmiş) birey daha önce yaşadığı ortamda uzun yıllar boyunca edindiğı davranış kalıpları alışkanlıkları kentteki yaşama uyum sağlayabileceğı ve doğrudan kentli olacağı anlamına gelmemektedir. Bu değişim ve uyum süreci belli bir zaman diliminde gerçekleşecektir.

Kentliyi tanıma ve anlama bu doğrultuda yaklaşımlar geliştirmek adına kentin ve kentli bireyin analiz edilmesi ihtiyacı gün yüzüne çıkmıştır. Kentli bireyin yaşadığı kenti ne kadar tanıdığı ve yaşadığı kente ne denli uyum sağladığı sağlıklı kentleşmenin oluşabilmesini adına önemli faktörlerdendir. Kentlilik Bilincini geliştirmek adına öncelikli hedef eğitim ve kültür açısından donanımlı nesillerin yetişmesini sağlamak olacaktır. Bunun içinde halihazırda bu seviyenin tespitinin yapılması gerekmektedir. Yapılan inceleme ve analizler sonucunda eğitim politikaları ve kültürel politikalar belirlenecektir.

Kentlilik Bilinci son yıllarda sıkça dile getirilen konulardan biri olmuştur. Konuyla ilgili araştırmalar yürütölmüş ve bazı kentlerde Kentlilik Bilinci, kent sempozyumları düzenlenmiştir. Bu konunun öne plana çıkmasında kentlerin gelişmelerine bağlı olarak ortaya çıkan sorunlar neden olmuştur. Gelişen ve değişen kent çehresini yenilerken kente özgü sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu sorunların çözümü ise gelişen kentin durumunun tüm boyutlarıyla analiz edilmesi ve kentteki tüm mekanizmaların ortak çalışması sonucu meydana gelecektir. Kent için çalışan sorunlara çözüm geliştiren kentlinin kuşkusuz kente bağlılığı ve aidiyet duygusu artacaktır.

“Kent imgesi, hareket edebilen veya edemeyen her şeyin ortak ifadesidir, canlı ve cansız tüm varlıklara, eşyaya bir anlam verir. Bir kenti, farklılaştıran, ayırıcı özelliklerini oluşturan her şey onun kimliğidir. Doğası, yapıları ve insanlarıyla birlikte kentler de farklıdır” (Kaypak, 2010, 375). Her kentin kendi kimliği, dışarıya açılan bir yüzü bulunmaktadır

Kentte yaşayan bireylerin kentlilik bilincinin tespiti belli ölçütlerin varlığı ve yokluğunun tespitiyle anlaşılmaktadır bunlar;

Kentli yaşadığı kente kendini ait hissediyor mu?

Kentli yaşadığı kentin değerlerinin ve mekanlarının farkında mı?

Kent ile ilgili sorumluluk alıyor mu / almak istiyor mu?

Kentle ilgili kararlara katılım sağlıyor mu /sağlamak istiyor mu?

Bu sorulara verilen cevaplar yoluyla kentlilik bilincinin varlığına ilişkin tespitler yapılabilecektir.

Kentlerin kendilerine özgü yapıları gereği her kentin kendi özelinde analiz edilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu gerekçelerle de Balıkesir’de Kentlilik Bilinci araştırmasının yürütülmesine karar verilmiştir. Araştırma belirtilen sebeplerle kentin geleceği ve literatürdeki boşluğu doldurmak adına büyük önem arz etmektedir. Araştırma konusu ile ilgili çalışmaların yetersizliği ve Balıkesir ilinde böyle bir saha araştırmasının yapılmamış olması araştırmanın önemini arttırmaktadır.

Kentler genel ortak bir görünüme sahip olsa da tarihsel arka planı, toplumsal yapısı, ekonomisi, coğrafi yapısı ile tek ve biriciktir. Balıkesir’de Kentlilik Bilinci Araştırması kentte yapılacak ilk “Kentlilik Bilinci” araştırması olması dolayısıyla özgün değere sahiptir.

Kentli Birey Açısından Araştırmanın Önemi

Kentli bireylerle gerçekleştirilen anket çalışmaları sonucunda elde edilen veriler analiz edilecek ve bu doğrultuda bireylerin kentlilik düzeyinin tespiti sağlanacaktır. Bireylerin hali hazırdaki kentlilik bilinci seviyesi açığa çıkarılacak ve bu doğrultuda kentliye yönelik politikalar gerçekleştirilecektir. Bunlar da çalışmanın “Kentli Birey” açısından önemini ortaya koymaktadır.

- Balıkesir’de ilk kez kentli birey ile ilgili bir saha araştırması olması açısından önemlidir.
- Kentli birey görüş ve düşüncelerini açıklama fırsatını bulacaktır elde edecektir.

- Kentli bireyin ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun kentsel planlamalar yapılabilecektir.
- Heterojen toplumsal yapıya bağlı olarak Kentli bireyler arasında ortaya çıkan kaotik yapı, bireylerin analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkarılacak politikalar aracılığıyla belli bir çizgiye taşınacaktır.
- Bireylerin beklentileri doğrultusunda kentin geleceğine yön verilecek ve kent biçimlendirilebilecektir.
- Bireylerin yönetim süreçlerine etkin katılımına fırsat tanınacaktır.

Yerel Yönetimler Açısından Araştırmanın Önemi

12 Kasım 2012 tarihi itibarıyla Balıkesir ili nüfusu 1.167.761 olarak tespit edilmiştir. Nüfusun %49,90'ını (596.896) erkekler ve %50,10'unu (599.280) kadınlar oluşturmaktadır. Balıkesir, yasa tasarısı ile büyükşehir olan iller arasına katılmış ve Balıkesir'in büyükşehir statüsü kazanmasıyla birlikte kentte ve kentin yönetsel süreçleriyle ilgili büyük farklılıklar meydana gelmiştir.

Bu sebeple çalışmadan elde edilecek veriler Büyükşehir olduktan sonraki dönemde kentte yaşayan bireylerin kentlilik bilinç düzeyini ortaya koyarken ileriki dönemlerde gerçekleştirilecek kentlilik bilinci araştırmalar ile kıyaslanmaya olanak sağlayacak olması sebebiyle önem taşımaktadır. Araştırma yerel yönetimlerin kentte yaşayan bireyleri tanıması ve anlaması noktasında kaynaklık edecektir. Yerel yönetimler bugün ne durumdayız gelecekte ne durumda olacağız sorularına cevap alabilecek ve bu doğrultuda nasıl adımlar atacağını belirleyebilecektir.

Türkiye'deki kent planlamalarının insanın toplumsal ve estetik duruşu ekseninde gerçekleştirildiğini söylemek çok zordur. Fiziki olarak çekirdek ancak ilişki olarak geniş aile tipine sahip olan Türk toplumunun nasıl bir ve ne ölçülerde bir konut ihtiyacı, nasıl bir komşuluk ilişkisi içinde olduğu bilinmeden yapılacak olan bir planlama doğal olarak işlevsel olmayacaktır (Bağlı ve Binici, 2015, 28). Bu sebeple Kentlilik Bilinci araştırması yerel yönetimlerin ihtiyaçlarını tespit ve kent halkını analiz etmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Kent için çalışanlar "kim için", "ne için" ve "ne şekilde" çalışabilecekleri sorularına cevap üretebilecektir.

- Balıkesir’de Kentlilik Bilinci’ni tespit etmeye yönelik yapılan ilk saha araştırması olması nedeniyle yerel yönetimlere kentle ve kentliyle ilgili verilerin sunulmasını sağlayacaktır.
- Kentte yaşayan bireylerin kentlilik bilinci düzeyi ile ilgili yapılan tespitler sayesinde yerel yönetimler kentsel politikalarını bu doğrultuda belirleyecektir.
- Yerel yönetimler ve kentte yaşayan bireylerin etkileşiminin artmasını sağlanacaktır.
- Kentte yaşayan bireylerin yerel yönetimce verilecek kararlara etkin katılımı sağlanacaktır.

1.4. Varsayımlar

- Ankete katılan bireylerin anket formunda yer alan soruları doğru anladığı ve bu doğrultuda anlamlı cevaplar verdiği varsayılmaktadır.
- Araştırma kapsamında gerçekleştirilen ankete katılımcıların içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır.
- Anket formunda yer alan soruların ölçmeyi hedeflediği durumları doğru olarak ölçtüğü varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmacının yürüteceği çalışmayı daha iyi yönetebilmesi açısından araştırma kapsamında yapılacak sınırlamalar büyük önem taşımaktadır. Bu araştırma kapsamında yapılacak sınırlandırmalar da araştırmanın yetersiz olduğu yanılığısına düşürmemeli aksine çalışmanın amacına uygun olarak gerçekleştirildiği /gerçekleştirileceği anlamına gelmektedir. Tezdeki sınırlılıklar çalışmanın daha kolay anlaşılır ve sade olmasını sağlayacaktır.

Araştırmanın sınırlarının belirlenmesi araştırmanın geleceği ve vereceği sonuçlar açısından büyük önem taşımaktadır. Sınırları belirlenmemiş bir araştırmada veriler arasında kaybolma olasılığını arttıracak ve doğru sonuçlara ulaşmak güçleşecektir. Konuyla ilgili çalışma yürütecek diğer araştırmacıların ulaşmak

istediği verilerle ilgili analiz edilmiş çalışma sonuçlarına ulaşması araştırma kapsamında yapılacak sınırlamalar sayesinde olacaktır.

Balıkesir’de Kentlilik Bilinci araştırmasına da araştırmanın geleceği açısından belli sınırlamalar getirilmiştir. Araştırmanın konusunu belirleme noktasında bir çok farklı boyutu olan kent ve kent sosyolojisi içerisinden “kentlilik bilinci” konusu üzerinde durulmuştur. Kentlilik bilinci araştırmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Ayrıca kentlilik bilinci kavramı temelinde kentsel farkındalık ve kentsel algı konuları ele alınmıştır.

Araştırmalarda kullanılabilcek çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Yöntemin belirlenmesi noktasında bir çok faktör devreye girmektedir. Bu faktörler arasından hangisinin daha yararlı olacağını tespit etmek çalışmanın kapsamı ve elde edilmek istenenlerle ilişkilidir. Araştırma kapsamında kullanılan yönteme sınırlılık getirilmiştir. Araştırmanın yöntemi nicel araştırma ile sınırlandırılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden veri toplama aracı olarak anket (survey) kullanılmıştır. Araştırmanın yürütüleceği mahalleler Balıkesir ili merkez mahalleleri ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın rneklemini Balıkesir İli Merkez Esnaf, arşı Esnaf, Küçük Sanayi bölgesinde ve Adnan Menderes, Gündoğan, Bahçelievler, Paşaalanı, Sakarya, Plevne ve Kuva-yi Milliye Mahallelerinde yaşayan 18 yaş ve üzeri kentli bireyler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında yapılanlara ek olarak diğer araştırmacılar tarafından yapılacak değerlendirmeler literatüre katkı sağlayacaktır.

1.6. Tanımlar

Araştırma ile ilgili temel kavramlar tanımları ile aşağıda belirtilmiştir.

Kent: “Kent sanayi, ticaret, hizmet gibi ekonomik etkinliği olan, tarımsal ürünler de dahil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı, mesleksel rollerin artarak farklılaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, çeşitli sosyal grupları barındıran, sivil toplum örgütlerinin etkinliğinin gittikçe arttığı, merkezi ve yerel yönetimi temsil eden çeşitli kurumların bulunduğu, yerel, bölgesel ya da uluslararası ilişki ağlarına sahip heterojen bir toplumdur” (Bal, 2015, 33).

Kent, insanların bir arada yaşadığı, belli bir nüfusu barındıran, ekonomik hayatta sanayi ve hizmet sektörünün ağırlığı bulunan, yönetsel örgüt biriminin sahip yerleşim yerleridir (Kaya, Şentürk, Danış ve Şimşek, 2007, 9).

Kentleşme: “Kentleşme, dar anlamda, şehir sayısının ve şehirlerde yaşayan nüfusun artmasıdır. Şehir nüfusu, bir yandan doğumların ölümlerden fazla olmasından; öte yandan, köylerden, kasabalardan gelenlerle, *iç göçlerle* artar. Gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde doğurganlık eğilimleri genellikle azaldığı için, kentleşmenin, daha çok köylerden kentlere nüfus akınlarıyla beslendiği söylenebilir. Görüldüğü gibi, kentleşme, zaman içindeki bir değişmeyi, bir süreci anlatan, devingen bir kavramdır” (Keleş, 2014, 20).

Kentlilik Bilinci: Kentlilik Bilinci, kent kültürünü anlamak, kendini kente, kentin dinamiklerine ait ve güvende hissetmek, kentsel oluşumlardan sorumluluk duymak olarak kavramsallaştırılabilir (Kentleşme Şurası, 2009, 17).

Kentlilik, bireylerin kentte yaşamanın gerektirdiği koşul ve normları anlamış, özümsemiş ve benimsemiş olmalarıdır. Kentlilik bilinci ise, kentte yaşayan bireylerin kente özgü tavır ve davranışlar sergilemeleri, birer kentli birey olduklarının farkında olmaları ve buna uygun davranışları anlamına gelir (Biol, 2008, 1).

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Kent Kavramı

Kent kavramının daha iyi ifade edilebilmesi için muhakkak ki farklı dillerdeki kullanımlarını bilmek yararlı olacaktır. Farklı dillerde kent kavramıyla ilgili değişik tanımlamalarda bulunulmuştur. Tanımlamalarda kentin farklı yönlerinin vurgulanarak açıklaması dikkat çekmektedir.

Diller insanlar arası ilişkiler, farklı dillerin etkileşimi/etkisi ve tarihsel arka plan gibi unsurlardan oluşmuş bir bütündür. Dillerin çıkış noktaları kelimelerin kökenleri ve anlamları arasında benzerlikleri barındırmaktadır.

- “Kent kavramının etimolojisinde Yunanca site, Latince civic sözcüklerinin çağrışımı varsa da modern batı toplumlarındaki birçok şehirlerin isimlerinin sonlarında yer alan castle, burg, brough, grad, gibi takılardan da anlaşılacağı üzere kent sözcüğünün kavramsal içeriği savunma olgusuyla içkindir. Kıt olan kaynakların çetin yaşam koşullarının insan insanın kurdudur. (homo hominilupus) özdeyişinde olduğu gibi, bir talan devresine sokması, sadece bugün modern biçimleriyle gördüğümüz devrevi bir gelişme değildir” (Flanagan, 1990, 170’den akt. Sunay,2004, 48).
- “Kent kavramı, Batı dillerine Latince yurttaşlık (civitas) ve hemşerilik gibi bir dizi kavramdan türemiştir.(Holton,1999:13) Bu nedenle İngilizce city, Fransızca cit’e, İtalyanca citta, İspanyolca ciudad terimleri kullanılmaktadır. Bu kavramlar kenti (polis) kamusal yurttaşlık haklarına dayandıran klasik Yunan felsefesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü kent yönetimine katılabilmek yani kent yurttaşı olabilmek için özgür, erkek ve taşınmaz mal sahibi olmak gerekiyordu” (Holton, 1999, 13’ten akt. Bal,2015, 29).
- “Osmanlıcada *şehir* sözcüğüne Türkçe’de *kent* sözcüğü karşılık gelmektedir. Türklerin önce balık (balıĝ) olarak isimlendirdikleri yerleşim yerleri 11.yüzyıldan itibaren (Karahanlılar ve Oĝuzlar’da) kend (=kent) olarak adlandırılmıştır. Kaşgarlı Mahmut da kend sözcüğünün Türklerde şehir,

kale ve köy anlamında yerleşim yeri olarak kullanıldığını belirtmektedir” (Sümer,1994,1’den akt. Bal,2015,29).

- “İngilizcedeki *kent* terimi (Fransızcada *cit *, İtalyancada *citta*, İspanyolcada *ciudad*), Latincedeki yuttaşlık (*civitas*) ve hemşehrilik gibi bir dizi kavramdan türemiştir. Bu kavramların eski Roma dünyasındaki önemi, kenti (kent devleti olarak polis), kamusal yurttaşlık haklarına dayandıran klasik Yunan felsefesinden kaynaklanmaktaydı. Kent (polis) yönetimine katılma hakkına sahip olabilmek için, özgür, erkek ve taşınmaz mal sahibi olmak gerekiyordu” (Holton,1999, 13 ‘den akt. Kaya,2014,19).
- “Kent veya şehir olgusunun etimolojik köklerine inerek, sosyolojinin bu alt disiplini konusunda daha açık bilgilere ulaşmamız mümkün olabilir. Bilindiği gibi eski Yunanca’da şehir (*polis*), “politikus” yani siyaset kelimesinden gelir. Atinalılar için şehir, “siyasetin yapılaşması” anlamındadır. Eflâton ve Aristo, şehrin “toplumsal olarak ayrıştırılmış ve ayrıcalıklı” olması gerektiğini söylerler. Antik Yunan’da şehirler “demokrasi ve yurttaşlık hakları” olmayan kadınları ve köleleri dışlar”(Çınar,2013, 9).

“Orhan Hançerlioğlu *Toplumbilim Sözlüğü*’nde kent kavramına ilişkin genel bir tanımlamaya yer vermişti. Ona göre kent (Osmanlıca Şehir, Fransızca Ville, Almanca Stadt, İngilizce City), tarımdışı bir alanda kurulu büyük bir yerleşme yeridir”(Hançerlioğlu,1986, 236’den akt. Kaya, 2014, 20).

Kent kavramını tarif edebilmek adına birçok görüşün, birçok düşünürün fikirlerini irdelemek ve analiz etmek gerekir. Bu görüşler arasında ortaklık ve farklılıklar bulunmaktadır.

Kent, salt insanlar ve yapılardan oluşan bir yerleşim birimi değildir. O, bir kültür ya da medeniyete ait bir tasarımdır. İnsanlar, ister farkında olsunlar ister olmasınlar, sosyal dünyalarını olduğu kadar mekânsal çevrelerini de kültürel nosyonlara göre inşa ederler. Bu anlamda kent, bir yaşam biçimini yansıtır.(Canatan, 2012, 91)

Şehiri şehir yapan, yalnız evler değil, bütün bu faaliyetlerin içinde barındığı yapılar, yapı grupları ve bunları birbirine bağlayan ulaşım, altyapı, sosyal donanım sistemleri ve bunları ayrıştıran, işleten kuruluşların bütünüdür (Cogito, 1996, 125-126).

“Avrupa Kentsel Şartı’nda ideal kent tanımı şu şekilde yapılmaktadır: İdeal Kent: kentli haklarını koruyarak; en iyi yaşam koşullarını sağlayarak; halkına iyi bir yaşam biçimi sunarak; değerini orada yaşayan, ziyaret eden, çalışan ve ticaret yapan, eğlence, kültür ve bilgiyi orada arayan ve eğitim görenlerden alarak birçok sektör ve aktiviteyi (trafik, yaşam, çalışma, dinlenme gereksinimleri) bir arada uyum içinde barındıran yaşam yeridir” (Kaya ve dğr., 2007, 53).

Kentler; eğitim, sanat, bilim kurumlarının merkezleri konumuna gelerek, insan hayatının yaşamsal merkezini oluşturmuşlardır (Yılmaz ve Çitçi, 2011, 264).

Uygarlık ve medeniyetle ilişkisi açısından; “Kent”:

Medeniyetlerin beşiği, uygarlıkların çıkış noktası olan kent değerli bir toplumsal mekandır. Farklı boyutlarıyla kent kavramına yönelik geliştirilen yaklaşımlar incelendiğinde bir kısım araştırmacının kenti uygarlık ve medeniyet ile ilişkilendirilerek açıkladığı görülmektedir. Her ne kadar bu konuda zıt görüşler olsa da öncelikle uygarlık ve kenti yan yana koyan araştırmacıları sırlamamız gerekir;

Şahin’e göre; “Kentlerin ortaya çıkışı, aynı zamanda, uygarlığın ortaya çıkışıyla eş zamanlıdır. Zira uygarlık, bir yönüyle, kentin tarihidir. Uygarlığın seyir defterine bakanlar, kentleri göreceklerdir” (Şahin, 2013, 64).

Durguter’e göre; “Kentler her zaman insan yaşamında önemli olmuştur. Medeniyet kentlerle başlamış, ticaret kentlerle gelişmiş, kültür ve sanat kentlerle atılım gerçekleştirmiştir. Kentler yaşam mekânlarımız olmanın yanı sıra bizden önceki nesillerin bize bıraktığı ve bizim de gelecek nesillere bırakmamız gereken emanetlerdir” (Durguter, 2012, 1055).

Pustu’ya göre; “Tarih boyunca kentler, kültür ve medeniyetlerin doğduğu, geliştiği ve yayıldığı yerler olmuştur. Medeniyetlerin çoğu zaman kentlerde ortaya çıktığı ve kentlerin çökmesi ile birlikte medeniyetlerin de çöktüğü görülmektedir” (Pustu, 2006, 129). Tabi ki medeniyet tartışmaya açık çok geniş bir kavramdır. Medeniyet ve kent kavramlarını yan yana koyarken de bu geniş anlamı düşünmek ve dikkatli olmak gereklidir.

Nüfus bazlı kent tanımlarında nüfusu kaç olan yerlerin kent olarak ifade edilebileceği belirtilmektedir. Keleş (2014) nüfusa bağlı kent tanımlamaları şu şekilde yapmıştır:

- “Türkiye’de türlü kentleşme araştırmalarında, nüfusu 3.000’i, 5.000’i, 10.000’i aşmış bulunan yerlere, ya da il ve ilçe özelliği olan yerleşme birimlerine *kent* adı verildiği görülmektedir.
- Köy Yasası’na göre kasaba sayılan yerlerden bir bölümü, kent sayılabilir. Bunlar, nüfusu 10.000 ile 20.000 arasında kalan büyük kasabalar, daha doğrusu küçük kentlerdir.
- Nüfusu 20.000-50.000 arasında kalan kentlerden birçoğunu da, yasal tanıma uymamakla birlikte, ekonomik ve toplumsal yapılarının sunduğu özellikler açısından, büyük kasaba sayılmak olanağı vardır.
- 50.000’den daha çok nüfuslu yerler, Türkiye’de, gerçek kent niteliğini kazanmış yerler sayılabilir. Nüfusu 100.000’i geçmedikçe; örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma dereceleri belli bir düzeye gelmedikçe bunlara büyük kent diyemiyoruz.
- “Son olarak da, büyük kentler kümesi gelmektedir. Nüfusu 100.000 kişiyi geçen kentlerimizin sayısı 150’ye yakındır. Yerleşim yeri sayısı ve kentsel nüfus içindeki göreceli önemi sürekli olarak artan küme budur” (Keleş, 2014, 138).
- Sencer (1979), ise kenti nüfusa bağlı olarak yaptığı tanımlamada “Çoğunlukla tarım dışı kesimlerde yoğunlaşmış 10 binin üstünde bir nüfusu bulunan, farklılaşmış ve örgütlü bir fiziksel, toplumsal ve yönetsel bütünlüğe sahip olan yerleşimlerdir” (Sencer, 1979, 8’den akt. Bal, 2015, 31).

“Kent ile ilgili tanımlamalar ve açıklamalar birbirinden farklı ölçütler ve kriterler sergilemektedir. Bu ölçüt ve kriterleri sınıflandıracak olursak karşımıza yönetsel sınır, nüfus, ekonomik, ve sosyolojik olarak sıralanabilir. Kent ile ilgili yönetsel tanımlamayı verecek olursak genellikle belediye sınırları içinde kalan nüfusu, kentli nüfus olarak tanımlayabiliriz. Nüfus ölçütü ile ilgili olarak ise, nüfusu 2000’den fazla olan yerleşim yerlerini kent nüfusuna dahil edebiliriz. Bu noktada demografik olarak belirli bir büyüklüğe sahip olan yerleşim yerleridir” (Niray, 2002, 2).

Park ve Burgess (2015)'de şehrin farklı bilim dalları açısından tanımlamalarda bulunmuştur. Bu tanımlamalar şehrin daha iyi analiz edilebilmesi açısından önemlidir.

Şehrin Tanımı

1. Coğrafi: yer, konum, topoğrafya, yoğunluğa göre
2. Tarihsel: siyasi konum, sıfat, hukuka göre
3. İstatistikî: nüfus sayımına göre
4. Ekonomik bir birim olarak
5. Sosyolojik

şeklinde tanımlamalarda bulunulmuştur (Park ve Burgess, 2015, 219).

“Şehir coğrafyacılar tarafından tabiatın ayrılmaz bir parçası olarak görülür. Bu bakış açısından şehir, bir dağ gibi yerden fırlayan bir yükseltidir. Şehrin etkilendiği atmosferik şartlar doğayı değiştirme olarak kaydedilir. Beşeri coğrafya; şehri, insanın doğal ortamı dönüştürmesi olarak görmeye başlamıştır. Buna göre şehir, doğal ortam ile insan ilişkisinin genel ürünlerinden bir tanesidir. Şehirlerin konumu, fiziki yapısı, büyüklüğü, yoğunluğu ve ekonomik işlevi, şehrin önemli etkenleri olarak vurgulanmaktadır” (Park ve Burgess, 2015, 222).

“Şehrin ortaya çıkışı tarihsel açıdan tamamen yeni bir öge olarak ele alınmıştır. Sonuç olarak tarihçilerin, şehrin oluşumuna hız kazandıran insan kümelenmelerini ilk çalışan kişiler olduklarını görüyoruz. Tarihçi, özellikle bu yeni toplumsal hayat biçimini, yapı ve düzenli örgütlenme açısından izlemekle ilgilenir. Şehrin kökenine bakıldığında görülür ki Yunan şehir devleti, Roma, Orta Çağ şehrinin doğuşu ve modern şehre dönüşmesi, tarihsel yazında önemli bir yere sahiptir. Şehir temel olarak siyasi bir birim olarak görülür. “Şehir“ adının bir yere verilmesinin sebebi, merkezî yönetimden belli bir siyasi özerkliği elde etmiş olması veya daha yüksek bir siyasi yapıya sunduğu hizmetten dolayı onursal bir sıfat elde etmiş olması ya da son olarak, birleşme veya bir yasa marifetiyle şehir olmuş olmasıdır” (Park ve Burgess, 2015, 224).

“İstatistikçiler, birçok kez, şehri nüfus sayımından dolayı tanımlamaya ve kesin istatistikî birimlerin varlığına dair ihtimalleri yorumlamaya zorlanmışlardır. Şehri tanımlayan temel istatistikî yöntemler: (1) yerleşim alanının genişliği ve (2) ikamet edenlerin sayısını ele alır. Birleşik Devletler’in nüfus sayımı tarihinde şehir; farklı

zamanlarda 8000, ardından 4000 ve şimdilerde de 2500 kişiyi temel alarak tanımlanmıştır” (Park ve Burgess, 2015, 225).

“Ekonomik açıdan düşünüldüğünde ise, nüfusu tarım dışı alanlarda çalışan, mal ve hizmetlerin, üretim, dağıtım ve tüketimi sürecinde toplumun sürekli olarak değişen gereksinmelerini karşılamak için ortaya çıkan bir ekonomik mekanizma olarak değerlendirilebilir” (Keleş, 1996, 75’den akt. Niray, 2011, 2).

Ekonomistler, şehirdeki değişimleri, onu ekonomik bir birim olarak ele alarak takip ederler. Onların bakış açısından şehir, ekonomik gelişmenin belli bir aşamasının tipik yapısıdır. Şehrin ortaya çıkması zanaattan makineleşmeye geçiş, iş bölümü, piyasa ve borsa ile ilgilidir (Park ve Burgess, 2015, 225).

“Sosyologların tanımlamalarına göre ise kent, geniş bir biçimde bir araya gelmiş ve bir takım farklı faaliyet ve özellikleri bulunan insanlar ve binalar topluluğu ya da toplumsal bakımdan benzerlik göstermeyen kişilerin oluşturduğu, geniş, yoğun ve süreklilik niteliği olan yerleşmelerdir” (Taneri, 1978, 19’dan akt. Niray, 2011, 2).

Fiziksel, sosyal, kültürel bir ortam olarak; “Kent” :

“Günümüzde kentler dünyada yaşanan konjonktürel değişmelere paralel olarak farklı anlamlar ve roller üstlenmiş, bu anlamlandırma ve roller kentlerin yapısını ve kentlere bakış açısını etkilemiş/değiştirmiştir. Bu değişiklikler çerçevesinde kent tamamen bir mekan parçası olarak algılanmak yerine toplumsal, siyasal, yönetsel ekonomik alanın tüm vatandaşlar için var olduğu yaşam alanı olarak nitelendirilmiş/nitelendirilmekte ve kent; insanın etkilendiği ve insandan etkilenen mekan-kimlik etkileşiminin en üst düzeyde yaşandığı, homojen olmayan toplum yapısına sahip, uzmanlaşma ve işbölümünün ileri düzeye ulaştığı, kültürel, ekonomik ve sosyal yönden farklılıkları içeren, dinamik yapısı nedeniyle sürekli değişen alan olarak ifade edilmektedir” (Batmaz ve Gürer, 2016, 164).

Kent kavramı açıklanırken salt bir mekan olarak değerlendirilemez bu kentte yaşayan bireyin ve diğer faktörlerin yoksayıldığı anlamına gelmektedir. Oysaki kent kenti oluşturan/bir mekan olmanın çok ötesinde çok katmanlı bir yapıdır.

- Kentler, günlük hayattaki davranış örüntüleri, düşünceleri, siyasi tercihleri, sosyal ilişkileri gibi kente özgü sosyal, siyasal ve kültürel birtakım özelliklere

sahip olmanın yanı sıra fiziksel yapısıyla, mimarisiyle, kente özgü estetik değerleriyle farklılaşır (Öztürk ve Türkoğlu, 2016, 177).

- Kent, tarihin farklı dönemlerine ait fiziksel, sosyal ve kültürel katmanların üst üste kurulması sonucu oluşan fiziksel, mekansal ve sosyal bir ortamdır. Bu tanım, kentin sadece fiziksel bir mekan olmadığını, toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik değerlerini de kapsadığını, bu değerlerin fiziksel mekandaki anlatım aracı olduğunu açıklamaktadır (Biol, 2008, 28).
- Kaypak (2014) “Kentler mekân olmalarının ötesinde; tarihsel, ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal vb. kimlikleri bir arada bünyelerinde barındıran yerleşim birimleridir. Bu nedenle, “neresi kenttir” sorusuna; tek bir unsura bağlı kalmadan, birden fazla unsuru dikkate alarak karşılık verme yoluna gidilmektedir. Kentleri, nüfus büyüklüğüne, yönetsel yapısına ve statüsüne göre tanımlamak yaygın bir durumdur.”

Birçok disiplinin ortak noktası olarak; Kent:

- “Kente pek çok açıdan yaklaşılabilir: Psikanalizin kavramlarıyla, cetvel ve pergelle, roman ve şiirdeki yeriyle, militer kaygılarla, “nostalji” ile, “ilerleme ve düzen” çiftiyle, “sınıf mücadelesi”nden hareketle (...) ve tabi demokrasi ile olan ilişkisiyle. Dolayısıyla kent, sosyolojiden ekonomiye, “savaş sanatı”ndan mimariye birçok disiplinin ortak konusudur” (Burdeau, Ladémocratie’den akt. Bumin, 2013, 13).
- Sosyal olayları tek bir bilim dalının çerçevesi içine oturtmak oldukça zordur. Hem kent, hem de kentleşme oldukça karmaşıktır ve çok sayıda disiplinden yardım alınarak incelenebilecek konulardır (Şahin, 2013, 32).
- Sosyal bilimciler, kent kavramını, içerisinde bulunduğu toplumsal yapının özelliklerine bakarak tanımlamışlardır. Bu tanımların genel özelliği kenti sanayileşme sonrası ortaya çıkan modern bir toplumsal yapı olarak değerlendirmeleri ve kentin daha küçük yerleşim noktalarından ayrılan özelliklerini kendi bakış açılarına göre vurgulamalarıdır (Gökulu, 2010, 212).

İşbölümünün yoğun olarak yaşandığı bir mekan olarak; Kent:

Kent değişik sektörlerin bir araya gelmesiyle meydana gelen çok yönlü ve sektörler arası ilişkilendirmelerin, bağlantıların yaşandığı toplumsal bir mekandır.

Her kentin kendi özelinde belli bir sektörün faaliyetleri ön plana çıksa dahi kent bütünüyle onu oluşturan ortak faaliyetlerin sonucu meydana gelmiştir.

Kentte tarım gibi tek tip üretimin yerini, sanayileşme, ticaret, hizmet sektörü gibi değişik sektörler almıştır; üstelik her sektör, kendi içinde farklı alt sektöre ayrılmıştır. Örneğin ticaret, perakende, toptan ticaret, ulusal ticaret, uluslararası ticaret şeklinde uzmanlık alanlarına ayrılmıştır. Nüfus buna bağlı olarak da yoğunluk artmıştır. Bir kimse, aynı gün içerisinde birden çok toplumsal etkileşime girer hale gelmiştir ama bu etkileşimler geçici, resmi ilişkilerdir (Şahin, 2013, 6-7).

Kent meselesi, esas olarak bütün toplumsal grupların günlük yaşamının temelinde yer alan ortak tüketim araçlarının örgütlenmesi ile ilişkilidir: konut, eğitim, sağlık, kültür, ticaret, ulaşım gibi (Castells, 2014, 16). Kent bir örgütlenmedir.

“Kentler bilindiği gibi tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin dağıtımının kontrol fonksiyonlarının toplandığı, belirli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme biçimleridir” (Kıray, 1998a, 17’den akt. Sunay, 2004, 48).

2.1.2. Kent Türleri

Dönem dönem kentler değişime uğramıştır. Kentlerin geçirdiği değişimler sonucunda farklı algılar ortaya çıkmış ve bu algılar sonucunda sosyologlar kentleri farklı isimlendirmişler ve buna bağlı olarak kent türleri ortaya çıkmıştır.

Kent türleri; akıllı kent, çevre kent, köy-kent, metropolis, metropoliten, modern kent, postmodern kent, uydu kent, yavaş/sakin kent ve yeni kent olarak sınıflandırılabilir.

2.1.2.1. Akıllı Kent

Son yıllarda oldukça sıklıkla kullanıldığı görülen benzer kavramlardan biri de, *akıllı kent* (smartcity)’dir. Akıllı kent kavramı, iletişim teknolojisinin sağladığı tüm olanakların kentsel üretimde, büyümede ve kent hizmetlerinin sunumunda

kullanıldığı kentleri anlatmak üzere kullanılmaktadır (Keleş, 2014, 210). Küreselleşen dünya, gelişen teknolojiler, kentleri her geçen gün daha fazla bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanmaya itmektedir (Şahin, 2013, 22).

2.1.2.2. Çevre Kent

“Şehrin belediye sınırları dışında oluşan özellikle şehirde bir işte çalışanların yaşadıkları ve ihtiyaçlarını önemli bir kısmını şehrin alış – veriş merkezinden sağlayanların kaldıkları bölge Çevre Kentte yaşayanların çoğu kendi konutlarında oturur, burada genellikle yeni binalar, burada yaşamak daha masraflıdır. Çevre kent orta ve üst düzeyde geliri olanların yaşadıkları alanları ifade etmekte olup gecekondular alanlardan farklı konumdadır” (Çınar, 2013, 92).

2.1.2.3. Köy-Kent

“Köy-kent kavramı, dilimize 1970’li yıllarda girmiş ve kamuoyuna, kırsal alanları kalkındırma yöntemi olarak sunulmuştur. Bu kavram, kentleşme ve işleyiş kavramlarını birleştirmeyi amaçlamaktadır. Resmi kaynaklar, köy-kenti, ”kırsal kesim nüfusunun, toplumsal, ekonomik ve kamusal gereksinimlerini karşılayacak biçimde donatılmış kırsal yerleşim birimi” olarak tanımlanmıştır” (Keleş, 2014, 209).

“Köy-Kent; birinci anlamıyla, kimi ülkelerde bir kırsal gelişme yöntemi olarak benimsenen ve kırsal yerleşme birimlerini, yalnız köyün görevlerini daha iyi görebilecek duruma getirmeyi değil, kentsel işlevlerle de donatmayı, böylelikle kırsal alanda bir canlanma ve kalkınma yaratarak kentlere olan akınları azaltmayı amaçlayan bir yerleşme örneği önerisidir. İkinci anlamıyla da, ülkemizde 1970’li yılların başında CHP tarafından kamuoyuna sunulan bir kırsal gelişme yöntemi önerisidir” (Kayıkçı, 2005, 83’den akt. Güler, Çırakoğlu ve Tokmak, 2014, 161).

2.1.2.4. Metropolis (Büyük Kent)

Belirli bir coğrafi, ekonomik, toplumsal, kültürel, yönetsel, siyasi organizasyon ve kontrol sisteminin mekânda odaklaşma noktasıdır. Büyük kent ülkenin dış dünya ile ilişkilerini kendi süzgecinden geçirerek çevresine yayma fonksiyonuna sahiptir (Çınar, 2013, 91).

“Metropolis, Romalılar zamanında eyalet işlerinin görüşüldüğü göreceli büyük, zengin veya eski şehirler (civitates) de bu terimle adlandırıldı. Roma imparatorluğunun önde gelen metropolleri kendi paralarında hem Yunanca, hem Latince belirtiliyordu. Romalılarda bir şehrin metropolis olabilmesi imparatorun resmi iznine tâbiydi. Daha evvel onursal bir unvan olan ve bir şehrin önemine işaret eden metropolis terimi, üçüncü yüzyıldan sonra bir eyalet valisinin oturduğu şehir haline geldi, yani metropolis bölgenin tartışılmaz hukuki ve idari başkenti anlamını kazandı. Hıristiyanlık tarihinde metropolis, bir baş piskoposun baktığı dini topluluktur. Bu terim eskimiş olmakla beraber Ortodoks Hıristiyanlıkta kullanılmaktadır: metropolis, metropolit denen dinî liderin sorumlu olduğu bölgedir. Modern kullanımda metropolis, büyük şehir anlamında, yani büyük bir şehir merkezi etrafında oluşmuş, bitişik ve birbirine bağlı şehirler kümesidir. Sıfat olarak metropoliten, *tüm metropolisi kapsayan* veya *metropolise has* anlamını taşır” ([https://tr.wikipedia.org/wiki/Metropolis_\(%C5%9Fehir\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Metropolis_(%C5%9Fehir))).Erş.Tarihi:16.02.2017

Metropol, denetleme kurumlarının ve dağıtımını koordine eden kurumların ulaşım ve haberleşmeye bağlı olarak geniş ölçüde örgütlendiği kent türüdür (Tekeli, 2011, 25).

2.1.2.5. Metropoliten (Büyük Şehir Alanı)

Çınar (2013) “En genel anlamıyla nüfusun yoğun olduğu ve ekonomik, sosyal ve yönetim açısından o bölgenin merkezi durumunda bulunan “Merkezi Şehir ve şehirlerin” çevre kentleriyle oluşturdukları birimdir.” Belli bir büyüklüğü aşan, örneğin, nüfusu 1 milyonu geçen kentlere ana kent (metropoliten kent) adı verilmektedir. Eğer büyük kentin nüfusu yarım milyonu geçmiş, özekte bulunan bu kente *yörekent* (banliyö) uzaklığı içinde bulunan yerleşim yerleri hızlı bir gelişme süreci içine girmiş, çevredeki yerleşmelerin gelişme hızı özekteki kentin gelişme

hızına yaklaşmış ise; özetdeki kentle yani *anakent* (metropolis, metropole) ile çevresinde kümelenen yerleşim yerlerinin oluşturduğu bütüne anakent bölgesi (metropolitan bölge) adı verilmektedir (Keleş, 2014, 91).

Sadece bir milyon nüfusu aşmış olma kriterine bakılırsa ülkemizde İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, bursa gibi metropol kentlerden söz etmek mümkün gözükmemektedir. Bir başka ifadeyle, mevzuatımızda büyükşehir olarak tarif edilen kentlerin (İstanbul, Kocaeli, Bursa, Adana gibi) bir kısmını aynı zamanda metropol kent olarak değerlendirmek mümkündür (Şahin, 2013, 16).

2.1.2.6. Modern Kent

Modern kentlerin nasıl oluştuğu ve neyin kentlerin “modern kent” olarak ifade edilmesine yol açtığı bilinmesi gerekmektedir. Modern kent, modernleşme-endüstrileşme sürecinin ürünü olan, esas olarak sanayi kentinin özelliklerini içeren kenttir (Bal, 2015, 66). Modernleşme modern kenti yaratmaktadır. Bu kent modern öncesi dönemlerde var olan kentlerden nitelik olarak farklılaşmıştır. Dünyayı kapsayan boyutta bir modernleşme (bugünkü anlatımla küreselleşme/globalleşme) metropolitan kentlerin ve metropolitan alanların ve daha ileri olarak muazzam-polis adı verilen nüfusu on milyonun üzerinde kentlerin oluşmasına yol açmaktadır (Bal, 2015, 68).

“İçinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli sosyo-ekonomik olgusu olarak görülen kentler, kuşkusuz küreselleşme süreçlerinin etkisiyle hem kendi içinde hem de diğer kentlerle olan farklılıkların belirginleştiği ve hızlıca değişmekte olduğu yaşam alanlarıdır. Küresel akışların işlerliğini sağlayan aktörler olarak bireyler ile ekonomik unsurların kentlerde konuşlanması, ekonomik yeniden yapılanma süreçlerine dayalı bir istihdam yapısı, bu yapıya dayalı sınıfların oluşumu, nüfusun demografik, ekonomik ve sosyal kompozisyonlarındaki farklılaşmalarla örtüşük bir yapı sergilemektedir” (Kesiriklioğlu, 2010, 16’dan akt. Yüceşahin ve Tuysuz, 2011, 161).

“Modern kentler; kırsal/kentsel, geleneksel/modern, bireysel/kolektif, eril/dişil vb. karşıt temalar üzerinden, melez kültürel figürler ve yeni/ayrık ya da bütünlük alt kültür formlarına açıklık gösterirler. Heterojen ve kozmopolit

yanlarıyla, bir yandan, farklı kurumsal ağların ortaya çıkmasına olanak tanırırlar, diğer yandan, gündelik yaşam kültürünü parçalı, atomik, ayrık ve de eklektik bir yapıya kavuştururlar. Kentin farklılaşan mekânsal coğrafyası ve kentteki heterojen unsurların radikal çoğalması sayesinde, modern kentler, eski bildik silüetlerini giderek kaybetmektedirler” (Aytaç, 2007, 202).

2.1.2.7. Postmodern Kent

“Postmodern kent üzerine tartışmalar sık sık “Los Angeles Okulu” ile bağlantılıdır. Edward Soja bu yaklaşımın en bilindik temsilcisidir. Soja, mekân ve toplum arasındaki ilişki hakkında çalışmalar yapmıştır. Postmodern kentsel kuramı, Henri Lefebvre’in kentsel kuramına, daha da önemlisi onun ‘mekânın üretimi’ konusunda geliştirdiği fikirlere dayanır. Soja, “Postmetropolis” (2000) adlı çalışmasında Postmodern şehirdeki kentsel dönüşümün altı sürecini Los Angeles kentinin oluşumu ve gelişmesini örneği üzerinden şöyle açıklar:

- Bölgesel kent;
- Yeniden yapılandırılan kentsel siyasal iktisat sürecinde daha esnek (flexicity/esnek kent) üretim biçimiyle post-fordist sanayi metropolünün oluşumu;
- Kültür, sermaye ve emeğin küreselleştiği bir dünya kenti (Cosmopolis) oluşumu;
- Toplumsal kutuplaşmanın arttığı, sosyal- mekânsal eşitsizlik açıkça görünür olduğu “çifte kent” (ikili kent);
- Son derece kontrollü ve güçlendirilmiş alanlarda kapalı toplulukların yaşadığı carceral kent (Carcereal Archipelagos);
- Gerçek dünyanın simülasyonları ile kentsel yaşam deneyimimizi etkileyen hiper-gerçek (hyper-real) ve taklit/sahte (simulacrum) mekânlardan oluşan sanal kent (SimCity) imgesi” (Rittersberger Tılıç, 2013, 15).

“Postmodern kent, “kaotik çok merkezli bir yapı, görülmeye değer merkezler, engin yoksulluk ‘denizleri’, hi-tech dehlizler varoşlar” olarak ifade edilmektedir. Postmodern kent her türlü bütünlüğünden koparılmış, parçalı olarak algılanan bir

kenttir. Her parça kendi özgünlüğünde anlamı olan bir birimdir ve bir bütüne ait değildir. Farklılığın, çeşitliliğin mekânı olarak görülen kent parçalarını bir birine bağlayıcı bir mantık bulunmaktadır” (Işık, 1993, 32’den akt. Bal, 2015, 77).

2.1.2.8. Uydu Kent

Uydu (*peyk*) kentleri yeni kentten ayrı olarak, büyük kente daha yakın bir uzaklıkta bulunan ve “kendine yeterlik” özelliği olmayan yerleşmelerdir. Bunların nüfusu, gündüzleri çalışmak için büyük kente gider, akşamlarıysa, uydu kente dönerler (Keleş, 2014, 208).

“Uydu kentler, ana kente bağlantılı olarak kurulan ve onun yükünü azaltmak için çevresinde oluşturulan yerleşim yerleridir. Uydu kentlerin gecekondü bölgelerinden en büyük ayrımı, rastgele değil, alt ve üst yapılarıyla tasarlanarak yapılmış olmalarıdır. Uydu kentte yaşayanlar genellikle çalışmak için ana kente giderler. Türkiye'deki uydu kentlerin ilk örneklerinden birisi olarak İstanbul'daki Bahçeşehir gösterilebilir. Daha yeni olanlar arasında yine İstanbul'daki Kayaşehir ve Ankara'daki Batıkent, Eryaman, İzmir'deki Mavişehir ile yine İstanbul'daki Ataşehir, Ataköy, Mimaroba, Sinanoba gibi yerleşimler sayılabilir. İstanbul Pendik'te yeni yapılanan uydu kent de örnek gösterilebilir” (https://tr.wikipedia.org/wiki/Uydu_kent). Erş. Tarihi: 16.02.2017

2.1.2.9. Sükunet Kenti

Burada “Sükunet Kenti” olarak kullandığımız kavram literatürde sıkça yavaş/sakin-şehir/kent olarak kullanılmaktadır. “Sükunet Kenti” metinde yavaş/sakin şehir/kent şeklinde yer almıştır. Böyle bir adlandırmanın bu hareketi daha iyi yansıtacağı düşüncesiyle bu şekilde kullanılmıştır. Bu kentler huzur ve sessizliğin hüküm sürdüğü alanlardır. Dünya üzerinde Yavaş/Sakin şehir/kent ünvanı verilen kentlerin bireyde yarattığı ilk hissiyat sükunetin hakimiyetidir. Kentlerdeki karmaşık toplumsal yapı kentte yaşayan bireyi bıkkınlık ve karamsarlık içine sokarken, “Sükunet Kenti” mutluluğu da beraberinde getirmektedir.

Bu hareket tüketim toplumunun meydana getirdiği hızlı üretim ve hızlı tüketim sürecine dur demek bu duruma alternatif iyi bir durum sunma ihtiyacı ile ortaya çıkmıştır. Tüketim toplumu bireyin hızlı bir şekilde kendisini tüketmeye itmektedir.

İtalya’da geleneklerin kaybolmasına karşı dikkat çekmek için ortaya çıkan “Slow Food” hareketi arkasından “Yavaş Kent” hareketinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sakin kentin simgesinin salyangoz olduğu da dikkate alınır; sakin kent etiketini alan kentte hayatın bir kaplumbağa kadar yavaş aktığı mesajı iletilmek istendiği söylenebilir (Şahin, 2013, 25).

“İnsanların daha çok tüketmesi, bir yerden bir yere daha hızlı gitmesi için tasarlanan kentler insanları doğadan ve birbirlerinden kopartmış ve tek alternatif haline gelmiştir. Tüketim odaklı hayatın insanlara mutluluk ve huzur getirmediği, insanların farklı bir yaşam biçimi aramaları kentsel boyutta Cittaslow hareketini ortaya çıkarmıştır. Cittaslow felsefesi yaşamın, yaşamaktan zevk alınacak bir hızda yaşanmasını savunmaktadır. Cittaslow hareketi, insanların birbirleriyle iletişim kurabilecekleri, sosyalleşebilecekleri, kendine yeten, sürdürülebilir, el sanatlarına, doğasına, gelenek ve göreneklerine sahip çıkan ama aynı zamanda alt yapı sorunları olmayan, yenilenebilir enerji kaynakları kullanan, teknolojinin kolaylıklarından yararlanan kentlerin gerçekçi bir alternatif olacağı hedefiyle yola çıkmıştır” (<http://cittaslowturkiye.org/#cittaslow>). Erş.Tarihi: 17.02.2017

Cittaslow, Türkiye’de 2009 yılında İzmir’in Seferihisar Belediye’sinin bu ağa dahil olmasıyla kentlerin geleceklerini güvence altına alabilmelerine imkan sağlamış ve yerel yönetimler için bir yol haritası olmuştur (Yalçın, 2013, 38)

“Akyaka, Eğirdir, Gerze, Gökçeada, Halfeti, Perşembe, Şavşat, Seferihisar, Taraklı, Uzundere, Vize, Yalvaç ve Yenipazar Türkiye’den yavaş şehir ünvanını alan şehirlerdir” (<http://cittaslowturkiye.org/#cittaslow>). Erş.Tarihi: 17.02.2017

2.1.2.10. Yeni Kent

“Yeni kent düşüncesi, önce, 19.yüzyılın sonlarında yayımladığı bir yapıtta, *bahçe-kent* (garden-city) buluşunu ortaya atmış olan, tanınmış İngiliz kentbilimcisi

Ebenezer Howard'ın düşüncesidir. Howard, sosyalistlerden ve aynı zamanda, Marx, Engels ve Kropotkin'den esinlenerek, kırsal ve kentsel yerleşmelerin eksik ve yetersiz yanlarını gösteriyor; bu eksiklikleri, ancak, köylerin huzurunu, sessizliğini, yeşilliğini, açık ve temiz havasını ve sağlık koşullarıyla, kentlerin bilgisini, görgüsünü, teknik olanaklarını ve siyasal dayanışma gücünü birleştiren bahçe-kentlerin giderebileceğini ileri sürüyordu. Nüfusu 10 milyon dolaylarında olan Londra'da nüfusun aşırı ölçüde yığılmasının ekonomik, toplumsal ve stratejik sakıncalarını gören İngiliz Hükümeti, 1945'te başlatılan bir politikayla, Londra dışında nüfusu 80.000'i geçmeyen, kendine yeterli, Londra'nın yükünün hafifletilmesine yardımcı olacak, hiç olmazsa o tarihten sonra kente yapılacak göçün bir bölümünü emebilecek 15-20 yeni kent kurmuş ve geliştirmiştir” (Keleş, 2014, 207)

2.1.3. Kent- Kır (Köy) Ayrımı

Kent ve köyü açıklama çabası içinde sıklıkla iki kavramın zıtlıkları üzerinde durulmuştur. Birinde var olan özellikler ona özgü olarak adlandırılmış ve bu diğerinde de nelerin olmadığını, olmayacağını göstermiştir. Kent ve köy fiziki olarak farklı görünümde de olsa içinde barındırdığı insan faktörü nedeniyle birbirinden tamamıyla ayrı birimler olarak ifade edilemeyeceği bir gerçektir.

“İnsanlar bir uzam (mekan), bir toprak parçası üzerinde yaşarlar. İnsanların yaşamlarını sürdürdükleri bu mekan parçasına “kent” ya da “köy” adı verilir” (Keleş, 2014, 33). Bu mekan parçasını açıklama noktasında iki kutup oluşturulmuş ve bu kutuplar üzerinden kent ve köy belli özellikleri üzerinden açıklanmaya ve ayırım yapılmaya başlanmıştır.

Eski Yunan filozoflarından ve İbn-i Haldun'dan, Tönnies, Becker, Sorokim, Page gibi çağdaşlarına dek birçok düşünür, kent üzerinde düşünmüş ve kentin bir tanımını yapmaya çalışmıştır. Fakat bu tanımların hemen hepsi kentlerin toplumsal yapı içindeki önemini ve toplumsal değişmedeki rolünü açıklamaktan uzak kalmış, yalnız kent-kır karşılaştırılmasıyla sınırlı kalmıştır (Erkan, 2010, 11). Düşünürlerin dahi kent ile ilgili tanımlama yaparken kent-kır ikilemi üzerinde durması bir

kavramın tanımlanması noktasında her şeyin zıttıyla var olduğu şeklinde açıklama yapılmasına neden olmaktadır.

Kır-kent çelişmesini ilk defa Marx dile getirmiştir. Ona göre kentler dinamizmi, sınıfsal mücadelenin merkezini, gelişmenin ve ilerlemenin mekânını temsil ederler. Kır ise Marx'da bölünmüş (idocracy) mekanı olarak bahsedilmektedir. Burjuvazi, kır kent egemenliği altına sokmuş, nüfusun büyük bir bölümünü kırın bölünmüşünden kopartmış, fakat Doğu'yu Batı'ya bağımlı hale getirdiği gibi köyü de kente bağımlı hale getirmiştir. Burjuvazi devrimci bir rol oynamaktadır ki, Marx'ın tarihsel materyalist diyalektiğinde varılması istenen noktada bir geçiş köprüsü oluşturmaktadır. Bu bakımdan kent ile kır arasındaki çelişki de tarihsel süreç içinde yaşanan ama bir an önce giderilmesi gereken bir çelişkidir. Bu da tarım ve sanayi işletmelerinin birleştirilmesi ile yapılabilecektir (www.isdam.org.tr). Erş.Tarihi 21.20.2016

“Bazı kent sosyologlarının kent ile kır arasında bir zıtlık oluşturarak kenti tanımlamaları, birinin iyi bir şey olduğunu, istedik bir doğrultuyu ifade ettiğini de ima etmektedir. Buna göre bir yerleşim yerinin nüfus bakımından büyümesi, yine oradaki nüfus yoğunluğunun artması ve orada yaşayan insanlar arasında farklı yaşam tarzlarının gelişmesi; bir diğer ifadeyle, cemaatten cemiyete doğru evrilme, istenen bir şey olarak takdim edilmektedir” (Şahin, 2013, 5). Kent iyidir kır kötüdür şeklinde bir algıya neden olmaktadır. Bu yaklaşımda kentin bütünüyle ele alınması önünde engel teşkil etmektedir.

Park ve Burgess'e göre Kırsal zihniyetten tamamen farklılaşmış bir şehir zihniyeti vardır. İnsan, şehirde rasyonel bir şekilde düşünürken kırsalda doğal ve büyüsel kalıplarla düşünür. Bu fark sadece kır ve kent arasında olmaz; şehrin iki bölgesi arasında da olur. Her şehrin ve şehrin her parçasının, sakinleri için oluşturulmuş ve sakinlerin istese de istemese de ekleneceği farklı bir sosyal dünyası vardır (Park ve Burgess, 2015, 285). Kır ve kentte yaşayan insanları zihniyet olarak tamamen farklılaşmış olarak ifade etmek doğru değildir. Şehirde yaşayan her bireyin zihniyet açısından tam anlamıyla kenti özümlediği ve kenti tam anlamıyla idrak ederek yaşadığı söylenemez. Kentte yaşayan bireylerin kent sakini olabilmesi bir sürecin sonunda oluşan bir mefhumdur. Şehirde yaşayan bir grup insanın tam

anlamıyla kentli birey haline gelmesi kolektif bilincin yerleşmesi sonucunda olacaktır.

Bireyin yaşadığı yere göre kentli ve köylü olarak ifade edilmesi yaşanan yerin bireyi şekillendirmesine bağlıdır. Geçmişte sosyo-kültürel çevrenin kentli ve köylü üzerindeki etkisi daha yoğunken zamanla kırsal kente yaklaşması sonucunda bu yoğunluk azalmıştır. Kentte yaşayan birey zamanının büyük bir kısmını sosyal medyada geçirirken köyde yaşayan birey de aynı şekilde zamanının büyük bir kısmını burada geçirmektedir. Kentli ile köylünün bilgiye yolu benzer bir hale gelmiştir. Kısmen ekonomik faaliyetlerde farklılık vardır. Kentsel gelişmeler uzaklıkları yakın farklılıkları aynılaştırmaktadır.

Kent ve köyü mekansal anlamda açıklarken kentlerin özellikleri şunlardır köylerin özellikleri şunlardır bu noktada birbirinden kesin olarak birbirinden ayırmak mümkün değildir. Kent ve köy belli özelliklerinden dolayı birbirlerine daha yakın olarak ifade edilirken belli noktalarda da birbirinden çok uzak noktalarda olduğu şeklinde ifade edilebilir.

Keleş (2014) “Kent ile köy, her zaman birbirinden kesin çizgilerle ayrılamaz. Bu nedenle, insan topluluklarından bazıları, kentlerle köylerin ortak özelliklerine sahip bulunan yerler üzerinde bulunur. Belli bir yönetsel örgüt biriminin sınırları içinde kalan yerlere kent, bu sınırların dışındaki alanlara köy denilmesini gerektiren tanımlar, yönetsel sınır ölçütünü kullanan tanımlardır. Bu amaçla, genellikle, belediye sınırları içindeki nüfus, “kentli nüfus” olarak adlandırılır. Bazen, belediye sınırları içindeki nüfusa ek olarak, başka yerel yönetim birimleri de kent içinde düşünülür. Küçük bir köy, her zaman bir kasabada, daha sonra da bir kent olmaya aday bir yerleşme basamağıdır. Şu halde, bir topluluğun, salt “köy” ya da salt “kent” olması ya da sayılması değil; bir başka topluluğa göre daha fazla köysel ya da daha fazla kentsel olarak nitelenmesi olanaklıdır.”

“Örneğin, Boran’a göre, kentle köy arasındaki ayırımın temeli nüfus farklılığı değil, işlevlerdeki farklılaşmadır. Köyün, geçimini tarımsal üretime dayandıran bir topluluk olmasına karşılık, kentin geçimini ya da ekonomik temeli, ticaret ve endüstri gibi tarım dışı üretim ve ekonomi uğraşlarıdır” (Boran, 1954, 12’den akt. Özer, 2004, 3).

“21.yüzyıla geldiğimizde bir yandan kent giderek kırın içine girerken, kır da eskisinden daha fazla kentin etki alanında kalmaktadır. Kır bir yandan kentleşirken, kent de kırsallaşmaktadır. Kıra ve kente özgüllediğimiz çeşitli kategoriler birbirinin içine girmekte ve aynılaşmaktadır. Bu manada kır ile kent arasındaki çelişki, mekânsal bir çelişki olmaktan çok, maddi ve mesleki uzmanlaşmaya, iş bölümüne dayalı tarihsel bir çelişki olarak karşımızda durmaktadır. Anlaşılmaktadır ki, söz konusu çelişki, emeğin yeniden örgütlenmesini sağlayacak ekonomik, siyasal ve toplumsal yapıların yaratılmasından geçmektedir. Sermayenin ele geçirdiği mekânı, asıl sahipleri olan topluma mal etmeden ne kır ile kent arasındaki çelişkinin, ne de kentin ve kırın kendi içlerinde yaşanan çelişkinin sona ermesi mümkün gözükmemektedir”(www.isdam.org.tr/makaleler/21-20_yuzyilda_kir_kent_celiskisi). Erş.Tarihi Erişim 21.10.2016

Şehrin uygarlığını mümkün kılan şey bu gerilimli ekonomiydi. Bu durum, “kentsel” ve “kırsal” terimlerinin anlamına buruk bir tını kazandırır. Yunanca’da bunların karşılığı olan asteios ve agroikos kelimeleri ayrıca sırasıyla “zeki, esprili” ve “kaba saba” olarak da çevrilebilir” (Çınar, 2013, 73). Bu şekilde olumsuz özelliklerin kırsala yükleniyor olması bilimsellikten uzak bir yaklaşım olarak ifade edilebilir.

2.2. Kentlerin Tarihsel Gelişimi

Kentlerin tarihsel gelişiminden bahsetmeden önce kent ve şehir ayrımının yapılması iyi olacaktır. Kent ve şehir kelimeleri genelde birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bu da iki kavramın tam anlamıyla birbirinden farklı anlamlara gelmediğinden kaynaklanmaktadır.

“Kent, tarımsal olmayan büyük yerleşim birimi anlamına gelir. Şehir tüzel ve yönetsel olarak da kullanılagelen bir terim olmakla birlikte insan yerleşkesi dolayısıyla, kasaba, köy gibi birimlerden daha fazla nüfusu barındıran ve daha karmaşık bir yapıdır” (<https://tr.wikipedia.org>). Erş. Tarihi:16.02.2017

Kent ve kentleşmeyi gerektiği gibi anlayabilmek için kentlerin gelişimini kuşkusuz genel bir zamana bağlılık içerisinde ele alma zorunluluğu vardır. Zira kentin uzun bir tarihsel yolculuğu ve mirası vardır (Acungil, 2012, 13). Tarihsel

olarak da, kentler, ilk ortaya çıktıkları andan itibaren, değişme ve gelişmenin taşıyıcısı ve yol göstericisi olmuşlar; yararlı ve olumlu bir işlev gördüklerinden dolayı da desteklenilmişlerdir (Canatan, 1995, 89).

“İnsanoğlunun ilk kez yerleşik hayata geçişi ile birlikte medeniyetin başladığı kabul edilir. Başlangıçta avcılıkla geçimini sağlayan insanoğlunun bu dönemde sürekli yaşadığı mekânlar olmamıştır. Sonraki süreçte insanoğlunun tarımsal faaliyetlerde bulunmaya başlaması, yerleşik hayata geçişin de başlangıcını oluşturmuştur. Önceleri küçük birimler halinde yaşayan insanlar, zamanla büyük topluluklar meydana getirerek kentleri oluşturdular. Kentlerin oluşabilmesi için karmaşık sosyal organizasyonlar ilk kez Mezopotamya’da ortaya çıkmış, modern anlamda ilk kentler M.Ö.3500–4000 yıllarında bu bölgede kurulmuştur” (Pustu, 2006, 129).

“Şehrin tarihi neredeyse medeniyet tarihine eşittir. Sosyologlar, şehrin doğal tarihine, toplumsal evrimin bir aşaması olarak ilgi gösterirler. Tarihçilerin aksine sosyologlar, herhangi bir şehrin ortaya çıkışı ve yok olmasıyla ilgili somut gerekçelere erişmekle ilgilenmezler. Onlar; çeşitli şehirlerin tarihini, zaman ve mekândan bağımsız olarak şehrin tipik özelliklerinin oluşumunu anlamak ve bunu, şehir türlerinin ve toplumsal süreçlerin sınıflandırması için bir temel olarak kullanmakla ilgilenirler” (Park ve Burgess, 2015, 227). Park ve Burgess burada Şehir kavramını kullanmışlardır geçmişten bu yana şehir ve kent kavramları birbirlerinin yerine kullanılmış bu durum çoğunlukla araştırmacıların tercihinin göre değişmiştir.

“Kentlerin ortaya çıkışı üzerine Childe’in yaklaşımı birçok araştırmacı için temel oluşturan bir açıklama olmuştur. Childe, M.Ö 3000 yıllarında Mısır, Mezopotamya ve İndus vadisinde ortaya çıkan toplumsal değişiklikleri kentsel devrim olarak değerlendirmektedir. Childe’in kentsel devrim olarak nitelediği gelişmelerin, coğrafya ve toplumsal ilişkiler açısından, Doğu uygarlıklarında meydana geldiği anlaşılmaktadır. Yakın dönemlere kadar kentle ilgili yapılan çalışmalarda bu konuda farklılık olmadığı görülmektedir. Yine Childe’in belirttiği gibi arkeolojik bulgular sadece tek bir kültürün değil, ayrı ayrı neolitik kültürlerin varlığını ortaya koymaktadır” (Childe, 1990, 41’den akt. Yılmaz ve Çitçi, 2011, 256).

“En eski şehirlerin ortaya çıkışı M.Ö. 6000-5000 yılları arasındadır. Eski şehirlere göre gelişmiş şehirlerin ortaya çıkışı ise (Kent hayatının oluşabilmesi koşulların göz önünde bulundurursak) M.Ö. 4000 yılından itibaren. İlk şehirler; Nil Vadisinde, Fırat ve Dicle nehirlerinin kenarlarında; Çin’de ise Sarırmak boyunca şehirler kurulmuştur. Ancak etki alanları az ve şehirli nüfus geçimini topraktan sağladığından nüfusları da pek fazla olmamıştır” (Çınar, 2013, 39).

“Yerleşik mekânlar açısından ilk kentsel alanlar öncelikli olarak dinsel yapılanmalar etrafında doğmuştur. Kentler surların ve kalelerin çevrelediği, yine zamanla surların çevresinde görülen yerleşkeler şeklinde oluşmuştur. Günümüz anlamıyla kent, Ortaçağ Avrupası’nda ortaya çıkmış ve Sanayi Devrimiyle gelişip bu günkü halini almıştır” (Yılmaz ve Çitçi, 2011, 263).

2.2.1. Antik Çağ'da Kent

Tarih boyunca düşünce sistemlerinin geçirdiği evrim, mekanın taşıdığı anlamında zamanla değişmesine yol açmıştır. M.Ö. 8.yüzyıl M.S. 5. Yüzyıl arasındaki dönemi kapsayan Antik Çağ kronolojik olarak Yunan, Helenistik ve Roma medeniyetini içermektedir (Mazı, 2008, 47).

“Kentleşme Öncesi Yaşam Tarzları: En az 500 bin, hatta belki bir milyon yıl boyunca, yani her durumda insanlık tarihinin büyük bölümünde insanın sabit bir yaşama ortamı olmadı. Ama yine de herhalde Eski Taş Çağı insanları, oradan oraya sürüklenen durup dinlenmez birer gezgin değildi. Gerçek anlamda göçebeliğin, hayvanların evcilleştirilmesinden, yani geniş otlaklara ihtiyaç doğmasından önce ortaya çıkmamış olması çok muhtemeldir. Diğer primatların bir bölümü gibi ilk insanlar da sınırlı alanlarda gezinmiş, bu arada sadece nüfus fazlası yiyecek bulmak için başka yerlere göçmüş" olabilir. Hiçbir barınağı olmayan insan, önce mağaralarda, sonra da ilkel aletleriyle kazdığı kovuklarda yaşamayı öğrenmiştir” (Cogito, 1996, 7).

“Esas olarak ilk kentler, beylerin boyun eğdirdikleri köylüleri denetim altında tuttuğu birer müstahkem yer niteliğinde idiye de, Ortaçağ feodal beylerinin aynı amaca hizmet eden şatolarından farklıydılar. Antik kentler, çoğu beyin, kendinden daha güçlü bir efendiye (en azından ilke olarak) bağlılık gösterdiği hükümler birer

siyasi varlık durumundaydı. Başlangıçta "kent" ve "kent devleti" terimleri hemen hemen özdeşti. Kentlerin de kırsal hinterlandı vardı elbette, ama orada yaşayanlar sadece tebaaydı. (Çok daha sonraki bir dönemde Spartalılar, sadece köleleri olan *helot'lan* değil, daha iyi muamele gören *metoikos'ları* da hala yabancı saymaktaydı.) Kentte yaşayanların ayrıcalıklı bir hukuki konumu vardı. Roma'da yönetici sınıflar, tebaalarından o kadar katı bir şekilde ayrı tutulmaktaydı ki, bir *civis Romanus'un'* evlenmesinde geçerli prose-dür bile *gentiles*” için uygulanandan farklıydı. Roma'nın kuruluşundan ancak bin yıl kadar sonra MS 212'de Caracalla, imparatorlukta yaşayan herkesin aynı yasaya tabi olacağı şeklinde bir ferman çıkardı. Bu eski ayrımın linguistik izi günümüze de ulaşmıştır. Bütün haklara sahip "yurttaş"ı "yabancı"dan ayırt ederiz; çoğu ülkede bu "yurttaşlar"ın büyük bölümü kentlerde yaşamasa bile. Yine "politika" da, Yunanca kent anlamındaki *polis'ten* türemiştir” (Cogito, 1996, 9-10).

2.2.2. Ortaçağ Kenti

Ortaçağda birçok yeni kent ya ortaya çıkmış ya da var olan yapısıyla gelişip büyümüştür. Kurulan bu kentler, daha önceki çekirdek kentin yakınına kurulmuştur. Slavların “potgrozre”, Batılıların “portus” dedikleri kent tarzı, bir kenar mahalle kentidir. Yaşam tarzı olarak süreklilik gösteren her yerde bulunan Ortaçağ kentleri, genelde Antikçağ ve Erken Ortaçağ kentlerinin ardılları olmuştur (Bakır ve Ülgen, 2009, 127).

“Ortaçağ kenti, aslında burjuvanın halim ve etkin olduğu bir yerdi. Hatta kentler, onlar için kurulmuştu ve onlar sayesinde varlığını sürdürmekteydi. Çünkü onlar kendi çıkarları ve yalnızca kendi çıkarları açısından kentsel kurumları yarattılar ve kentin ekonomisini örgütlediler. Başlangıçta kentte ruhban sınıfının yabancı bir unsur olarak algılandığı da görülmektedir. Çünkü sahip oldukları ayrıcalıkla, bu süreçte onları kent hayatını paylaşmaktan alıkoyuyordu. Ticari ve endüstriyel özellikli bir nüfusun içinde onların ekonomik yaşamına aktif katkıları sayesinde değişmeye başladı. Soylular ise daha çok ticaret kentlerinde oturuyorlardı” (Bakır ve Ülgen, 2009, 132).

“*Karanlık Çağlar*: İki Roma arasındaki bölünme Doğu Avrupa'yı Batı'dan ayırdı. Bunlardan ilki Bizans İmparatorluğu adı altında varlığını sürdürdü ve çok geçmeden statik bir yapıya oturdu. Bünyesindeki kentler öncelikle, ileri düzeyde

merkezleşmiş bir otokraziye bağlı birer idari merkez durumuna geldiler; yurttaşlar tebaaya indirgenirken, kentlerin kendisi de derin bir uykuya daldı ve pek çoğu hiçbir zaman uyanmadı. Uluslararası ticarete devam eden Konstantinopolis dışındaki kentler çürüdü, siyasi bakımdan güçsüz kalan yurttaşlar ise asla birer *burgher* olamadı (Avrupa'nın batı yarısındaki kentliler için kullanılan anlamda). Devlet görevlisi, zanaatkar, dükkan sahibi ve sefaletle gömülmüş dilenciler olarak varlıklarını sürdürdüler” (Cogito, 1996, 11).

2.2.3. Modern Çağda Kent

“Kasabalarla kentler büyümeye devam etti ve bileşimleri de önemli ölçüde değişti. Hepsinden önce, hem meslekler hem de zanaatlar gittikçe daha çok ayrıştıyordu. Sonunda, Reform'un ardından Protestan ülkeler yeni bir problemle karşı karşıya kaldı: İşsizler ve asla bir işte çalışamayacak olanlar için bir tür sığınak işlevi gören manastırlar ortadan kalkmış, okuma-yazması olmayan, vasıfsız, sefil insanlardan oluşan kitleler kentleri doldurarak bir tehdit haline gelmişti. Bir yandan da kentli Üst tabakalar, ülkedeki zenginliğin artmasında kendi faaliyetlerinin önemli bir payı olduğunu, oysa aylak aristokratların bu zenginliği har vurup harman savurduğunu giderek daha iyi kavırıyordu artık. *Burjuvazi*, kendini beğenmiş soylulara göre çoğunlukla daha zeki ve eğitilmiş olduğu halde, bütün önemli siyasi makamlar aristokratların elindeydi ve onların çocukları da askeri rütbe alma ayrıcalığına sahipti” (Cogito, 1996,13).

2.2.4. Endüstri Devrimi Öncesi Kentlere Bakış

Endüstri devrimi dünyanın geleceğini şekillendirme noktasında en önemli adımlardan biri olarak ifade edilebilir. Ortaya çıktığı yer olan başta Avrupa olmak üzere tüm dünya üzerinde etkili olmuştur. Kentleri tarihsel olarak sınıflandırdığımızda Endüstri Devrimi Öncesi ve sonrası olarak ifade etmek mümkündür. Çünkü Endüstri Devrimi kentlerin tarihi içinde dönüm noktasıdır.

Endüstri devrimi öncesi kentleri henüz günümüz kentleri gibi yoğun bir nüfusu barındırmamaktadır. Nüfusun yoğunluğu kırdan yaşamakta günümüz çekici kenti şimdi görünümüne kavuşmamıştı. Endüstri Devrimi öncesi net bir kent-kır

ayrımı yapmak bu sebeplerle güçtü. Kent belki kısmen mekânsal anlamda farklılıklar barındırsa da Endüstri Devrimi'nin oluşturduğu kenti yansıtmıyordu.

“Sanayi öncesi dönemde bir politik gücün yayılarak etki alanını genişletmesi, politik merkezinin denetlediği artı ürünü artırarak büyümesine olanak sağlamıştır. Ancak bu büyük kent çok hassas bir dengeye sahiptir. Her siyasi krizden kolayca etkilenebilmektedir. Sanayi öncesi kentinde, tarım dışı üretimde işbölümü loncalar arasındaydı. Ancak loncanın içindeki üretimde çalışanlar arasında bir işbölümü yoktu. Her çalışan ürettiği nesneyi tüm olarak üretiyordu. Lonca üretiminde işveren-işçi ilişkisi değil usta-çırak ilişkisi vardı” (Tekeli, 2011, 30). İşbölümünün olmaması işlerde uzmanlaşmanın önüne geçmektedir.

Makineleşme ve yoğun bir işbölümünün olmayışı malların satıldığı pazarların ürünlerin çeşitliliği, sayısı, niteliğini de etkiliyordu.

Sanayi devrimi öncesi toplumlarda tarıma, hayvancılığa ve el işlemeciliğine dayalı ekonomik yapısıyla kentler, günümüzde taşıdığı anlamlardan farklı bir şekilde kırsal yaşamın hakim olduğu yerleşimlerdi (Altıparmak, 2016, 19). Sanayi devrimi öncesi toplumsal hayat geleneksel kuralların hakim olduğu ve yaşandığı yer şeklinde ifade edilebilir.

Sanayi öncesi kent ilkel bir teknolojiye ve ekonomik örgüte sahiptir. İleri düzeyde bir uzmanlaşma var olmadığı için, zanaatkâr ürününün yalnız yapımıyla değil, pazarlanması, satışıyla da uğraşır (Keleş, 2014, 25). Farklı iş türleri ve mesleki anlamda günümüzde istenen uzmanlaşma olmadığından büyük bir gelişimden bahsetmek mümkün değildir. Ürünün üretimi ve sonrasındaki tüm süreçler bir kişinin eliyle yürütülmektedir.

Suçun kent merkezlerinde yoğun olmasının nedeni, sadece o bölgedeki barınma sorunlarından kaynaklanmaz. Kent merkezleri nüfus yoğunluğu ve işyerlerinin fazla olması açısından suçlular için cazip bir bölgedir (Gökulu, 2010, 216).

Bu açıdan bakıldığında sanayi devrimi öncesi kentleri günümüz kentleriyle kıyaslandığında bir nebze daha güvenli ve steril mekanlardır. Toplum içinde bireyler birbirini tanımakta ve buna bağlı olarak ilişkilerde bağlılık yüksek düzeydedir.

Toplumsal ilişkilerde güven duygusu yoğun gözlenmektedir. Birbirine benzer özelliklerdeki bireyler homojen bir toplumu meydana getirmektedir.

2.2.5. Endüstri Devrimi Sonrası Kentlere Bakış

Bozkurt 2012’de Endüstri devrimi sonrasında insanların yaşama, çalışma ve düşünme biçimleri çok köklü olarak değişmeye başlamıştır. İnsanlarda ve çevrelerinde görülen değişimler endüstri devrimi öncesiyle kıyaslandığında kentlerde anlamlı farklılıklar görülmektedir. Kentler, gelişim süreçleri içerisinde Endüstri Devrimi bağlamında ele alındığında endüstri devrimi dönüm noktasıyla iki farklı kent görüntüsü meydana gelmektedir. Endüstri devrimi sonrasında kentin nasıl bir mekan olduğunun açıklanması günümüzdeki kentin analiz edilmesini sağlayacaktır.

Tekeli (2011) Sanayi kentinin ortaya çıkışıyla, nüfusun büyük bölümü kentlerde oturur hale geliyordu. Ancak ortaya çıkan dönüşüm sadece nüfusun belli bir kentler kademeleşmesi içinde belli noktalarda yığılması değildi. Kapitalist üretim biçiminin varlığını sürdürmesi ve geliştirmesi için gerekli davranış, tutum ve ideolojik öğeler yeni “kent kültürü” içinde yaratılıyordu. Sanayi kentinin ortaya çıkışı ile sanayi öncesinin köy-kent ayrımının katılığı da azalıyor, köyden kente geçişlilik kolaylaşıyordu.

Kentlerin varlığını açıklarken kentlerin tarihinin uzun yıllar öncesine dayandığını belirtmek mümkündür. Sanayi devrimi kentleri var eden sebep değil kentlerin değişimi ve dönüşümünde önemli bir faktör olarak ifade edilebilir. Kentler endüstri toplumundan önce de vardı (Bal, 2015, 33). Fakat Endüstri toplumuyla kentler biçimsel olarak evrilmiştir.

Sanayileşme, üretimi ve sosyal yaşamı da değiştirmiştir. Sosyal yapıda hakim olan homojen toplum yapısından heterojen toplum yapısına geçiş olmuş, işbölümü ve uzmanlaşma da artış ve çeşitlenme olmuştur (Acungil, 2012, 21).

“İnsanlık tarihinde en önemli aşama kuşkusuz Endüstri Devrimi’dir. Bu devrime gelinceye dek özellikle Avrupa’da çok önemli toplumsal ve siyasal olaylar olmuştur. Etkileri büyük olan bu olayların kent görünümüne doğrudan yansımaları olmamıştır. Oysaki Endüstri Devrimi, örneğin buharın ortaya çıkmasıyla treni, tren

yolunu, fabrika üretimine geçilmesi ile işçi sınıfını, dolayısıyla işçilerin barınma sorununu vb. türlü olguları etkilemiş ve bunların sonucunda kentsel örgütlenmede önemli değişimler gözlenmiştir. Kentlerin gelişen ekonomik yapısına bağlı olarak artan işgücü talebi, bir yandan çeşitli biçimlerde kır kesimindeki nüfusu hareketlendirirken bir yandan da kentlerin tarımdan ayrılan nüfusun yöneldiği birer çekim merkezi haline gelmesini sağlamıştır” (Özer, 2004, 7).

“Mumford’un değerlendirmesine göre, endüstri kentinin üç temel unsurunu fabrika, demiryolu ve bakımsız konut oluştuyordu” (Bumin, 2013, 67). Endüstri Devrimi sonrası kent belli unsurların bir araya gelmesiyle oluşmaktadır Tek bir unsur ile endüstri kentinin varlığını ifade etme noktasında yetersiz kalacaktır. Mumford’un belirttiği üç unsurdan biri olan fabrika kentlerdeki iş bulma olanağını arttırırken, demiryolu ulaşımın artmasını ve kolaylaşmasına olanak sağlamaktadır. Yaşanan göç hareketleri ve kırsaldan yaşanan göçler nedeniyle ise bakımsız konut kentlerde kendini göstermektedir.

Sanayi sonrası kentleri üretimin yapıldığı ve artı ürünün pazarlandığı bir mekan olmuştur. Üretim süreçlerinde yaşanan gelişmeler bu alanda çalışacak insan ihtiyacını doğurmuştur. Kapitalist sistem içinde üreticiler-işçiler olmak üzere farklı sınıfların açığa çıkmasına neden olmuştur. Farklı sınıflar ve sınıflar arası çatışmaların yaşanması bu sürecin ürünü olarak değerlendirilebilir. İşgücü gereksinimi büyük kentlerdeki işçi ihtiyacını arttırmış ve iş için yapılan göçlerin artışı ile sonuçlanmıştır.

Sanayileşme kentleşme sürecinin önemli bir olgusu olduğu gibi kentleşmede sanayileşmeyi geliştiren etken bir faktördür. Diğer bir ifade ile, kentleşme ve sanayileşme arasında sürekli bir etkileşim mevcuttur. Kent olgusu sanayileşme ile başlayan bir süreç olmuştur. Sanayileşme çalışma yaşamının yoğunlaştığı, teknoloji, makineleşme ve otomasyonun yaygınlaştığı bir ortamı yaratmaktadır (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, 69).

“XIX. yüzyıldan itibaren küçük tesislerin yerini alan büyük fabrikalar, giderek yeni enerji merkezleri etrafında toplanırken, geçen yüzyıllarda olduğundan çok daha hızlı biçimde kente göçen işçi ve işsizler ordusu da fabrikaların etrafında yerleşmeye başladı. 1830’dan sonra yaygınlaşan demiryolları büyük kentlerin merkezine kadar ulaşırken, enerji ve hammadde gereksinimini kolaylıkla

sağladığından, geçtiği bölgeleri de yeni endüstri merkezlerine dönüştürdü” (Bumin, 2013, 66).

Dünyanın sürekli olarak kentleşmekte olan bölgelerinde kent tek başına salt kendisi adına değil, aynı zamanda endüstri toplumunun modeli olarak da ele alınmalıdır. Endüstri toplumunun ve onun içerdiği kentin özellikleri şunlardır: Sosyal dönüşümün hızlı bir tempoda gerçekleşmesi, gerek ekonomik gerekse bunun dışındaki mesleki iş bölümünde uzmanlaşma, değer ve dünya görüşü konularında çoğulculuk ve bir yandan sosyal katmanların skalasında iniş - çıkış şeklinde, diğer yandan da ilişki gruplarının yatay değişiminde görülen yüksek sosyal hareketlilik (Cogito, 1996, 72-73).

Her ne kadar Sanayi Devrimi ile kentlerde birçok gelişme görülsede beraberinde olumsuzlukları da getirdiği göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. “18. yy’da ortaya çıkan Sanayi Devrimi ile birlikte ise kentler önceki dönemlerde olmadığı kadar büyümüşler ve ürettikleri yaşam kalitesi itibari ile kötüleşmişlerdir. Üretimin kentte yoğunlaşması ile birlikte mekanın kullanım yoğunluğu artmış, sanayi kentinde mekan üzerinden eşitsizlikleri gözlemlemek kolaylaşmıştır. Mekan önceki dönemlerle kıyaslanamaz biçimde eşitsizliklerin temsil edildiği bir alan haline gelirken bu duruma tepki olarak önceki dönemlerin benzeri şekilde ütopyalar ortaya çıkmıştır” (Serter, 2013, 68).

“İyi yaşamı ve iyi toplumu kent (mekan) üzerinden yaratmaya çalışmak; bir başka ifade ile iyi yaşamı mekanı değiştirerek ortaya çıkarmak çabası eski yunan polislerinden, sanayi kentine kadar geçen süreç içerisinde var olan bir düşünce olmuştur. Kent, tarihin her döneminde barındırdığı sınıflı toplum yapısı ile eşitsizliklerin mekanı olurken bu özelliği sebebiyle çoğu zaman eleştirilmiştir. Eski Yunan Polislerinden 16. yüzyıla kadar olan süreçte Platon’un Devlet’inden başlayarak, Thomas More’un Ütopyası, Campanella’nın Güneş Ülkesi kentin ürettiği eşitsizliklere birer tepki olarak ortaya çıkmış ütopyalardır” (Serter, 2013, 68).

Buradan hareketle anlaşılan Sanayi Kenti’nin ürettiği toplumsal yapı karşıt ütopyaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Geçen zamanla birlikte kentler farklılaşmış ve farklı özelliklerine göre sınıflandırılan kent türleri meydana gelmeye başlamıştır.

2.3. Kent Kuramları

2.3.1. Toplumbilimcilerin Kent Kuramları

Toplumbilimcilerin Kent Kuramları tezin genel seyri açısından önemlidir. Bu kuramların ne söylediğini anlayabilmek kenti sosyolojik olarak değerlendirebilme fırsatını verecek ve toplumbilimcilerin gözüyle kentin analiz edilmesini sağlayacaktır.

“Klasik sosyolojinin öncülerinden Tönnies, Durkheim, Simmel, Marks ve Weber’in görüşlerinde modernitenin bir bütün olarak sistematik analizinden ziyade çeşitli yönleri ile lokal sondajlar dikkat çekmektedir. Geleneksel ve modern dikotomisinin ilk nüveleri Tönnies’in “Cemaat ve Toplum” (GemeinschaftundGesellschaft) tanımlamasında görülürken, Durkheim düzen, dayanışma ve bütünleşme kavramlarıyla sosyal değişimi ele almış, değişimin aksayan yönleri olarak intihar ve anomi ile ilgili ilk incelemeleri gerçekleştirmiştir. Simmel, toplumsal farklılaşma olgusunu kent hayatı, para ekonomisi ve moda ekseninde bireyin iç dünyası bağlamında incelerken, Marks, dönemi kapitalist ekonomik ilişkiler temelinde sınıflar ve yabancılaşma boyutlarıyla tartışmıştır. Weber ise, modernite fikrinin merkezine rasyonaliteyi koymakla birlikte değişen zihin yapısına bağlı olarak ekonomik açıdan kapitalizmin dini değerlerle olan bağı, bürokrasi, otorite ve meşruiyetin rasyonelleşme doğrultusundaki evrilmeye izaha çalışmıştır” (Kaya, 2012, 130).

Marx, Weber ve Durkheim, şehirleri analiz ederken toplumlarda faaliyet gösteren faktörlerin daha geniş bir analizi ile ilgilenmişlerdir. Durkheim için şehir “ahlaki uyumun dağılması” için bir yerdi; Weber, “hesaplayıcı rasyonelliğin-akılcılığın büyüme”sini vurguladı. Marx ise kapitalist üretimin gelişimi ile serbest bırakılan yıkıcı güçleri ele aldı (Rittersberger Tılıç, 2013, 8).

2.3.1.1. Max Weber (1864-1920) “İdeal Tip Olarak Kent”

Weber’in kent ile ilgili değerlendirmeleri bir toplumbilimci olması nedeniyle önem taşımaktadır. Weber’in “ideal kent”inde yer alması gerektiğini belirttiği unsurlar onun kent anlayışını anlama noktasında yol gösterici olacaktır.

“Weber kenti kavramlaştırırken ekonomik ve siyasi örgütlenme üzerinde durmuştur. Weber’e göre iktisadi olarak kent içinde yaşayanların tarımdan çok ticaretle uğraştığı yerdir. Weber’in kent tanımına siyasi değişken açısından bakıldığında ise kentlerin görece özerkliği ön plana çıkmaktadır. Belirttiğimiz siyasi ve iktisadi boyutun bir araya gelmesi Weber’in ideal kentini oluşturmaktadır” (Güllüpnar, 2012, 5).

Weber’e göre kent, siyasal bir birimdir. Kentin kavramsallaştırılmasında yeterli ve tek ölçüt nüfus olamaz, önemli olan kentın ekonomik ve siyasal örgütlenme biçimidir (Çınar, 2013, 171).

“Weber’e göre, tam bir kentsel topluluk olabilmesi için yerleşim biriminde alış-veriş ve ticari ilişkilerin görece hâkimiyetin temsil edilmesi ve bir bütün olarak şu özelliklerin yerleşim biriminde görülmesi gerekir: 1. İstihkâm: Kenti çevreleyen fiziki unsur olarak sur sistemi, 2. Bir pazar yeri: Kentin fiziki bir unsuru olarak örgütlemiş ve işlevi tanımlanmış kentsel bölüm), 3. Hukuk: Kendine ait bir mahkemesi veya hiç değilse kısmen özerk hukuku olması,4. İlgili bir birlik biçimi: Esnaf loncalarından dinî kurumlara, kente özgü mal üretiminden siyasi-merkezi yönetime kadar uzanan, din, yasa, örf, adet, yurttaşlık ya da uyrukluğa bağlı kentliyi o kentle aidiyetlik ilişkisi kurduran birlik, 5. Özerklik: Hiç değilse kısmen özerklik ve kendi kendine yönetme ve kent sakinlerinin katıldığı seçimlerle iş başına gelen idari yetkililerce yönetim” (Weber, 2000, s. 91’den akt. Deveci, 2013, 29).

Kent, “bir evler topluluğuna sahip olmasının yanı sıra, kendisine ait toprağa dayalı mülkiyeti, gelir ve giderlerden oluşan bir bütçesiyle aynı zamanda iktisadi birliğe sahip bir birimdir”(Weber, 2003, 94-95’den akt. Koçak, 2011, 261).

“Weber, The City (Şehir) eserinde kenti, içinde yaşayan insanların hayatlarını tarımdan değil esas itibarıyla ticaret ve alışverişle kazandıkları bir yerleşim yeri olarak tanımlamaktadır”(Weber, 2003, 86’den akt. Kaya, 2014, 44). Kentteki

ekonomik yapı ve bu yapının işleyişi kentli bireyin faaliyetleri hakkında da fikir verecektir.

Weber iktisadî açıdan yaptığı şehir tanımlamalarında iki ideal tip şehir türü bulunduğunu ileri sürer. Tüketim şehri, üretim şehri. Weber, Doğu, Batı farkı aramaksızın, tüm şehirlerle ilgili olarak ortaya sürdüğü nitelikler arasında bazı yörelerde (asyatik şehirler ve Antik dönemde) sınırlı benzerlikler bulunmakla birlikte, ekonomik açıdan yaptığı tipolojide, üretim şehri türüne daha çok Batı şehirlerini yakın bulmuştu (uzak yörelerle ticareti örgütleyen İtalyan ve kuzeyde Hansa birliği şehirleri gibi) (Tuna, 2013, 109).

Weber'in şehre bakışını değerlendirecek olursa ekonomik ve siyasi yapı kenti kent yapan unsurlardandır. Ticaretin merkezi olarak ifade edebiliriz kenti.

2.3.1.2. Émile Durkheim (1858-1917) “İşbölümü ve Dayanışma”

Durkheim'in toplumu ifade ediş biçimi diğer kuramcılarla bazı noktalarda benzerlikler içerse de kendine özgü yönleri bulunmaktadır. Durkheim'in toplumu ifade ediş biçiminde iki önemli kavram bulunmaktadır; işbölümü ve dayanışma. Bun iki kavram endüstri devrimi sonrası kentlerde doğal olarak ortaya çıkan gelişmelerle benzerlik göstermektedir.

“Durkheim, toplumları mekanik dayanışmalı ve organik dayanışmalı toplumlar olarak ikiye ayırır” (Kaya, 2014, 40). “Durkheim kenti, “işbölümü” ve “dayanışma” kavramlarıyla ilişkili olarak ele alır. Ona göre, toplumda işbölümü iki etmenle artar. Birincisi “özdeksel yoğunluktur ki (materialdensity), bununla belli bir yerdeki nüfus yoğunluğunu anlatır. İkincisi ise, bir toplumun üyeleri arasındaki etkileşimi ve toplumsal ilişkileri anlatan “tinsel yoğunluk” (moral density) kavramıdır. Durkheim, bir toplumda kentleşmeyi tinsel yoğunluğun belirlediğini öne sürer” (Keleş, 2014, 131-132).

Kentleşme işbölümünü arttırır. Mesleki ve toplumsal işbölümü arttıkça, yerelliğin önemini yitirdiğini savunur (Keleş, 2014, 132). Açıkçası işbölümü zorunlu olarak artacaktır.

“Tönnies toplumu analiz ederken cemaat ve cemiyet kavramlarını kullanmıştır. Benzer biçimde Durkheim “ mekanik dayanışma” ile cemaate ve “ organik dayanışma” ile cemiyete gönderme yapıyordu. Sanayi öncesi kırsal yerleşimlerde bireyler, sosyal bağımlılık ve akrabalık ilişkilerine dayanan mekanik bir dayanışma içindedir. Sanayi kentinde ise bireyler çalıştıkları işlerdeki çeşitlenmelere bağlı olarak daha geniş sosyal gruplarla dayanışma ilişkilerine girerler” (Kurtuluş, 2010, 178’den akt. Bal, 2015, 13).

2.3.1.3. Georg Simmel (1858-1918) “Yabancılaşma Mekânı Olarak Kent”

Simmel kenti ve kentteki bireyin metropolün yapısına göre aldığı değişiklikleri incelemiştir. “Simmel’in kent yaklaşımının merkezinde, metropolde yaşayan kentlilerin zihinsel yapısı ve sosyo-psikolojik yaşantıları yer almaktadır” (Kaya, 2014, 43). Metropolde yaşayan bireyin zihni diğerlerinde farklılaşmıştır.

“Kıta Avrupası’nda, kentleşmenin beraberinde getirdiği toplumsal sorunları gündeme getiren ilk araştırmacı Georg Simmel olmuştur. Simmel kent konusunda özellikle kültürel boyutlar üzerinde yoğunlaşmıştır ve kentsel yaşamın nasıl bireysel bilinç dönüşümlerine yol açtığını ele almıştır” (Güllüpnar, 2013, 57).

“Simmel’in ünlü Metropol ve Zihinsel Yaşam (1902) adlı çalışması, modern yaşamın en büyük sorununun bireyin kendi özerklik ve bireyselliklerini kendi ellerinde tuttuğu iddiasından kaynaklandığını savunmuştur. Simmel, metropol yaşamında kişiliğin dış güçlere nasıl uyum sağladığı sorusunun cevabını aramıştır. Simmel, 19. yüzyılın son çeyreğinde belirgin bir biçimde açığa çıkan metropollerde bireylerin, dışsal etkenlere karşı bir mentalite geliştiremediklerini, bilinçliliklerini öne çıkarıp duygularını gizleyemedikleri sürece de kentliliğin karakteristiklerine sahip çıkamayacaklarını savunmaktadır. Ancak Simmel, insanlar bunları gerçekleştirdikleri zaman ise insanların kentin bir dışlisine dönüşeceklerini ve kentsel ekonomik ilişkilerin akıl yoluyla özgürleşme tasavvurunun sonucu olduğunu belirtmektedir” (Tellan, 2008, 34’den akt. Güllüpnar, 2013, 58)

“Kent (metropol) yaşamı, büyüyen ve farklılaşan insan kümeleri, para ekonomisi, moda ve tüm bu unsurların bireyin ruhsal yapısında meydana getirdiği sonuçları diğer bir anlatımla nesnel kültürün öznel kültür üzerindeki dominant

etkilerini ayrıntılı olarak ele alan Simmel, bu yaklaşımı ile modernliğin sosyopsikolojik yönlerini etraflıca analiz etmekte, kentleşme, kapitalist ekonomi, kültürel değişim açısından modernliği anlamaya yönelik önemli bakış açıları geliştirmektedir” (Kaya, 2012, 120). Modernitenin bireyler üzerindeki tahribatı açıktır.

2.3.1.4. Ferdinand Tönnies (1855-1936) “Cemaat ve Cemiyet”

Tönnies toplumsal yapıdaki ilişkiler ağını Cemaat ve Cemiyet şeklinde açıklamaktadır. Toplumu insan ilişkileri temelinde açıklama yoluna gitmiştir.

“Tönnies’e göre, modern/endüstriyel toplumların gelişimin paralel olarak “topluluk” (gemeinschaft/ cemaat) ilişkileri, yerini “gessellschaft”a (toplum) bırakacaktır. **Gemeinschaft**, pre-endüstriyel toplumlara özgü toplumsal ilişkiler ağıdır. Burada ortak geçmiş yaşam tecrübelerine sahip insanlar, bir *cemaat duygusunu* birlikte yaşarlar. Toplumsal ilişkiler “*samimi*”dir. “Dayanışma ruhu” ve “*ortak bir irade*”nin mevcudiyeti söz konusudur. Aile hayatı esastır. Köy topluluğu kendini geniş bir aile olarak hisseder. Doğuştan statüler hakimdir. Gemeinschaft, *durağan* bir toplumdur; dolayısıyla toplumsal değişme sınırlıdır. Güçlü bir *dayanışma* ruhu mevcuttur. Görevler ve toplumsal ilişkiler birbirinden ayrılamaz” (Bozkurt, 2012, 159).

“Buna karşılık **Gesellschaft** (toplum) tipinde, hukuk, sözleşme, kamuoyu, *para ekonomisi* ve *rasyonellik* öne geçer. Mekana bağlılık azalır. Kişisel çıkar öncelik kazanır. Özel yaşam değerli hale gelir. Kent tipik bir *gemeinshaft*’tır”(Tönnies, 1957 ve William, 1979,168-9’den akt. Bozkurt, 2012,160).

“Toplumda yapısal farklılaşmanın ilişkiler bağlamında ele alındığı cemaat-cemiyet ayrımı Tönnies sonrası sosyologlara geniş bir bakış açısı sağlamıştır. Toplumun dikotomiler üzerinde değerlendirilmesi daha sonra bir kısım sosyologlar tarafından da sürdürülmüştür. Geleneksel ve modern toplum ikiliği büyük ölçüde Tönnies tarafından temellendirilen cemaat ve cemiyet tipolojisindeki ayrımlara

dayanmaktadır. Tönnies'in tipolojisine benzer bir tasnif, Durkheim'ın çalışmalarında da görülmektedir" (Kaya, 2012, 114).

"Tönnies toplumu analiz ederken temelde evrimsel bir bakış açısı izledi. Sanayileşme/kentleşme dönemini, yüz yüze iletişimin sosyal yaşamı belirlediği topluluktan (Gemeinschaft'tan), zayıflamış sosyal bağlara ve düzenlemelere sahip olmakla karakterize edilen topluma (Gesellschaft'a) bir geçiş olarak açıklamıştır. Genellikle bu ayrım, köy ve şehir hayatını ayırt eden ölçüt olarak kullanılmıştır" (Rittersberger Tılıç, 2013, 8).

2.3.1.5. Karl Marx (1818-1883) ve Friedrich Engels (1820-1895) "Ekonomi Politik Yaklaşım"

Karl Marx ve Fredrich Engels kenti kapitalist süreçlerle birlikte incelemiştir. Marx şehirde sınıf çatışması, mülkiyet kavramları etrafında irdelemiştir.

Marx ve Engels'in kente ilişkin görüşleri, daha çok Alman İdeolojisi adlı yapıtlarında yer almıştır. Burada, bir ülkede işbölümünün, sanayi ve ticareti tarımdan ayırdığını ve bunun sonucunda da, kırsal alanlarla kentlerin, herbirinin çıkarları arasında bir zıtlık baş gösterdiğini öne sürerler (Keleş, 2014, 130).

"Ekonomi politik yaklaşımın temsilcisi olarak karşımıza çıkan bu düşünürler kentleşme olgusunu, kapitalizmin gelişimi ve sermaye birikim süreçleri çerçevesinde analiz etmektedir. Kapitalist mekânın üretim süreci, Marksist kentsel mekân kuramları kapsamında incelenmiştir. Marx ve Engels, kapitalist devlet ve sınıf mücadelesi kuramında kenti, analiz birimi olarak görmemelerine rağmen, feodalizmden kapitalizme geçiş bağlamında tarihsel olarak önemli bir çözümleme nesnesi olarak ele alınmışlardır. Kentleşmenin önemi ve farklı üretim biçimlerinin dönüşümünü göz önüne alarak, kır ve kent arasındaki çelişki ve kapitalizmin gelişmesi açısından kentin rolünü incelemişlerdir" (Güllüpınar, 2012, 4).

"Marx'cı yaklaşım, kentte görünen şeyin, kentin kendisi değil, fakat kapitalist üretim süreçleri ve ilişkileri olduğunu belirtir. Özetle, Marx'a göre, kent yalnız üretim güçlerinin değil, erkin toplandığı, toprak iyeliğinden kopuk bir kapitalizme dayanan bir yerleşmedir. Kent öyle bir yerleşim yeridir ki, çıkar ve çelişki

kümelerinde kendine özgü bir bilinç yaratarak, sınıf yapısının doğmasına yol açar” (Keleş, 2014, 131).

Marx’a göre kentler kapitalist toplumsal süreçlerin bir sebebi değil, bu süreçlerin içinde yaşandığı mekânlardır. Diğer bir deyişle kent, toplumsal değişim sürecinin yaşandığı mekânlardır (Güllüpinar, 2013, 54)

Kenti, üretim araçlarının, anamalin, gereksinimlerin toplanmış olduğu, yüksek zevklerin temsil edildiği yerler olarak tanımlanırken, kırsal alanları yalnızlık ve dağınıklığın simgesi sayarlar (Keleş, 2014, 131).

“Marx şehri daha çok mülkiyet ilişkileri ve sınıflar üzerinden ele almıştır. Bu anlamda Marx için kent sınıf savaşının mekanı ve kapitalizmin yarattığı bir çevredir. Tonnies ise yaptığı çalışma ile Cemaat (Gemeinschaft) ve Cemiyet (Gessenschaft) kavramları üzerinden kırsal topluluk ve kentsel topluluğun temel farklılıklarını ortaya koymuştur. Max Weber ise bu üç düşünür arasında kendi içlerinde kıyaslandıklarında kent olgusu üzerine en çok odaklanan kişi olmuştur. Ancak kapsayıcı ve bütünlüklü olarak kent sosyolojisinin kuramsallaşması Chicago Okulu ile olmuş ve daha sonrasında gelişecek olan tüm kent kuramları açısından referans verilen bir düşünsel çerçeveyi temsil etmiştir” (Serter, 2013, 68).

2.3.2. Chicago Okulu veya Şikago Okulu: Sosyal Ekolojik Yaklaşım

Chicago Okulu teorisyenleri olan Park, Burgess, McKenzie ve Wirth önemli bir büyüme yaşayan Amerikan kentlerini niteliksel metodlarla sosyolojik olarak incelediler (Güllüpinar, 2012, 2).

“Şikago Okulu’nun kenti ele almasındaki temel neden 1900’lü yıllarda Şikago kentinin içinde bulunduğu durum olmuştur. Hızlı kentleşme ve sanayileşmenin etkisiyle kente göç eden grup ve kenti yerlileri arasında ikili bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu ikili yapının sonucunda ise iki temel sorunla karşı karşıya kalınmıştır. Bunlardan ilki, kentte önceden beri yaşayanlarla yeni gelenlerin bütünleşme sürecidir. İkincisi ise, göç edenlerin konut ve istihdam sorunlarıdır. Şikago Okulu da bu sorunlara çözüm yolu bulabilmek, kentteki kültürel, ekonomik ve sosyal sorunların daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla Şikago kentini

incelemişler ve bu gözlemlerini bir şehir kuramı haline getirmişlerdir” (Türk, 2015, 47).

“Chicago Okulu iki dünya savaşı arasında Amerika’da gelişimini sürdürürken bir anlamda Avrupa’da yavaşlamış olan sosyoloji çalışmalarını okyanusun öte yakasına taşımıştır. Bu okul içerisinde yapılan çalışmaların temel özelliği ekoloji biliminin de etkisiyle kenti yaşayan bir organizma olarak tanımlamasıdır. Yapılan çalışmalar neticesinde kent, mekan ve nüfusa ilişkin nicel ölçütlerle değerlendirilen bir olgu olmaktan çıkmış, nitel özellikleriyle tanımlanan bir kavram haline gelmiştir. Bu kırılma noktası esas itibari ile Chicago Okulu’nun özgünlüğünü ve en temel eleştiri alanını da ortaya çıkarmaktadır. Kente nitel değişkenler üzerinden bakan Chicago Okulu sayesinde kentte yaşayan birey önemli bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. Bu noktadan yola çıkarak kent sosyolojisi gelişmiş ve planlama sürecine özgün çalışma yöntemleriyle birlikte (anket, gözlem vb.) entegre olmuştur. Bir anlamda kent artık kendi başına güncel araştırmalar için laboratuvar haline gelmiştir” (Serter, 2013,73).

Kent sosyolojisinin oluşmasında ve çalışma yöntemini belirlemede Chicago Okulu, kenti tam bir analiz sahası olarak görmüş, derinlemesine analiz teknikleriyle de olayları açıklama yoluna gitmiştir.

2.3.2.1. Robert Park (1864-1944) “Ekolojik Yaklaşım”

“Kent yaşamı araştırmaları, 1892 yılında sosyoloji kürsüsünün kurulduğu Chicago Okulu ile başlamıştır. Almanya’dan ABD’ye gelen George Simmel, Chicago Okulu’nda ilk olarak klasik Alman sosyolojisinden kalan cemaat-cemiyet ayrımında, cemiyeti yani ‘kent’i incelemiştir. Simmel’in ardından Robert Park “şehir sosyolojisi” denilebilecek bir alanı başlatmış ve kentsel çevrede insan davranışlarını incelemiştir” (Koç, 2009/2010, 41).

“Kent toplumbilimcisi Robert Park’ın deyişiyle kent: İnsanın içinde yaşadığı dünyayı daha çok gönlüne göre yeniden yapmada en başarılı girişimidir. Ama eğer kent insanın yarattığı dünyaysa bundan böyle orada yaşamaya mahkûm olduğu dünyadır da. Böylece dolaylı yoldan ve görevinin doğasına dair hiçbir açık algısı olmadan kenti yaparak insan kendini yeniden yapmıştır” (Çınar, 2013, 68).

2.3.2.2. Roderick D.McKenzie (1885-1940) “Bir Süreç Olarak Kentleşme”

“Park'ın öğrencilerinden McKenzie ve Burgess, sosyal ekolojik yaklaşımı kentin merkezden dış bölgeleri doğru genişleme sürecini açıklamak için kullandılar ve büyümeyi ortak merkezleri olan ve dışa doğru halkalar şeklinde oluşan bir şey kabul ettiler. McKenzie'ye göre bireyler, gruplar, firmalar kentte yer edinmek için rekabet ederler. Bu rekabette başarılı olanlar kentin en iyi yerlerini tutarken, diğerleri istenmeyen, daha kötü bölgelerle yetinmek zorunda kalırlar. Örneğin bir firma kendisi için gereken mekanı elde etmeye çalışır ve o bölgede bulunan konutları kentin dışına atmayı başarır. Kentin büyümesi istila ve yerinden etme süreçlerinden oluşur” (https://tr.wikipedia.org/wiki/Kent_sosyolojisi). Erişim Tarihi: 16.02.2017

McKenzie'nin kentteki yaşam ile ilgili öne sürdüğü fikir rekabet ilkesidir. Rekabet edemeyen, dışarı kalır. Güçlü zayıf arasındaki rekabet ilişkisine benzemektedir. Başarılı olan kent içinde iyi bir konumda yer alırken başarısız dışarıya doğru atılacaktır.

2.3.2.3. Ernest Burgess (1886-1966) “Ortak Merkezli Daireler Kuramı”

“Burgess, kentler için halkalardan oluşan bir büyüme modeli oluşturdu. Buna göre *birinci daire*de iş ve ticaret bölgeleri yer alır. İş merkezleri, satış mağazaları, bankalar, oteller, tiyatro ve müzeler bu bölgeyi kuşatır. Nüfus gün içinde artar, geceleri azalır. *İkinci daire* nüfus ve arazi kullanımının kaygan ve değişken olduğu geçiş bölgesidir. Bu bölge daha kötü oturma bölgelerini içerir. Amerika'ya gelen göçmenlerin ilk yerleştikleri yer bu bölgedir ve iş gücü pazarını oluşturur. Ticaret bölgesi geliştikçe bu bölgelere kayarak burada yaşayanları başka bölgelere taşınmak zorunda bırakır. *Üçüncü daire* işçilerin oturduğu bölgedir. Özellikle daha iyi durumdaki sanayi işçilerini ve ikinci kuşak göçmenleri barındırır. *Dördüncü daire* üst sınıfların yaşadığı bölgedir. Zenginlerin mülkleri ve orta sınıf konutlar burda bulunur. Beşinci bölgede ise banliyöler yer alır” (https://tr.wikipedia.org/wiki/Kent_sosyolojisi). Erişim Tarihi: 16.02.2017

2.3.2.4. Louis Wirth (1897-1952) “Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlilik”

“Louis Wirth, kentliliğin (urbanism) çevrebilimsel (ekolojik), örgütsel ve sosyopsikolojik özelliklerini kapsayan bir kent kuramı geliştirmeye çalışmıştır. Ona göre, köy ile kent arasında görülen ayrımlar, bu süreç içindeki derece ayrımlarıdır. Wirth, kenti üç özelliğin karakterize ettiğini varsaymıştır: Bunlar, nüfus büyüklüğü, yoğunluk ve heterojenliktir” (Keleş, 2014, 133).

“Kentsel toplumsal normların ortaya çıkması nüfusun büyüklüğü, yoğunluğu ve heterojenliğinin bir sonucu olarak görülmüştür. Bu üç değişken, Louis Wirth’ün (1948) “Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme” adlı ilham verici çalışmasının temelini oluşturmuştur. Kentleşmeden (kentsel büyüme süreci) ayırt ettiği kentlileşme kavramını ortaya atmıştır. Kentlileşme kavramını kullanırken kentsel yaşamın farklı, ayırt edilebilen durumunu vurgulamak istemiştir. Kentsel yaşam aynı zamanda ırk, etnik köken ve sosyal statü bakımından farklı olmak zorunda olan görece büyük ve yoğun yaşayan nüfusu gerektirmektedir. Bir nüfus ne kadar büyükse, çeşitlilik ve uzmanlaşma düzeyi o derece yüksek olacaktır. Bu da anomi (yabancılaşma) veya dağılmaya yol açabilir, fakat aynı zamanda da özgürleştirici olabilir. Artan nüfus yoğunluğu bir yandan sosyal gruplar ve bireyler arasındaki rekabeti artırırken diğer yandan diğerleri ile yakın yaşamdan kaynaklanan bir hoşgörüyü de yol açabilir” (Rittersberger Tılıç, 2013, 11).

“Park ve öğrencileri McKenzie ve Burgess, kentin oluşumuna yoğunlaşırken, Wirth kentli insanın davranış özelliklerini ve bir kent kültürünün nasıl oluştuğunu analiz etmeye çalışır. Bunun için 3 bağımsız değişken kullanır. Bunlar şunlardır:

- nüfusun büyüklüğü
- nüfusun yoğunluğu
- nüfusun çeşitliliği

Bu 3 değişken, kent kültürünü, kente özgü davranış ve yaşam biçimini belirler” (https://tr.wikipedia.org/wiki/Kent_sosyolojisi). Erişim Tarihi: 16.02.2017

Toplumbilimci Louis Wirth'e göre "kent, toplumsal bakımdan benzerlik göstermeyen bireylerin oluşturduğu, göreceli olarak geniş, yoğun nüfuslu ve mekanda süreklilik niteliği olan yerleşmedir" (Keleş, 2014, 109).

2.3.3. Yeni Marksist Kentsel Politikalar

"Ağırlıklı olarak Lefebvre, Harvey ve Castells tarafından ortaya konulan kuramlar Chicago Okulu'nun bilinçli olarak araştırma çerçevesi dışında tuttuğu ekonomi politikası ve buna bağlı olarak kentlere sınıfsal bakış açısını (ki bu sınıfsal bakış açısı klasik Marksist teorinin sınıfsal bakış açısından daha kapsayıcıdır) kent araştırmalarının gündemine sokmuştur" (Serter, 2013, 76).

"Harvey, Castells ve Lefebvre Marksizm çerçevesinde kenti açıklamışlardır. Harvey kenti sermaye ile açıklarken, Lefebvre mekan bağlamında, Castells ise sınıf temelli bir bakış açısı ile ele almıştır. Her üç kent kuramı da kentleri kapitalizme getirdiği açıklamalarla incelemişlerdir" (Türk, 2015, 55).

2.3.3.1. Henri Lefebvre (1901-1991) "Toplumsal Ürün Olarak Mekân"

"Lefebvre, kent ile kapitalizm arasındaki ilişkiyi açıklamak için "sermaye dolaşımı" kavramına başvurmuş ve "birincil sermaye dolaşımı" ile "ikincil sermaye dolaşımı" ayrımını yapmıştır. Bu ayrıma göre; birincil sermaye dolaşımı, herhangi bir mal üretiminde olduğu gibi, sermaye, fabrika, işçi, tüccar ve tüketici zincirinden oluşan klasik sermaye anlatmaktadır. ikincil sermaye dolaşımı ise, gayrimenkul yatırımlarından oluşmaktadır. Yani kapitalizm, mekânı da bir meta haline dönüştürmüştür ve artık kapitalizmle mekân arasındaki ilişkilerden bahsetmek yerine, kapitalizmin metalaştırdığı, coğrafi bir alan olmaktan çıkarıp işlevsellik kazandırdığı bir mekân tasavvurundan söz etmek gerekmektedir" (Koç, 2009/2010, 45).

2.3.3.2. Manuel Castells (1942-...) “Kolektif Tüketim ve Kent”

Castells’in mekana kolektif tüketim kavramı üzerinden yaklaşımının önemi, çeşitli gelir ve statü gruplarının kentsel mekana yerleşimini örgütleyen mantıkla ilgili bir açıklama olanağı sunmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre kentsel mekandaki parçalanmanın temel aktörü, kolektif tüketim hizmetlerini sürdürmekle görevli olan devlettir. (Bıçk1, 2006, 120)

“Castells, emek gücünün yeniden üretimi üzerinde durmuştur. Yeniden üretim, yani emeğin ertesi gün tekrar çalışabilmesi için gerekli olan gıda, barınma ve diğer mal ve hizmetlerden oluşan ihtiyaçlarının karşılanması toplumsal koşullar değiştikçe genişlemektedir. Tatil, dinlenme, eğitim, sağlık gibi unsurlar da yeniden üretim için gerekli unsurlardır” (https://tr.wikipedia.org/wiki/Kent_sosyolojisi). (Erş. Tarihi: 07.10.2016).

2.3.3.3. David Harvey (1935-...) “Sermaye Birikimi ve Kent”

Castells’in pek üzerinde durmadığı, Lefebvre’nin, kapitalist sermaye birikim süreçlerinin geçtiğimiz yüzyıl içinde girdiği krizleri mekânı kullanarak çözdüğü önermesi, David Harvey’in çalışmalarının başlangıç noktasını oluşturmuştur (Koç, 2009/2010, 47).

“Ekonomi politik perspektifinin bir başka temsilcisi ise David Harvey (1975)’dir. Harvey sermayeyle emeğin tahakkümünün kâr yarattığını Marksist bir bakış açısıyla savunmuştur. “Sermaye birikim sürecinde” yapıları çevrenin (konut, altyapı, alış- veriş merkezleri, parklar vb) önemini çalışmıştır. Harvey, kapitalist üretim sürecinde şirketlerin üretime yönelik makine ve hammaddeler için yatırım yapmak yerine artık gayrimenkule yatırım yapmaya başladıklarını ileri sürmüştür. Bu anlamıyla kentsellik, tıpkı bir endüstriyel ‘ürün’ gibi üretilen kentsel mekânın değişim ve tüketim değerini belirleyen en önemli fiziksel ve sosyal ortamdır. Bu nedenle, bu yapıları çevrenin üretilme yolu “sermaye birikim sürecinin” bir parçası haline gelir” (Rittersberger Tılıç, 2013, 13).

Harvey'e göre kent sistemi, kapitalist endüstrinin bitmek bilmeyen yüksek kazanç arayışlarının bir ürünüdür. Örneğin, otomobil talebindeki artış ve diğer tüketim araçlarına olan talep, alt kentleşmenin yaygınlaştırılmasıyla sağlanmıştır. Mekanın biçimlenişi, büyük firmaların, fabrika, yönetim merkezi, ofis vb. için yer seçimlerinin bir fonksiyonudur. Arsaya ve emlağa yatırılan para, endüstriyel sektörün karlılığını arttırmaya yönelik olup kent sistemini de buna göre şekillendirmektedir (Bıçkı, 2006, 116).

2.3.4. İbn-i Haldun (1332- 1406) “Kente Doğudan Bir Bakış”

Kent ve kentleşme kavramları gerek bir olgu olarak ve gerekse pratikte ortaya konan tecrübeler çerçevesinde bütün toplumların ortak bir fonksiyonudur. Dolayısıyla bu konuda farklı toplumlardan farklı katkıların olduğu konusu bir realitedir. Bu çerçevede Doğu'dan birisi olarak İbn-i Haldun'un Batı'yı etkilemesi açısından katkıları önem taşımaktadır.

İbn-i Haldun'un sosyolojik dünyasında iki kavram ön plana çıkmaktadır. Bu kavramlar "Bedevilik" ve "Hadarilik"tir.

"Hadari", sözlükte ""şehirli" anlamına gelmekte ve bedeviliğe kıyasla ileri bir toplumsal aşamayı ifade etmektedir. Hadarilik, bedevilikten sonra gelen bir toplumsal aşamadır. İbn-ü Haldun'a göre tüm toplumların doğrultusu ve isteği bu yöndedir (Canatan, 2017, 174). Bir süreç olarak ifade etmek gerekirse toplumsal süreç içinde ilk aşama "Bedevilik"ken sonraki aşama "Hadarilik"tir. Hadarilik istenen, arzu edilen ve yüksek görülen bir toplumsal aşamadır. "Bedevilik" göçebelik "Hadariliği" ise yerleşik yaşam olarak ifade etmek mümkündür.

"İbn Haldun'da şehir, kır yerleşmelerinin tamamını içine alan bir terim olarak kullandığı bedevi hayat tarzının bittiği yerde başlar. Kır yerleşmelerinin genel adının bedevi hayat tarzına karşılık, şehirler medeni hayat şeklinin yaşandığı yerlerdir. Her iki hayat tarzının ayrılmasında kullanılan kriterlerin başında üretim şekli, yani ekonomik faaliyetler gelir. Düşünür bunu şöyle açıklar; "bilinmelidir ki insan topluluklarının hallerinin başkalığı ve değişikliği onların geçimlerini sağlayış tarzlarına bağlıdır" (Elmacı ve Bekdemir, 2011, 76)

İbn-i Haldun'da önemli kavramlardan biri de asabiyettir. Toplumsal hayatta ilişkilerin yürütülmesi noktasında Asabiyet önem kazanmaktadır.

Asabiyet, toplumların aidiyet çerçevesidir. Özellikle bedevi toplumların asabiyeti (dayanışma ruhu) yüksektir ve bu, olumsuz koşullara rağmen onların ayakta kalmalarını sağlar. Asabiyet, bedevi toplumu bir arada tutan bir yapışkandır. O, sosyal bir enerjidir. Hadarilik aşamasında bu enerji zayıflamaya ve ortadan kalkmaya yüz tutar. Özellikle refah ve anonim yaşam, şehirde bireyciliğin ortaya çıkmasına neden olur. Bireycilik ve asabiyet, birbirlerine karşıt olgulardır. Kabile toplumunu sıkı bir dayanışma içinde tutan asabiyet, şehir yaşamında bir başka açıdan da gereksizdir. Kır ve çöl yaşamında bedeviler kendi güvenliklerini kendileri sağlamak zorunda iken, şehirlerde devlet ve koruyucu güçler bu görevi üstlendikleri için bedevileri diri tutan asabiyet de çözülmeye başlar (Canatan, 2016, 210).

İbn-i Haldun'un toplumsal yaşamla ilgili kullandığı kavramları genel olarak değerlendirmek gerekirse "Bedevilik" kır, "Hadarilik" ise kenti temsil etmektedir. Asabiyet toplumsal hayat içindeki birleştirici bir mekanizmadır. İbn-i Haldun'un "Asabiyet" kavramı, Durkheim'in "Kolektif Bilinç" kavramıyla ilişkilendirilebilir. Her ikisi ortaklıkların bütünleştirici noktasına vurgu yapmaktadır.

2.3.5. Farabi (MS 870- 950/951 ?) "Erdemli Şehir"

Farabi, toplum ve siyasete ilişkin görüşlerini açıkladığı ünlü "İdeal Devlet" (El-Medinetü'l Fazıla) adlı yapıtına başlarken, modern okuyucuya oldukça yabancı gelen bir yöntemle giriş yapar. Toplumbilim ve siyaset bilimden ziyade, teoloji ve varlıkbilimi ilgilendiren meseleleri öncelikli olarak ele alır. (Canatan, 2005, 61)

"Fârâbî, "İdeal Devlet" (El-Medinetü'l Fâzıla)'da öncelikli olarak, toplumları sınıflara ayırmakta, bunlar içinden ise ancak "erdemli toplum" da mükemmellik ve mutluluğa ulaşılabilceğini ifade etmektedir. O'na göre; insanın nihai amacı mutluluk ve erdeme ulaşmak olmalıdır. Bu da ancak erdemli bir toplumda mümkündür" (Demirel, 2014, 359).

Erdemli toplumun amacı mutluluktur. Erdemli toplum, mutluluğu elde etmede yardımlaşan bir toplumdur. Mutluluk en yüce gayedir. "Mutluluk, mutlak iyiliktir. Mutluluğa erişmede ve ulaşmada yararı olan her şey, kendinden dolayı değil, mutluluk konusundaki yararından dolayı iyidir" (Canatan, 2005, 87).

“Fârâbî, erdemli şehir yanında, ona zıt olan şehirler üzerinde de durmaktadır. Bunlar; “Cahil Şehir, “Bozuk Şehir”, “Karakteri Değişmiş Şehir” ve “Doğru Yolu Bulamamış Şehir” dir. Platon ve Aristoteles’te devleti yurttaşların iyi ve mutlu bir yaşama kavuşmaları işlevini gören bir düşünme çizgisinde yorumlayıp aristokrasi dışındaki yönetim biçimlerini kötü veya erdemsiz olarak nitelendirmişlerdir. Bu noktada kötü yönetim biçimlerinin “erdemsiz” adı altında toplanması bilgi açısındandır. Bu yönetimlerin her birinin fiilleri bilgidен ve elde edilen sanattan çok yöneticilerinin zan, düşünce ve ihtiraslarından meydana gelmektedir” (Kars, 2006, 32).

Farabi, erdemli toplumda, farklılıkları kabul eder ama bu farklılıklar bütünü devamı için işlevsel olan şeylerdir. Farklı katmalar arasında bir çelişki ve çatışma düşünülemez. Eğer bir çatışma varsa, orada bir gaye birliği de yok demektir. Gaye birliği etrafında örgütlenmemiş toplumlar ise, mutluluk ve erdemi yakalayamazlar (Canatan, 2005, 88).

2.4. Kentleşme Kavramı

19. yüzyılın son yarısında, “şehirden kaçış” ve “şehre doğru sürüklenmek” ifadeleri duyulmaya başlanmıştır. Şehir nüfusundaki ani artış, doğal artış olarak değil, yani doğum oranlarının ölüm oranlarını aşmasıyla ilgisi olmadan kırsal alanlardan kente doğru göçün artmasıyla açıklanmıştır (Park ve Burgess, 2015, 273). Bu kaçış kentleşme olarak ifade edilen durumun açığa çıkmasına neden olmuştur.

“Kentleşme olgusu sadece devletin kentin işleyişi ile ilgili olarak yüklendiği hizmetler ve bu hizmetleri gerçekleştirmeye yönelik giriştiği eylemler olarak algılanmamalıdır. Günümüz kenti sadece resmi kurumların görev ve ilgi alanına giren oluşumlar değil pek çok sivil toplum örgütünün gönüllü kuruluşların farklı çıkar gruplarının ve toplulukların belirli amaçlar etrafında kümelenerek üzerinde faaliyetlerde buldukları yerleşim yerleridir. Bu bakımdan kentleşme, son derece farklı ve hatta zaman zaman birbiriyle çatışan unsurların belirli bir merkez etrafında toplanarak girdiği etkileşim sonucu yaşanan, kültürel, ekonomik ve toplumsal yapıdaki değişimi meydana getiren bir süreç olarak algılanmalıdır” (Gökulu, 2010, 214).

Kentleşme, dar anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını anlatır. Kentsel nüfus, doğumlar ile ölümler arasındaki farkın birinciler lehine büyümesinin bir sonucu olarak ve aynı zamanda köylerden ve kasabalardan gelenlerle, yani göçlerle artar. Gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde, doğurganlık eğilimleri azaldığından, kentleşme daha çok köylerden kentlere olan nüfus akınlarıyla beslenir. Kentleşmenin dar anlamdaki tanımı, demografik nitelik taşır (Keleş, 2015, 35).

Kentleşmenin seyri şu şekilde ifade edilebilir; kırdan farklı olan kent toplumunda karmaşık ve kompleks bir yapı içinde yaşayan bireyler bulunmaktadır. Bu bireyler genellikle zorunlu veya istekli göçlerle buraya gelen bireyler ve kentteki doğumlarla artan nüfusu oluşturmaktadır. Nüfus artarken kentte büyümeye devam etmektedir. Kırdaki yönetim biçimleri karmaşık toplumsal yapıyı yönetemez hale gelmiş ve kıra alternatif yönetim şekilleri gerekliliği ortaya çıkmıştır. Sosyo-kültürel çevre ve ekonomik yapı da kırdan farklılaşmakta kent kendine özgü yapısını şekillendirmektedir.

Kentleşmeyi büyüklük, yoğunluk, heterojenlik, işbölümü, uzmanlaşma gibi özelliklerine göre açıklanacak olursa;

“Zamanla yoğunlaşan tarımsal gelişmeler ticareti oluşturmuştur. Artan ticari gelişmeler para ekonomisini yaratmıştır. Para ekonomisi sonucu tüccar sınıfı ortaya çıkmıştır. Tüccar sınıfı ticari hareketliliğini serbestçe gerçekleştirebilmek için kendisine yeni yerleşim alanları aramış ve surların ve kalelerin dışında yeni yerleşim merkezleri oluşturmuştur. Buralarda pazaryerleri kurulmuş ve kentsel yaşam ticari ilişkilerle kırsaldan ayrılmaya başlamıştır. Kent, insanlar için yeni iş olanakları sağlamış, zanaatçılık gelişmiş, ticaret yolları kara ve deniz taşımacılığıyla beraber ticari ilişkiler kişiler arasında örgütlenmeyi zorunlu kılmıştır. Kentler nüfusun belli bölgelerde yoğunlaşmasını sağlamış, mekânları heterojen bir yapıya dönüştürerek yeni kültürlerle tanışmayı olanaklı kılmıştır. Yeni kaynaşmalarla ortaya çıkan düşünsel değişim; sanat, bilim, siyaset, din, teknoloji alanlarında da köklü değişikliklere neden olmuştur” (Yılmaz ve Çitçi, 2011, 263-264).

Kent ve kentleşme konusunda çalışanlardan oluşan bir komisyon şöyle bir tanımı uygun görmüştür: **Kentleşme**, bir yerleşimde ya da bir ülkenin yerleşmelerinde tarımsal olmayan üretim oranının artması ve tüm üretimin denetim

ve koordinasyonun yoğunlaşması sonucu *büyüklik, yoğunluk, heterojenlik, bütünleşme derecelerinin* artmasıdır (Bal, 2015, 105).

“Kentleşme olgusu sadece devletin kentin işleyişi ile ilgili olarak yüklendiği hizmetler ve bu hizmetleri gerçekleştirmeye yönelik giriştiği eylemler olarak algılanmamalıdır. Günümüz kenti sadece resmi kurumların görev ve ilgi alanına giren oluşumlar değil pek çok sivil toplum örgütünün gönüllü kuruluşların farklı çıkar gruplarının ve toplulukların belirli amaçlar etrafında kümelenerek üzerinde faaliyetlerde buldukları yerleşim yerleridir. Bu bakımdan kentleşme, son derece farklı ve hatta zaman zaman birbiriyle çatışan unsurların belirli bir merkez etrafında toplanarak girdiği etkileşim sonucu yaşanan, kültürel, ekonomik ve toplumsal yapıdaki değişimi meydana getiren bir süreç olarak algılanmalıdır” (Gökulu, 2010, 214).

“Çağımızda küresel bir olay niteliği taşıyan kentleşme, kendi içerisinde çeşitlilik gösteren bir süreçtir. Öncelikle demografik bir olaydır. Nüfusun kırdan kente göçmesi veya yer değiştirmesi biçiminde beliren ve toplumsal nüfus yapısını değiştiren bir hareketlenme olayıdır. Yine kentleşme, işgücünün tarımsal üretim uğraşlarından tarım dışı etkinliklere kaymasına bağlı olarak ekonomiyi değiştiren bir etkiye sahiptir. Kentleşmenin belki de en belirgin özelliği toplumsal ve kültürel değişme süreci olmasıdır. Kentleşme aynı zamanda, kentsel yerleşmelerin büyüyerek yeni biçimler almasına yol açarak yeni kent alanları ve alt yapı hizmet sorunları yaratan bir fiziksel yerleşme sürecidir” (Yılmaz ve Çitçi, 2011, 255).

Kentleşmeyi, ilk olarak nüfusun artması yönüyle akla gelen ekonomik olarak farklı faaliyet dallarınca zenginleşmiş, heterojen insan gruplarından oluşan, işbölümü ve uzmanlaşmanın merkezi olma durumu şeklinde ifade edebiliriz.

Kentleşme hareketi, zaman içindeki bir değişmeyi anlatır. “Kuramsal olarak kentleşme, sanayileşmekte, kalkınmakta olan, Rostow’un deyişiyle “Kalkış” (*take-off*) aşamasına varmış toplumlarda hız kazanır. Kentleşme, 20.Yüzyılın ayırt edici özelliklerinden biri olmuştur. Gelişmiş olsun, gelişmekte olsun, kapitalist olsun, sosyalist olsun bütün ülkeler, kentleşme olayının ve sonuçlarının etkileriyle karşı karşıya kalmışlardır. Dünya nüfusu 1800’de 990 milyon iken, 1900’de 1 milyara, 1960’da 3.3 milyara yükselmiştir. 21. Yüzyılın başında da 7 milyarı bulduğu tahmin ediliyor” (Keleş, 2015, 37).

2.4.1. Türkiye’de Kentleşme Olgusu;

Kentleşme süreci ülkeden ülkeye kentten kente değişim göstermektedir. Her kentte aynı sırayla aynı değişimler gözlenmeyebilir. Türkiye’deki kentleşme olgusu da diğer kentlerdeki süreçlerden farklı iç dinamikleri kapsamaktadır.

18. yüzyıl sonlarından itibaren dünyada birçok ülkeyi etkisi altına alan kentleşmenin Türkiye’de 1950’li yıllara kadar etkin olduğunu söylemek zordur. Gelişmiş ülkelerde sanayileşme ile orantılı şekilde ilerleme gösteren kentleşme ülkemizde farklı bir şekilde gelişim göstermiş, azgelişmiş ülkelerde görüldüğü gibi sanayileşmeye dayalı olmayan bir kentleşme gerçekleşmiştir. “Sanaysiz gelişme” veya “çarpık kentleşme” denilen az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülen kentleşme süreci görülmüştür (Acungil, 2012, 46).

“Gelişmiş ülkelerde sanayileşme ile başlayan ya da sanayileşmeyle paralel gelişen kentleşme görülürken, Türkiye’de tarımın makineleşmesi sonucu kırdan kente göç hareketlerin yaşanması, kentleşme olgusunun başat özelliği haline gelmiştir” (Yılmaz ve Çitçi, 2011, 253).

“Türkiye’nin kentleşme yapısı şüphesiz Batılı ülkelerden farklılık gösterir. Bu durumun en büyük sebebi sanayileşmenin ve teknolojik gelişmenin Batılı ülkelere göre geç başlamasıdır. Türkiye’deki kentleşme olgusu ülkenin toplumsal ve ekonomik yapısını biçimlendiren temel öğelerin başında gelmektedir. Bu durum sadece tarımdaki değişmelerin ve sanayileşmenin bir sonucu değil, toplumsal değişme sürecinin de bir göstergesidir. Türkiye’de kentleşme süreci, kamusal düzenlemelerin ve kentsel kurumların denetimi ve yönlendirilmesi altında, yani planlı olarak başlamadığı görülmektedir. Bundan başka bu süreç, kamu otoritesince kuralları belirlenen, açık piyasa mekanizması koşulları içinde de gerçekleşmemiştir. Türkiye’ de kentleşme, geleneksel iktidar-toplum ilişkilerinin belirlediği, merkeziyetçi ve otoriter kurallarla işleyen kurumlar, güçsüz yerel yönetimler ve popülist politikaların beslediği enformel örgütlenmelerin karşılıklı etkileşiminin oluşturduğu bir ortamda gerçekleşmiştir” (Yılmaz ve Çitçi, 2011, 266). Kentleşme Türkiye’de her ne kadar kıyaslara kıyasla daha düzensiz biçimde gelişme göstermiş olarak ifade edilse de, Türkiye’deki kentleşme süreci de kendi içinde belli bir düzen ve sistematik içinde işlemektedir.

“Türkiye’nin 1945 yılında yaklaşık 20 milyon olan nüfusu, 2007’de 70 milyona çıkmıştır. 1945’te kent olarak adlandırılabilir yerleşimlerde ortalama 5

milyon insan yaşarken bu gün 40 milyonu aşkın kişi kentlerde yaşamaktadır. Türkiye bu süreçte, nüfusunun %25'i kentlerde yaşayan tarım ağırlıklı bir ülkeden, %70'i kentlerde yaşayan, daha da önemlisi kent kökenli faaliyetlerin ve kararların belirleyici rol oynadığı bir ülkeye dönüşmüştür ve bu dönüşüm her yönüyle son derece büyük çaplı bir dönüşüm olarak görülmektedir. Kentleşme süreci bu yönüyle salt nüfusun mekânda yer değiştirmesini aşan bir değişim sürecini işaret etmekte ve bu süreç, ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel düzeylerde bir dizi çarpıcı değişimle birlikte yaşanmaktadır” (Yılmaz ve Çitçi, 2011, 254).

“Sanayileşme ve teknolojik gelişmenin geç başlaması bu farklılığın en büyük sebebidir. Türkiye'nin toplumsal ve kültürel özellikleri ele alındığında kentleşme sürecinde olduğu göçler ülkesi olduğu ve tarih boyunca bir çok uygarlıklara beşiklik ettiği görülür. Türkiye'deki kentleşme olgusu ülkenin toplumsal ve ekonomik yapısını biçimlendiren temel öğelerin başında gelmektedir. Bu durum sadece tarımdaki değişmelerin ve sanayileşmenin bir sonucu değil, aynı zamanda toplumsal değişim sürecinin de bir göstergesidir” (Niray, 2002, 9). Anadolu'da ulaşım olanaklarının gelişmesi ile birlikte halen daha tarım ile uğraşan, ama köyde değil kentte oturmayı tercih eden bir grup insan vardır. Bu insanlar apayrı bir inceleme konusu oluşturmaktadırlar.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'de yaşanan hızlı kentleşme olgusundan konuşulurken, genellikle bu sürecin 1948 yılında Marshall yardımından da yararlanarak ithal edilen çok sayıdaki traktörün Türkiye'ye gelmesiyle başladığı söylenir (Tekeli, 2014, 1). Marshall yardımı ardından tarımda makineleşme, tarımda yarattığı istihdam fazlası ile kentlere doğru büyük bir göç hareketine yol açacak, Türkiye'nin kentli bir tüketim toplumu olmasının yolu da açılacaktır (Çavuşoğlu, 2005, 144).

Kentleşme hareketi sonucunda, bütün kentlerin eşit düzeyde büyümemesi, özellikle görece sanayileşmiş ya da hizmet sektörünün artmış olduğu kentlerin daha hızlı bir şekilde büyümeleri, diğer kentlerin aynı oranda büyüyememeleri ülkemiz kentleşmesinin özelliklerindedir (Acungil, 2012, 47).

Türkiye'de kentleşme olgusu coğrafi bölgelere göre farklılık göstermektedir. Endüstrileşmenin olduğu bölgeler nüfusu toplarken diğer bölgeler nüfus kaybına

uğramaktadır. Bölgeler arasında en yüksek düzeyde kentleşme Marmara bölgesinde gerçekleşirken en az kentleşme Karadeniz’de görülmektedir (Bal, 2015, 117).

2.4.2. Kentleşmenin Nedenleri

Kentleşme tek bir nedenle açıklanamayacak kapsamdadır. Belli sebepler kentlere çekim gücünü arttırmaktadır ve kentleri bireyler için cazibe merkezi haline getirmektedir. Cazibe merkezi haline gelen kentler nüfusun kente doğru akışına neden olmaktadır. Kentlere doğru yaşanan göç hareketi kentlerden kentlere, kırdan kentlere şeklinde olabilmektedir. Bir kent sahip olduğu özellikler nedeniyle diğer kentlerden ayrılmakta ve farklılaşmaktadır.

Bireylerin kentlere doğru hareket etmesinin altında belli sebepler yatmaktadır. Şahin (2013)’de İnsanlar durup dururken kentlere yönelmezler. Kentlerde yaşayan insanların sayısının artmasına, kentteki hâkim üretim tarzının tarımdan sanayi ve hizmet sektörüne kaymasına, kentte yaşayanların farklı bir kültürü benimsemelerine ve hepsinden de önemlisi kentteki farklılıkların hoşgörüsüyle karşılandığı bir iklimin oluşmasına etki eden faktörlerin tümüne **kentleşmenin sebepleri** denilmektedir (Şahin, 2013, 73).

Keleş (2015)’de Kentleşme hareketleri ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo psikolojik etmenlerin etkisi altında oluşur şeklinde ifade etmiştir. Her biri bir diğerinden etkilenen, birbirlerinin içinde olan etmenlerdir. Kentleşmenin ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutlarını da hesaba katan, geniş bir anlamda bir tanımı belki şudur: Sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim süreci (Keleş, 2015, 35).

Keleş (2014)’de Kentleşmenin nedenlerini, *itici*, *iletici* ve *çekici* güçler olarak üç kümede gözden geçirebiliriz. İtici güçler, köylüyü toprağından, tarımdan ayrılmaya zorlayan koşullardır. Tarımda verim azlığı, tarımsal gelirin yetersizliği, bu yetersiz gelirin ve tarımdaki toprak iyeliğinin dengesiz dağılışı, tarım topraklarının çok parçalanmış olması ve tarımda makineleşmenin, belli ölçülerde, tarlada

çalışanları işsiz bırakması, iklim koşulları ve toprak aşınması (erozyon), bu itici güçlerin başlıcalarıdır (Keleş, 2014, 67).

“Kırsal alanlarda bireyleri itici şekilde etkileyen nedenler çok sayıdadır. İtici faktörler, bölgenin dışa göç vermesine ve başka yerlerden de göç almamasına neden olur. İtici güçler arasında tarımsal toprağın yetersizliği, düşük gelir ve işsizlik ile belli bölgelerdeki arazi olaylar belirtilebilir” (Çelik, 2006, 151).

“Kentleşme itici (*push*), iletici ve çekici (*pull*) güçlerin etkisi altında oluşan ve değişen bir nüfus hareketidir. İtici etmenler, genellikle, nüfusu köyden ve tarımdan köy dışına iten etmenlerdir. İletici etmenlerle kast edilen, köyünden kopan nüfusu kentlere, büyük özele taşıyan ulaşım araçlarındaki ve olanaklarındaki gelişmedir. Çekici güçler ise, köyünden ayrılan ya da ayrılmaya hazır bulunanları kentlere doğru çeken ekonomik ve toplumsal etmenlerdir” (Keleş, 2015, 71).

2.4.2.1. Kentleşmede Çekici Faktörler

“Carl O. Sauer’in ifade ettiği gibi, biriktirme ve bir yere yerleşme, insanın özgün özelliklerinden biridir. Kent basit bir yerleşim yeri değildir. Bir şeyleri içinde barındıracak ve ona hayat verecek, insanları ve kurumları cezbetmesi gerekir. Ebenezer Howard’ın kenti tanımlarken mıknaş sözcüğünü kullanmasının gerekçesi budur” (Mumford, 2007, 106’dan akt. Yılmaz ve Çitçi, 2011, 256).

Kentler fırsat, imkân ve olanak açısından kırsaldan zengindir. Eğitim, sağlık ve kültür alanında çok çeşitli alternatif ve kaliteli hizmet kentlerde mevcuttur (Kaya ve dğr.,2007, 18).

Çekici güçler, nüfusu kentlere çeken etmenlerdir. Bunlar, kısaca, tarım dışı kesimlerde yaratılan iş olanakları diye tanımlanabilir (Keleş, 2014, 68).

Kentlerin istihdam olanakları her zaman çekici bir faktör olmuştur. Bunun yanında eğitim, sağlık hizmetleri, dinlenme-eğlenme olanakları, entelektüel faaliyetler vb. faktörler kentin çekici özellikleri olarak önem kazanmaktadır. Bazı kentler (İstanbul, Kocaeli, İzmir, Bursa vb.) ağırlıklı olarak ticaret, sanayi merkezleri olduklarından veya bazı kentler (Ankara vb.) daha çok hizmet üreten kentler

olduklarından veya bazı kentler (Antalya, Mersin vb.) her iki özelliği birleştirdiklerinden çekim merkezi olmaktadır (Bal, 2015, 113).

Kentlerde sağlanan türlü hizmetlerle kolaylıkların, sağlık, eğitim, eğlenme, dinlenme ve benzeri olanakların da nüfus çeken etmenler olduğu sık sık yinelenirse de, kente gelmenin, orada iş olanağı ve yüksek gelir bulma umudu gibi temel ekonomik nedenlerinin yanında bunlar önemsiz kalır (Keleş, 2014,71).

Sosyo-psikolojik etmenler, köy ve kent yaşam biçimleri, ölçünleri arasındaki ayrımlardan kaynak alır. Bunlara genellikle kentlerin çekici özellikleri gözüyle bakılır. Gerçekten, kentlerin sahip bulunduğu birçok toplumsal ve kültürel olanaklar ve hizmetler çok çekicidir. Kentlerin özgür havası, daha geniş bir kümenin üyesi olma duygusu, kentli olmanın gururunu paylaşma, bu etmenlerin başlıcalarıdır (Keleş, 2015, 44)

İnsanların kırsal alandan ayrılarak kentleri tercih etmesi için kentlerin bazı çekici özelliklerinin bulunması gereklidir. Bu harekete geçirme mekanizmasının öncülerinden biri de sanayileşmedir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, 82). Bunun yanı sıra son yıllarda tam ters bir durum ortaya çıkmaya başlamıştır. Tarım arazilerinin azalmasına bağlı olarak tarım yapmanın değerinin artması, hayvancılıktan alınan verim ve gelirin artması ile birlikte köy tekrardan çekici bir yer haline gelmeye başlamıştır. Henüz bu konuda yapılmış detaylı bir çalışma bulunmamakla birlikte, tarım önümüzdeki zamanların yükselen yıldızı olacak gibi gözükmektedir.

2.4.2.2. Kentleşmede İtici Faktörler

Kentleşmede kırsalın nüfusu tutamaması ve kendi dönüşümünü sağlayamaması önemli bir faktördür. Kırsaldaki nüfus adeta kentlere doğru itilmektedir (Kaya ve dğr., 2007, 18). Nüfusun itilmesinin nedenleri arasında kentlere göre ihtiyaçların giderilmesi açısından kırsalın yoksun olması yer almaktadır.

Nüfusun kırsal alanlardan kentlere doğru hareketliliğinde kırsal kesimdeki olumsuz koşulların yani itici nedenlerin rolü önem kazanmaktadır. Kırsal alanda tarımda yapısal değişmelerin yaşanması, tarımsal üretimde aile ekonomisi yerine pazar ekonomisine geçiş, küçük ve orta boy işletmelerin zararına gelişen ilişkiler,

tarımsal arazilerin parçalanması, verimsizleşmesi, makineleşmenin önemli oranda iş gücünü açığa çıkarması, işsizlik, kişi başına düşen gelirin düşüklüğü, eğitim, sağlık ve diğer alt yapı kurumlarının yetersizliği, kan davası ve son dönemlerde yaşanan terörün yarattığı güvensiz ortam vb. nedenler kırsal alanlardan göçü zorlayan etmenlerdir (Bal, 2015, 112).

Nüfusun artışı; kırsal alanda tarımla uğraşan nüfusun kente göre daha hızlı bir oranda artması da bireyleri kırsaldan kente itmiştir. Zaten yetersiz olan tarımsal alanların miras gibi nedenlerle parçalanması ve tarımda yeni teknolojinin kullanılması kırsal alanda insan gücüne olan talebi azaltmış ve bazı bireyler için iş olanağı ortadan kaybolmuştur (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, 81).

Yaşam biçiminin kısırlığı; bilindiği gibi kırsal alandaki eğitim ve eğlence gibi hizmetlerin yeterliği ve kalitesi kente göre oldukça alt seviyededir. Bu tür olanakların sınırlı oluşu aile ve bireyleri kırdan kente göçe yöneltmiştir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, 81). Dünyayla etkileşimin arttığı mesafelerin ortadan kalktığı çağımızda insanlar azla yetinemez olmuştur. Kırsal alana sunduğu olanaklar çok kısıtlı kalmaktadır. Bu nedenle kente yönelme meydana gelmektedir. Kent bireyi ister istemez itmektedir.

Ekonomik nedenlerden bir kısmı, köylü nüfusu köyünden iten, tarım kesiminin içinde bulunduğu koşullardan kaynak alan nedenlerdir. Bunlara itici etmenler (*push*) ya da olumsuz göç nedenleri adı da verilebilir (Keleş, 2015, 40).

2.4.2.3. Kentleşmede İletici Faktörleri

Ulaşım teknolojilerinde görülen gelişmeler kentlere iletimi kolaylaştırmaktadır. Kırdan kente, kentten kente olan hareketi kolaylaştırmaktadır.

Gerek sanayi devriminin getirdiği değişiklikler, gerekse tarıma egemen olan koşullar, kentleşmenin hızlanmasını teknolojik gelişmelerle birlikte sağlamışlardır. Artan üretimin kentleşmede rol oynaması, ürünün kolay ve ucuz taşınmasını sağlayacak teknolojik araçların gelişmesine bağlıdır (Keleş, 2015, 42).

Türkiye’de ulaşım araçlarını artması, özellikle kara yollarının büyük kentlere bağlantıyı sağlaması, nüfusun ülke içindeki yer değiştirme kabiliyetini yükseltmiştir.

İşgücünün dolaşım kolaylığının yanında mal ve hizmetlerin de aynı şekilde dolaşımı ve haberleşme olanaklarını artması – kentlerde var olan fırsat ve imkânlardan haberdar olma- vb. iletici faktörlerin gelişmesiyle ilişkilidir (Bal, 2015, 113).

Kentleşme olgusu dünyanın pek çok ülkesi için özelliklere sahip olabilir ancak burada önemli olan kentleşme olgusunu olabildiğince objektif esaslara göre değerlendirilmesi ve ülkelerin içinde bulunduğu koşullara göre irdelenmesidir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, 79).

Ekonomik gelişmeyle birlikte kişi başına düşen gerçek gelir yükseldikçe, kentlerde üretilen mal ve hizmetlere duyulan istem, tarım ürünleri istemine oranla fazla olur. Ayrıca üretim sürecinin ussallaşması sonucunda, eskiden köylerde görülen birtakım hizmetler kentlerde görülmeye başlanır. Bunun uzmanlaşma (*specialization*) ile yakından ilgisi vardır (Keleş, 2015, 41).

2.4.3. Kentleşmenin Göstergeleri

Kentleşme süreci kompleks bir durumdur. Bu durumun tek bir göstergesi bulunmamaktadır. Sadece bir özelliğine bakılarak bir kentin kentleşme süreci içinde olduğunu söylemek yetersiz olacaktır. Nüfusun artması ya da kentteki ekonomik faaliyetlerin yoğunluğu ve türü, kentleşme vardır diyebilmek için yeterli değildir.

Toplumsal ve ekonomik değişmelerin etkileri ile kırdan başlayarak kentlere yönelen göçler ‘kentleşme’ olgusunu ortaya çıkarır. Toplumsal gelişmenin bir göstergesi olarak karşımıza çıkan kentleşme olgusu, gelişmekte olan bir ülkenin geleneksel yapısını geride bırakarak yeni arayışlara yöneldiğini ortaya koymaktadır. Birden çok iç ve dış öğelerin etkileşimi ile değişmekte olan toplumsal yapı, kültürel ve siyasi yapıyı da etkilemekte ve değiştirmektedir. Bu süreç içinde kente gelen kişinin kırsal alandan taşıdığı davranış kalıpları yeni toplumsal ilişkiler örüntüsünde yeniden biçimlenmektedir. Bir modernleşme olayı olarak kentleşme süreci, kente göç eden bireyin çevresini değiştirmesine, yeni bir toplumsal statü kazanmasına, meslek ve dolayısıyla gelir düzeyinde değişikliğe; kısacası tüm toplumsal ilişkilerinde ve bireysel karakteristiklerinde farklılıklara neden olmaktadır (Özer, 2004, 5).

Kentler, kentlilerin bireysel davranışlarına belli özellikler kazandırır (Keleş, 2014, 41).

Kentleşmenin bazı göstergeleri; (Bal, 2015, 106-107)

- Tarımın modernleşmesi, emek-yoğun aile üretimi yerine pazara dönük teknoloji- yoğun üretimin önem kazanması,
- Üretim ve istihdamda sanayi ve hizmet sektörü lehine değişmelerin olması,
- Nüfusun çoğunluğunun kırsal alanlar yerine kentsel alanlarda (il merkezi, ilçeler, nahiyeler vb.) yaşaması,
- Kente özgü değer ve davranış kalıplarının oluşması,
- Ailede yapısal değişimlerin yaşanması; ailenin üretim birimi olmaktan çıkması ve küçülmesi, kadının iş hayatına katılması, aile içi ilişkilerde demokratik tutumların gelişmesi,
- İnsanlar arası ilişkilerde birincil ilişkilerinin (aile, akrabalık, aşiret, cemaat) belirleyiciliğinin azalması onun yerine ikincil ilişkilerin (örgütlülüğe dayanan, sivil ya da resmi kuruluşlar kapsamındaki ilişkiler) ikame edilmesi,
- İnsanların kendilerini “birey” olarak algılaması ve geliştirmesi,
- Başarının toplumsal bir norm olması ve yatay – dikey sosyal hareketliliğin artması,
- Kitle iletişim sisteminin yüz yüze/sözel iletişimden daha etkin hale gelmesi, toplumsal yaşama daha çok belirlemesi,
- Sosyal güvenlik sistemlerinin toplumun çeşitli kesimlerinde yaygınlaşması,
- Eğitim yatırımlarının önemsenmesi ve nitelikli işgücünün artması,
- Toplumun uzlaşmasıyla belirlenen normların (hukukun) herkesi bağlaması, ayrıcalıklı kişi, grup ya da zümrenin oluşmaması,
- Kentte yaşanabilir sosyal ve ekolojik çevrenin geliştirilmesi,
- Kentsel mekânın kentin tarihsel dokusunu, doğal güzelliklerini koruyacak ve kentlilerin yaşamlarını kolaylaştıracak biçimde planlanması.

Kentleşmenin yansımaları birey ve kentin zorunlu olarak biçim değiştirmesine neden olmaktadır. Birey-Kent arasında karşılıklı iletişim ve etkileşim farklılıkların doğmasına neden olmaktadır. Bu farklılıklar zamanla yerleşip kentsel davranış halini almaktadır.

2.4.4. Kentleşmenin Bireyler Üzerindeki Etkileri

Kentleşme birbirinden farklı bir çok ögenin değişiminin yaşandığı süreçtir. Bu süreçte kentlerde nüfusça bir artış yaşanırken bu artış bireyler üzerinde de çeşitli etkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bireysel anlamda yaşanan etkiler göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Unutulmamalıdır ki toplum bireylerin oluşturduğu bir bütündür. Bireylerden yola çıkılarak yapılan yorumlar toplumsal süreçlerin ve olayların anlamlandırılmasını sağlayacaktır.

Karmaşık ve çok katmanlı dünyasıyla kent, süregelen bir hayata sahne olur. Hem insanın hem de mekânın bütün halleri kent sahnesinde yer alır. Bu sahnede birbirinden farklı, birbiriyle ilintili, birbirine dolaşık pek çok sorun ve mesele rol alır (Alver, 2012, 28).

- Eski bir Alman atasözü der ki: “Şehir havası özgürleştirir” (*StadtLuftmachtfrei*). Şehri, özgür insanın doğal ortamı olarak tanımlayan atasözü; şehri bir dereceye kadar, içerdiği imkânlar, farklı çıkar ve görevler ve de şehir hayatının muazzam bilinçaltı içinde bireyin kendi mesleğini seçip kendine has yeteneklerini geliştirme imkânını bulabildiği bir yer olarak tanımlar. Şehir, bireyin özel yetenekleri için bir Pazar sunar. Bireyler arası rekabet, her özel görev için kimin bunu yapmakta en başarılı olduğuna dayanarak seçim yapma eğilimindedir (Park ve Burgess, 2015, 49).
- Yabancılık, yalnızlık, önemsizlik, geçicilik, vazgeçilebilirlik, sahtelik, yüzeysellik gibi haller birer kent bedelidir (Alver, 2012, 13). Kentte yaşama bu bedelleri kabulü gerektirir.
- Kentleşmenin iletişim ve ilişkiler üzerinde de etkileri bulunmaktadır. Kent bireyler arası ikincil ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı mekanlardır. Yoğun nüfus, heterojen toplum yapısı bu ilişkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kırdaki kullanılan iletişim şekli değişmiş ikincil ilişkilerle de ortak halka açık (gazete, radyo vb.) iletişim araçlarına dayanan bir şekle bürünmüştür.
- “Şehir ortamının son ürünü, doğurduğu yeni kişilik türlerinde görülür. Bireylerin potansiyel enerjileri ve kapasiteleri, uygun bir ortama kendini yöneltir ve ifade bulur. Kişinin kendini kalabalıktan soyutlayabilme ihtimali

insan kişiliğinde bireysellik adına ne varsa vurgular. Şehir, insanlara kendi özelliklerini mesleki olarak tecrübe etmelerini ve ileri seviyeye ulaştırmalarını sağlar” (Park ve Burgess, 2015, 287).

2.4.5. Kentleşmenin Meydana Getirdiği Olumsuzluklar

Kentleşme modernleşme gibi genellikle pozitif değer yüklenilerek açıklanır (Bal, 2015, 106). Oysaki kentleşmenin sadece pozitif yanlarının olduğunu söylemek doğru değildir. Hiçbir toplumsal durum /olay yalnızca pozitif ya da negatif yanlarıyla açıklanamaz. Bir durum bir grup için bir dönem içerisinde pozitif taraflar içerse dahi bir grup için negatif taraflar barındırabilir.

Bal (2015)’de kentle ilgili Kent genellikle “ilerleme”, “uygarlık”, “aydınlanma”, “özgürlük”, “üretim”, “zenginlik”, “çeşitlilik” gibi pozitif anlamlar yüklenmiş kavramlarla birlikte kullanılmaktadır. “Kent insanı özgür kılar” ifadesi Batı toplumlarında çok yaygın bir kullanıma sahiptir (Bal, 2015, 29-30).

Şüphesiz ki kentleşme olgusu her zaman böylesine pozitif değişimleri yansıtmamaktadır. Kentleşme sağlıklı gelişmediği zaman düzensizliği, kuralsızlığı (anomi), bireyin yalnızlığını, yabancılaşmayı, suç artışını, paranın egemenliğini, gelir dağılımındaki adaletsizliği ifade eder. Ancak bu olumsuzluklar kentte yaşayanların organize olmasıyla, karar alma mekanizmalarına katılmasıyla, demokrasiyi ailede, okulda, işyerlerinde yaşama biçimi olarak özümsemeleriyle azaltılabilir (Bal, 2015, 107).

Kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar bir çok araştırmacı ve profesyoneller tarafından sıklıkla araştırılan ve üzerinde tartışılan bir kavram haline gelmiştir. Yapılan bu araştırmalar kentleşmenin toplum için bazı olumlu sonuçlara neden olduğu gibi çok farklı sayıdaki olumsuzlukların da beraberinde getirebileceğini işaret etmektedir. Örneğin, sanayileşmenin zorunlu bir sonucu olarak oluşan kentleşme sürecinde iki önemli unsur olan çevre ve insan ihmal edilmiş, gereken özen gösterilmemiş ve bu yaklaşım günümüzde de hala devam ettirilmektedir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, 86).

“Durkheim’de anomi, Marks’ta yabancılaşma olarak beliren modern çağın handikapı, Weber açısından gelecekte bireyi ve toplumu sarmalayacak olan demir kafestir” (Kaya, 2012, 128-129).

Kentleşme kavramının “Daha iyi bir yaşam ümidi”, gelişme, ilerleme gibi olumlu anlamlarının yanı sıra suç, yozlaşma, anomi, sınıflaşma, ayrışma, kaos vb. olumsuz anlamlarıyla da ele alınması gerekmektedir.

“Kent’in suç üzerindeki etkisi yalnızca toplumsal denetimin zayıflaması ve ilişkilerin yüzeysel duruma gelmesi ile sınırlı değildir. Kentsel alanlarda yaşanan çevre kirliliği, yoğun trafik, ulaşım zorlukları, geçim kaygısı, işsizlik, yüksek hizmet maliyetleri, ekonomik bunalımlar gibi sorunların varlığı, kişinin psikolojisinde olumsuz etkilere neden olmakta; bu durum, şiddet eğilimini ve suç oranını artırmaktadır” (Karasu, 2008, 258).

Bal (2015)’de kent için, Bununla birlikte daha sınırlı da olsa kent için “toplumsal hastalık”, “ahlaki çöküntü”, “kaos”, “düzensizlik”, “yoksulluk”, “suçluluk” gibi olumsuz kavramlar vurgulanmaktadır. Bal’ın ifade ettiği olumsuz kavramlar hızlı kentleşmeye bağlı sürecin eşzamanlı ilerlemesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye’nin yaşadığı hızlı kentleşme süreci içinde, köyün çözülmesi sonucu kente gelen nüfus entegre edilemiyordu. Bu durumda eski kentli gruplar, yeni gelenlerin kente entegre olmadıklarını vurgulamak için onlara kentteki köylüler demeye, kentlileşemediklerini söylemeye başladılar. Türkiye’de ister kent sosyolojisi, ister kent planlaması yazınında olsun Türkiye’de kentleşme olduğu ancak kentlileşmenin gerçekleşmediği konusunda bir söylem birliği oluştu (Tekeli, 2014, 2).

Şehrin büyümesi; örgütlenmenin bozulmasından, yeniden örgütlenemeye geçen bir süreç olarak düşünülebilir. Bu süreçler, her zaman büyümeye dâhildir fakat şehir ani büyüdüğünde düzensizliğin patolojik boyutlara varabildiğini görürüz. Kişi açısından bakıldığında suç, intihar ve boşanmanın toplumsal düzensizliğin kendini ifade ettiği davranış problemlerinden bazıları olduğu görülür (Park ve Burgess, 2015, 276)

Göçler muhtemel bir çok sorunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır; gecekondulu ağırlıklı yerleşim birimleri, kırdaki kültürel yapıyla kentteki kültürel

yapının çatışması, suç unsurlarının ortaya çıkması olarak ifade edilebilir. Toplum içindeki en küçük birim olan aile de kuşkusuz bu olumsuzlardan etkilenecek ve aile yapısı zarar görecektir.

“Keleş, (2014)’de Akıl bozukluklarının, intiharların, suçluluğun ve türlü toplumsal bozuklukların kentlerde kırsal alanlardan daha çok görüldüğünü de öne sürer.

2.5. Kentleşme

Kentleşme kavramı kent ve kentleşme sonucunda ortaya çıkmıştır. Kentleşmenin nasıl ifade edilebileceği/tanımlanabileceği ile ilgili bir çok farklı görüş bulunmaktadır. Kentleşme farklı bakış açılarıyla ele alındığında farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Kentleşme kentli olma becerisine sahip olmak anlamına gelmektedir.

“Kentte yaşayan kişiler kentli veya şehirli olarak adlandırılır. Kentleşme, kentli olmaktır; davranışlarla ilişkili sosyo-psikolojik içerikli bir olgudur” (Kaypak, 2014, 347).

“Kentleşme tanımında ortak bir yaklaşım bulunmamaktadır. Kentleşmeyi mekânsal ağırlıklı bir süreç olarak tanımlayanlar bulunmakta ise de, sosyal, kültürel ve ekonomik özellikler yönüyle tanımlayanlar da vardır ve bu tanımlama daha uygundur” (Kaya ve dğr., 2007, 26). Sosyolojik bir bakış açısıyla kentleşmeye bakacak olursak özellikle sosyal ve kültürel değişimlerini barındıran yanı ağır basmaktadır.

Sadece kentte yaşamak, kentli birey olmak kentsel yaşamın gereklerini tam olarak yerine getirmek için yeterli değildir. Kentli bireyin bilinen toplumsal kabul görmüş ve kentsel- toplumsal yaşam için gerekli- zorunlu olan değerlerine sahip olması beklenir. Kentleşme süreci de burada başlar (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, 90).

“Kentleşme tanımında ise ortak bir yaklaşım bulunmamaktadır. Literatürde, kentleşmeyi mekansal ağırlıklı bir süreç olarak tanımlayanlar bulunmakta ise de,

toplumsal, kültürel ve ekonomik özellikler yönüyle tanımlayanlar da vardır” (Koçak, 2011, 262).

“Kentlileşme, en basit deyiimiyle kırdan kente göç eden nüfusun içerisinde bulunduğu değişim sürecidir. “kentlileşme”, “kırdan çözülme” ve “kentte yoğunlaşma” nedeniyle kırdan kente göçen nüfusun ekonomik ve sosyal bakımlardan kırdan özelliklerinden arınarak kentin özelliklerini kazanma sürecidir” (Erkan, 2013, 10).

Kentlileşme kente göç edenlerin *yeniden sosyalizasyon* sürecini anlatır. Sosyalizasyon bireyin içinde bulunduğu aile, meslek grubu, arkadaş grubu vb. sosyal grupların ve toplumun değer-norm sistemini, davranış kalıplarını içselleştirmesidir. Göç edenler ve kente yaşayanlar kent toplumunun değer-norm sistemini, kentli insanın düşünme, davranış biçimlerini ve giderek yaşama biçimini benimserler. Bu süreç her bireyin ya da grubun giderek yaşama biçimini benimserler. Bu süreç her bireyin ya da grubun geçmiş yaşam tecrübesi, kentte bulunma süresi, etkileşim halinde olduğu sosyal çevreler, yaptığı iş/meslek, aldığı eğitim, yaş vb. birçok değişkenle ilişkilidir (Bal, 2015, 119-120). Yeniden sosyalizasyon sürecinde insanlar biçim değiştirmekte ve farklı gruplara ayrılmaktadır. Yeni sosyal gruplara dahil olmaktadır.

“Kentlileşme, ekonomik ve sosyal olmak üzere iki ana boyutludur. Ekonomik bakımdan kentlileşme kişinin geçimini tamamen kentte ve kente özgü işlerde sağlıyor duruma gelmesiyle gerçekleşir. Sosyal bakımdan kentlileşme ise kente özgü tavır ve davranış biçimlerini benimsemesi ile gerçekleşir” (Bal, 2015, 62).

“Kentlileşme, “kırdan çözülme ve kentte yoğunlaşma nedeniyle kırdan kente göçen nüfusun ekonomik ve sosyal bakımlardan kırdan özelliklerinden arınarak kentin özelliklerini kazanması süreci” olarak tanımlanabilmektedir. Kentlileşme sürecinde 3 tür insan vardır. Birincisi, kır insanıdır. Kır insanının ekonomik değeri bir öğelidir. Yalnızca kırsal öğeler hakimdir. Sosyal mekanı da aynı şekilde bir öğelidir. Sürecin diğer ucunda ise (ikinci insan tipi) kent insanı vardır. Kent insanı da ekonomik ve sosyal değerler açısından bir öğeli olup sadece kentin ekonomik ve sosyal özelliklerini yansıtmaktadır. Üçüncü tür insan ise “kentlileşen insan”dır” (Çınar, 2013, 95-96).

Kentleşme sürecini yaşayan kentli bireylerin kendilerini kentli sayabilmeleri kente entegre olabilmeleri, kentli ve kentsel yaşamı benimsemeleri ve içselleştirebilmeleri için sağlıklı boş zaman geliştirebilmeleri önem taşır (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, 100). Kentli bireyin boş zaman davranışları kentleşme açısından önemli ipuçları verir. Geleneksel ve çoğunlukla kırsal bölgelerden getirilen ve daha çok ev içi veya çok dar sosyal çevreler içerisinde yapılan boş zaman etkinliklerinden; daha evrensel ve geniş kitlelerce kabul edilen kentsel yaşamla entegre olmuş müzik, sinema, tiyatro gibi sanatsal veya sporun bir çok dalıyla uğraşmaya yönelme kentleşmenin bir başka önemli ölçütünü ortaya koyar (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, 99).

Kentleşme bir coğrafi mekandaki maddi değişimlerin, ekonomik, sosyal ve kültürel süreçlerle birlikte işleyen boyutuyken, kentleşme kentte yaşanan görece ortak mekan, değer ve davranış kalıplarının, toplumsallaşma fenomeni eşliğinde bireye aktarılması sürecinin adıdır (Sunay, 2004, 59).

Kentleşme sürecinin sosyal, kültürel boyutu olarak da ele alabileceğimiz kentleşmeyi kente uyumlu bir şekilde entegrasyon süreci olarak verebiliriz. Entegrasyonu belirli bir topluluk içerisinde kurumsal yapıların, belirlenmiş norm ve tutumların birbirlerini tamamlayacak şekilde birbirleriyle uyumlu olması şeklinde verecek olursak, kentleşmeyi de sosyal bir entegrasyon olarak da kabul edersek maddi ve manevi tüm unsurları bir araya gelerek işleyen bütünle uyumu ve tamamlamasıdır şeklinde verebiliriz (Niray, 2002, 4).

Kent yaşamında bireyler, davranışlarını sergileme ve seçim yapma özgürlüğünden yararlanırlar. Bu seçimleri yaparken, kendi kültür kalıplarına göre karar verirler. Bu yaklaşım içinde kentleşme kavramı, kentsel yaşam deneyimi içinde elde edilen bir kültür birikimidir. Kent-li olma; kentsel yaşam biçimine uyumdur (Kaypak, 2010, 377).

Kentleşme, kente göç eden ve kentte yaşayanların, kent toplumunun değer-norm sistemini, kentli insanın düşünme sistemi ve davranış biçimlerini, kentteki yaşama biçimini benimsemesidir. Kentli kültürü, kente şekil veren kentsel tasarımın önem kazanan bir alanı haline gelmiştir. Kır ile kent farklılığının giderek azaldığı sanayi toplum kültürüne kentlerin damga vurduğu ifade edilir. Son 40 yıllık dönem ise, kentlerin üretim merkezi konumundan çıkarak, tüketim merkezi haline

gelmesiyle yeniden yapılanma sürecini göstermektedir. Tarihsel gelişim süreci içerisinde kentler, artık geliştikleri bölgelerin kültür sanat merkezleri olma işlevini de yerine getirerek, toplumların kültürlerini yansıtan, öncesinden aldıkları kültürel mirası bir sonraki kuşaklara, üzerine yeni eklemeler koyarak aktarıldığı mekânlara dönmüşlerdir. Yaşayan bir organizma olarak görülen kentlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için, kenti oluşturan toplulukların kültürel etkileşim içerisinde olmaları ve kentlere özgü niteliklerin devamlı olması gerekir (Kaypak, 2010, 378).

Kentleşme kentlerde nüfusun artması, kentteki büyüme ve genişlemeyi anlatırken kentlileşme kentte yaşayan bireylerde gözükten farklı yönleri olan bir değişim sürecinin sonundaki ürünü ifade etmektedir.

“Bireylerin kentlileşebilmesinin önemli unsurları arasında eğitim ve kültür düzeyi de yer almaktadır. Bunlarsa uzun bir süreç sonunda elde edilebilen özelliklerdir. Dolayısıyla özellikle ilk nesillerde kentlileşmeyi beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir. Bireyin, kente özgü davranış kalıplarını edinmesi, kentlileşmenin son aşamasıdır. Bu aşama da bir nesilde gerçekleşmeyecek kadar uzun bir süreç gerektirmektedir” (Erkan, 2013, 11-12). Her davranış değişikliğinde olduğu gibi bu konuda da davranış değişikliğine neden olmak hiçte kolay değildir.

Kentleşme kavramının bir boyutu olan sosyo-kültürel unsurlar ele alındığında karşımıza kentlileşme terimi çıkmaktadır. Kentleşme süreci içerisinde, yaşadığı kentin demografik ve ekonomik olarak kentleştiğini hisseden yerleşiklerin bu değişime ayak uydurması, kendini bu sürece ait hissetmesi, yaşayış tarzı olarak benimsemesi ve davranış biçimlerini kabullenmesi söz konusu nüfusun kentlileşmeye başladığının bir göstergesidir (Kentleşme Şurası, 2009, 16).

Park ve Burgess (2015)'de İş bölümü ve meslekler ile uzmanlıkların farklılaşması şehrin o kadar karakteristik bir özelliğidir ki birkaç kuşak içinde, insanlara yeni davranış ve alışkanlıklar ile yeni bir düşünme biçimi getirerek onları dönüştürmüştür. Şehir insanı yerellik açısından değil, mesleki açıdan düşünmeye eğilimlidir. Şehir insanı yerellik açısından değil, mesleki açıdan düşünmeye eğilimlidir. Bir anlamda kendini çalıştırdığı makinenin ve kullandığı araçların tamamlayıcısı hâline gelmiştir. Çıkarları; mesleği, konumu ve bunun tarafından belirlenen hayat biçimine yöneliktir.

2.6. Kentlilik Bilinci

Kentlilik bilinci kentlileşme sonucunda kentlerde yaşayan bireylerde görülen değişimleri anlatan geniş bir kavramdır. Bireylerde meydana gelen değişimlerin neler olduğunun ayrıntılarıyla analiz edilmesi sürecin anlamlandırılmasını kolaylaştıracaktır. Kentlilik Bilincine sahip olma durumu hangi unsurları içermektedir araştırmalar kapsamında büyük önem taşımaktadır.

“Kent, kentlilik/kentli birey olma ve kentlilik bilinci kavramları birbirleriyle ilişkili kavramlardır” (Bırol, 2008, 28). “Kent kültürünü benimseyip buna dahil olmak kentliliği meydana getiren başat unsurdur” (Erkan, 2013, 11). “Kent kültürünü benimseyemediği takdirde ise dışlanma problemiyle karşı karşıya kalacaktır. İnsanların kendilerini o kentli olarak tanımlamaları kentlilik bilincinin ilk adımı ve gereğidir” (Altıparmak, 2016, 20).

“Kentlileşme olgusu kentteki farklı gruplar tarafından değişik biçimlerde algılanabilir. Kentli olmak veya kentlilik bilincinin ortaya çıkması sosyal bir süreçtir. Bu süreç içerisinde birey kentin bünyesinde barındırdığı bir çok farklı öge ile karşı karşıya kalır” (Karaküçük ve Gürbüz, 2007, 12).

Kentleşme kentlilik diyebileceğimiz bir yaşama şeklini de beraberinde oluşturur. Kentli, kentlileşme ve kentlilik bilinci bunun devamında ortaya çıkan diğer kavramlardır. Kentlileşme “çoğulculuğun, farklılığın ve çeşitliliğin egemen olduğu kentsel mekânlarda, kentsel fırsatlardan farklılıklar doğrultusunda yararlanan bir kentli kültürünün oluşumu” (Giddens, 2000, 596) açıklama yoluna gitmiştir (Giddens, 2000'den akt. Ökesli, 2014, 596).

Belirli bir kente karşı hissedilen aidiyet ve özdeşleşme gibi duygusal anlamların yanında Türkiye’de daha çok davranışları kapsayan tanımlamalar yapılmaktadır. Yani dilimizde kentlilik bilinci kavramına yüklenen anlam her iki terimi kapsamaktadır ve kentsel davranışları da içine aldığı için daha geniş kapsamda kullanılmaktadır (Altıparmak, 2016, 20).

Bu manada kentli, daha çok ikincil ilişkiler geliştiren, sorunlarını kendisi çözebilen, toplumun üyesi olarak var olduğunu düşünen ve bu doğrultuda davranan birey olarak tanımlanabilir. Kent koşullarının gerektirdiği davranışları sergileyen

bireyler kentli bireylerdir.(Keleş'ten aktaran Bağlı ve Binici, 2015, 23)Kent koşullarına uygun davranış gösterebilme her kentliden istenen ve beklenendir. Bir kısım kentli bunu uygulamayı başarabilirken bir kısım kentli bunu başaramamakta ve kente adaptasyonunu sağlayamamaktadır. Almandada ise kentli için şehirli, yurttaş anlamında 'bürger' terimi benimsenmiştir (Bal, 2015, 29).

“Kentlilik bilinci ise kentte yaşamaktan kaynaklanan bilgilerimizin oluşturduğu tutumlar, değerler ve davranışlar bütünü olarak tanımlanmakta ve bunun ilk basamağı “kişinin kendisini kentli olarak görmesi” olarak ifade edilmektedir. Kentlilik bilincinin, küresel ilişkilerin geliştirdiği modern yaklaşımda, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ana başlıkları ile özetlenebilen, hizmet kalitesi ile de ilgili demokrasi temelli bir düşünce sisteminden beslendiği savunulmaktadır. Kentlilik bilinci kapsamında kentler için ön görülen üç temel yaklaşım ön plana çıkmaktadır:

1. Kentin tarihi ve kültürel değerlerinin farkına varmak,
2. Kentin fiziksel, kültürel ve sosyal dönüşümünü gerçekleştirmek,
3. Kente aidiyet duygusunu hissederek, kenti sahiplenip korumak” (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009, 25-26'den akt. Ökesli, 2014, 596-97).

Kent insanının yaşamında onun aidiyet kurduğu, bağlandığı mekânlar önemli bir yer tutar (Aytaç, 2007, 203). Kent ile insan arasında kurulan aidiyet bağı kentlilik bilincinin göstergelerindedir.

Kente karşı aidiyet oluşturulması ve bağ kurulmasında ayrıca kentin tarihi dokusu ve doğal güzellikleri ile şekillenen turistik yapısı, manevi kültürel zenginlikleri, hemşerisi olmakla övünülen ulusal veya uluslararası alandaki başarılı insanları ve kahramanları da önemli rol oynar (Altıparmak, 2016, 20'den akt. Kurt, 2011, 266). Balıkesir'in Kuva-yi Milliye şehri olması etrafında kentteki bireyler arasında milli ve manevi zenginlikler etrafında birleşilmesini sağlayacaktır. Kuva-yi Milliye şehri olması kent için önemli bir birleştirici unsur olarak açığa çıkacaktır. Ortak bir tarih etrafında bir araya gelen bireylerin kentsel uyumu kolaylaşacak ve kendini yaşadığı kente daha çok ait hissedecektir. Yaşadığı kentin tarihini bilmek bireyin kentsel hafızasının oluşmasını sağlayacaktır.

Uygarlık (civilization) sözcüğünün kökünde de civitas, yeni kent olduğuna göre, kentlilik çoğu kez uygarlıkla özdeşleştirilir. Bir başka deyişle, kentsel sorunlardan pek çoğunun çözümü, köylülükten uzaklaşarak kentli olmaktan aranır. Ülkemizde, kentsel, toplumsal ve siyasal sorunlardan pek çoğunun çözümsüzlüğünü yeterince kentlileşmemiş olmakla birlikte pek çoğu yetersiz ekonomik altyapıdan kaynaklanan toplumsal sorunların nedenini kentsoylu bir bakış açısıyla, her durumda, kentliliğe indirgemekten de uzak durulması gerekir (Keleş, 2014, 234).

“Sosyo-kültürel açıdan kentlileşmenin tanımını, kente göç edenlerin ve kente yasayanların, kent toplumunun değer-norm sistemini, kentli insanın düşünme, davranış biçimlerini ve giderek yaşama biçimini” (Bal, 2015, 64) benimsemesidir. Bu durum negatif sonuçlar da doğurabilir, pozitif sonuçlar da doğurabilir. Bu tartışmaya açık bir konudur. Fakat bu olguyu değiştirmez.

“Kentliler, bütün bu disiplinlerin ürettikleri kavramların da yardımıyla kent yaşamını sürekli sorgulamalı, ortaya sürekli yeni değerler koymalıdır. Kenti kurmak, düzenlemek, yenilemek, değişik alanların uzmanlarından önce, onların işidir” (Burdeau, Ladémocratie’den akt. Bumin, 2013, 13). Uzmanlarda burada yapılmaya çalışıldığı gibi bu durumu ortaya çıkarmaya, analiz etmeye çalışmalıdırlar ki, batılı anlamda değerlerin çöküşü ile birlikte gerçekleşecek bir kentlileşme geri döndürülemez ahlaki çöküşler oluşturabilir.

“Hemşehrilerde kentlilik bilincinin geliştirilebildiği durumlarda, komşuluk ilişkilerine, insana, çevreye, tarihsel ve kültürel değerlere saygı, kentteki sosyal ilişkiler ağının içerisine yerleştirilebilmekte; böylece bireylerde kente ait olma koruma ve geliştirme bilinci de gelişmektedir” (Başaran, 2008, 22’den akt. Kutlu ve Göksel, 2014, 81).

“Kentli olmanın farkında olan birey, kentlileşmenin gerektirdiği davranışlarda bulunurken hem kendisi hem de yaşadığı toplum için hareket etmeli, kent kültürüne katkı sağlamayı hedeflemeli ve toplumda var olan tüm farklılıklardan kent için olumlu sonuçlar çıkarmayı başarmalıdır. Bu yüzden farklılıklar çeşitlilik olarak görülmelidir” (Altıparmak, 2016, 20).

Bireylerde kentlilik bilincini oluşturma birçok faktörün eş zamanlı yürütülmesine bağlıdır. Kentlilik Bilincini oluşturma bir çok kişiye ve kuruma görev düşmektedir.

Aynı zamanda bir çok faktörün tek tek ele alınması ve kentliliğin içselleştirilmesi sağlanmalıdır.

- Altıparmak (2016)' da, Kentlilik bilincinin oluşumunda aileye, eğitim kurumlarına, sivil toplum kuruluşlarına, özellikle hemşehrilik derneklerine, yerel yönetimlere ve tüm toplumsal kurumlara görevler düşmektedir. Huzurlu bir kent yaşamının koşulu, kentlilik bilinci çerçevesinde bir araya gelmiş bir toplumdur. Kentte yaşayanların kentle olan duygusal bağlarının, hemşehri gururu ve aidiyet hissinin oluşması için yerel yönetimlerin projeler üretmesi ve kent kültürünü, o kentli olmanın anlamını yansıtacak etkinlikler üretmesi gerekmektedir. Kentin sahip olduğu ünlü sanatçıların, sporcuların veya halkın değer verdiği başka kişilerin vurgulanması da kentlilik bilinci yaratmada etkili olabilmektedir (Altıparmak, 2016, 20).

“Kentlilik bilinci yüksek bir toplum oluşumunun önemli yollarından biri de kentteki sosyokültürel yaşamın zenginleştirilmesi ve bu aktif kentsel yaşama kentteki tüm toplumsal kesimlerin katılımının sağlanmasıdır. Kentli, kent yaşamına katılabildiği ölçüde kentlidir. Kentteki aktif sosyo-kültürel yaşam, zaman içerisinde kent kültürünün de oluşmasını sağlayacaktır. Kent kültürü edinmiş birey, kent mekanının biçimlenmesi konusunda oluşturulacak platformlara katılacak, toplumsal dayanışmanın önemini kavrayacak ve böylece kentlilik bilinci gelişecektir” (Biol, 2008, 29).

Kentte yaşayanların kentlerine sahip çıkmaları ve o kentin kendi iç dinamikleriyle sürdürülebilirliğinin sağlanması ancak yerleşiklerin bilinç düzeyinin artırılmasıyla mümkündür (Kentleşme Şurası, 2009, 4).

Birkaç farklı tanımda kentlilik bilincini açıklanırken ortak noktalara değinilmiştir. Bu tanımların incelenmesi zihnimizde kentlilik bilincine dair karanlık noktaların aydınlanmasını sağlayacaktır. Bu tanımlara bakılacak olursa;

Kentlilik bilinci denildiğinde kentte yaşamaktan kaynaklanan bilgilerimizin oluşturduğu tutumlar, değerler, davranışlar akla gelmektedir. Kent, homojen bir sosyal yapı olmadığına göre, kentte yaşayan bireylerin kentlilik bilinci dereceleri de farklı olacaktır. Kentlilik bilincini ilk basamağı, kişinin kendini kentli olarak görmesi, tanımlamasıdır. Kentlilik bilincini diğer önemli göstergelerinden biri de,

kişinin kendini o yere ait hissetmesidir. Bir yerin kimliği, yaşanılan kentin diğerlerinden ayırt edilmesi, “benim kentim” şeklinde nitelendirilmesiyle gerçek ve sembolik olarak inşa edilmektedir (Güçlü, 2002, 18’den akt. Beyazlı ve Aydemir, 2008, 51).

“Kentlilik, bireylerin kentte yaşamanın gerektirdiği koşul ve normları anlamış, özümsemiş ve benimsemiş olmalarıdır. Kentlilik bilinci ise, kentte yaşayan bireylerin kente özgü tavır ve davranışlar sergilemeleri, birer kentli birey olduklarının farkında olmaları ve buna uygun davranışları anlamına gelir. Kentlilik bilinci oluşumunun başlıca koşulu ise bireylerin yaşadıkları kent ile anlamlı ve güçlü bağlar kurabilmeleri ve kendilerini yaşadıkları kentin bir parçası gibi hissetmeleridir. Kentlilik bilinci, bireylerin yaşadıkları kente sahip çıkmasıyla ilişkili olması nedeniyle çağdaş yerel yönetim anlayışı açısından büyük önem taşımaktadır” (Birol 2008, 28).

Sunay (2004) Kentlilik insana has yerleşikliğinin en üst aşamasıdır. Kentliliğe has belirgin davranış biçimlerinin varlığı, olması gereken bir şey olduğu kadar olan bir şeydir de. Nitekim, İbn Haldun şehirlerin mekana ve kentsel işleyişe özgü özelliklerinin bir yerleşim yerine kent demeyi gerektirmediğini, şehirlerde yaşayan kitlenin bu mekana ve mimariye has bir karakter kazandığına işaret ediyor. Dolayısıyla göçebe kavimler karşısında tutunamama, ancak tutunamadığı kitleyi kendine benzetme gibi bir devr-i daimin, kentliliğin, vasfı taşıyan kitlede somutlaştığı ile değil, felsefi söylemdeki tabirle bir araz bir ilinek olarak ne kadar cezbedici olduğunu ortaya koymaktadır (Sunay, 2004, 49-50).

Kentlilik bilincinin kentli olma durumuna vurgu yapan noktası; kente içkin davranışların kent sakinleri tarafından sergilenmesini, kentli olmanın farkındalığını, kent ile birey arasındaki anlamlı ve güçlü bir bağı, sonucunda kentin bir parçası gibi hissetmeleri halini kapsar. Kent kültürünün oluşmasında siyasal faktörlerin önemi oldukça fazladır. Bir kentin kültüründen söz ederken onun siyasal kültüründen bahsetmeden geçemeyiz. Çünkü kent kültürü siyasal kültür üzerinden temellenir (Erkan, 2013, 14).

Bu açıklamalardan yola çıkılarak Kentlilik Bilinci’nin göstergeleri;

- Kente uyumlu bir yaşam stiline sahip olunması,
- Kentsel Farkındalığa sahip olunması,

- Olgunlaşmış bir kentsel algıya sahip olunması,
- Kentsel aidiyetin olması, bireyin kendini kentine ait hissetmesi,
- Kentsel sosyo-kültürel etkinlik ve faaliyetlerde bulunulması,
- Kentsel ekonomik faaliyetler çerçevesinde geçimini sağlaması,
- Kentsel duyarlılığa sahip olunması,

gibi sıralanabilir.

2.7. Kentsel Aidiyet:

“Kentlilik Bilinci” araştırması kapsamında aidiyet kavramının önemi açığa çıkmaktadır. Kentsel Aidiyet kavramı kentlilik bilincine ulaşma sürecinde önem kazanmaktadır. Bir yere ait olmayla başlar o yerle bütünleşme.

Hz. Mevlana'nın da ifade ettiği gibi, “aynı dili konuşup, aynı duyguya sahip olmayanların anlaşamaması”na paralel bir benzerlik, bir kentte yaşayan insanların yaşadıkları kente karşı aidiyet duygusu besleyebilmelerin sadece aynı mekânı paylaşımlarıyla mümkün olmaması konusunda da kurulabilir. İnsanların aynı zamanda kentle özdeşleşebilen bir kimliğe sahip olması gereklidir (Kutlu ve Göksel, 2014, 78). Kentle özdeşleşebilme kentle aidiyet oluşturma anlamına gelmektedir. Aynı doğrultuda buluşamadıkça insanlar arası ilişkiler kuvvet kazanamayacaktır. Bireyler birbirleriyle benzerlikler hissettiğinde, benzerliklerin farkına vardığında uyum sağlamaları kolaylaşacaktır.

Kaypak (2014) Kentsel aidiyet konusu Kentlilik Bilinci'ni incelerken dikkat edilmesi gereken konulardandır. “Kentte yaşayan kişiler kentli veya şehirli olarak adlandırılır. Kentlileşme, kentli olmaktır; davranışlarla ilişkili sosyo-psikolojik içerikli bir olgudur. Kentlilik olgusu, kentte yaşıyor olmaktan öte, kenti kavrama ve kente dair aidiyet duygusu geliştirme ile ilintilidir”

“Kentlileşme kişinin yaşadığı mekana her anlamda aidiyetiyle sağlanır” (Erkan, 2013, 11). Bireyin yaşadığı kentle mekânsal aidiyet kurması kentlileşebilmesi yolunda önemli bir adımdır. Bireyin Kentlilik Bilinci'ne sahip olduğunun başat göstergelerinden biri de yaşadığı kente kendini ne kadar ait hissettiğine bağlıdır. Kente aidiyet duygusu oluşan bireylerden oluşan insanlar topluluğu arasında ortak bilincin meydana gelmesi beklenmektedir.

2.8. İlgili Araştırmalar

Kentlilik Bilinci'nin ölçülmesini hedefleyen araştırmaların incelenmesi, çalışmanın seyrini belirlemek ve nasıl bir yol izleneceğini tespit etmek adına büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle ilgili literatürün incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Önceki çalışmalarda hangi tür araştırmanın yapıldığı “nicel-nitel”, verilerin elde edilmesi için hangi araçların kullanıldığının açıklanması gerekmektedir. Literatür incelendiğinde Balıkesir, Bursa, Tokat, Trabzon, Samsun Kırıkkale kentlerinde ilgili çalışmaların yürütüldüğü görülmüştür. Bu doğrultuda Balıkesir’de Kentlilik Bilinci araştırması da ilgili literatürde yerini alacak ve alana katkı sağlayacaktır.

Birol, “Kentlilik Bilinci ve Balıkesir’den Yarım Asırlık Bir Örnek: Yeni Çarşı Deneyimi” adlı çalışmasında Kentlilik Bilinci kavramı ekseninde fiziksel bir mekan olarak Yeni Çarşı’yı incelemiştir. Kentlilik Bilinci kavramını mimari ve fiziksel açıdan ele almış ve değerlendirmiştir. Yeni Çarşı özelinde yola çıkılarak “bir kentteki aktif sosyo-kültürel yaşantının hem kentte karşı sorumluluğu yüksek kentlilerin varlığına hem de kolektif kent kültürü ile kentlilik bilincinin oluşumuna ve gelişimine katkıda bulunabileceği” sonucuna varılmıştır.

Acungil (2012) Tokatta Kentlilik Bilinci'nin analiz edilmesini amaçlayan çalışmasında “*Araştırmanın problemi; kentsel büyüme sürecinde kentlerde yaşayan bireylerin kenti algılama, kentsel farkındalık, kentsel kurumlara katılım, kenti sahiplenme, kent sorunlarına duyarlılık, kent ile bütünleşme süreçlerinde etkili olan mekanizmaları ortaya koymak*” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini Tokat belediye sınırları içerisinde yaşayan bireyler oluşturmuş ve bu kapsamda bireylerin Kentlilik Bilinci'nin ölçülmesi hedeflenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ankete 574 kişi katılım sağlamıştır elde edilen veriler SPSS programıyla değerlendirilmiştir. Yaş, medeni durum, gelir, kente kalış süresi, cinsiyet, konut sahipliği gibi bağımsız değişkenlerin kentlilik bilincine etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular neticesinde kentte yaşayan bireylerin kentteki sorunlara karşı duyarlı olduğu tespit edilirken kentteki sorunlara çözüm üretme konusunda bir şey yapmadıkları tespit edilmiştir. Bireylerin kentteki sorunlara çözüm üretmemeleri Kentlilik Bilinci'ne sahip bireylerden bekleneni

gerçekleştirmedikleri ve kentsel duyarlılıklarının düşük olduğu açığa çıkmaktadır. Sonuç olarak Tokatta kentlilik bilincinin tam olarak oluşmadığı açığa çıkmaktadır.

Keskin, Sağıocak ve Vural Aslan (2015) Bursa'da Kentlilik Bilincinin analizi ile ilgili araştırmasında; *“Bursa’da yaşayan bireylerin kentle olan bağları, kente dair gelecek tasarımları, Bursa’da edindikleri değerler, kenti sahiplenme duyguları, kentte kendilerini temsil biçimleri, sosyal dayanışma, kenti tanıma, sevme, kenti sahiplenme, koruma, geliştirme ve kente uyum yönündeki davranış biçimleri, kentli olma gibi konularda bilgi toplamak ve sonuçları istatistiki ölçümlerle karşılaştırmalı olarak yorumlamak hedeflenmiştir”*. Nicel araştırma yöntemlerinden ‘anket’ tekniği kullanılmıştır. Bursa ve ilçelerinde 2.000 kişiye anket çalışması uygulanmıştır. Kentlilik Bilincinin göstergeleri olan farkındalık, aidiyet ve sorumluluk kavramları sorular yoluyla Bursa’da Kentlilik Bilincinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Mutlu (2011) Metropol Kent Samsun’da Kentlilik Bilinci Araştırma Projesi kapsamında Samsun’da Kentlilik Bilincinin durumunun tespit edilmesi ve bu doğrultuda kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik faaliyetleri belirlemek ve TR83 ve Karadeniz bölgesinde yer alan diğer kentler için veri sunulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda anket tekniği kullanılmıştır veriler SPSS 19 Programıyla analiz edilmiştir. Kentlilik bilinci düzeyi genel olarak değerlendirildiğinde orta düzeyde olduğu görülürken farklı açılardan ve farklı soru grupları açısından değerlendirildiğinde Kentlilik Bilinci düzeyi farklılıklar göstermektedir.

Şen Beyazlı ve Aydemir (2008) “Kentlilik Bilinci ve Mekân: Trabzon Kenti Örneği ”Trabzon kentinde 39 mahallede rastgele seçim yöntemiyle oluşturulan örneklem ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında anket tekniği kullanılmıştır 1372 kişiden elde edilen veriler SPSS v.12.0 programıyla analiz edilmiştir. Ankette 5’li likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Batmaz ve Gürer (2016) Kırıkkale İlinin Kentlilik Bilinci Bağlamında Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” isimli çalışmasıyla Kırıkkale ilinde yaşayan bireylerin kentlilik bilinci düzeyini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma ile kentliliğe özgü tutum ve davranışlar, kentsel aidiyet, kentsel algı ve kentsel farkındalık düzeyleri incelenmiştir. Araştırma “Kırıkkale’de kentlilik bilincinin düşük”tür düşüncesi bağlamında yürütülmüştür. Yüzyüze yürütülen anket yöntemiyle bireylerde kentlilik bilinci, kentsel aidiyet ve kentsel farkındalık düzeyleri incelenmiştir, araştırmamızın değişkenleri ile kentlilik bilinci arasındaki

ilişkiler test edilmiştir. Elde edilen bulgular, Kırıkkale ilinde kentlilik bilinci indeksinin orta düzey olduğu gösterse de verilere göre kentlilik bilinç düzeyi orta çıkmış fakat kentlilik bilincinin düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma kapsamında demografik değişkenlerin kentlilik bilinci düzeyi arasındaki nasıl bir ilişki olduğu incelenmiştir. Araştırma sonucunda kentlilik bilinci düzeyi ile vatandaşların Kırıkkale'ye geldikleri yerleşim yeri, yaş, eğitim seviyesi ve ikamet süresi faktörleri arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

2013 yılında GMKA tarafından desteklenen Balıkesir Üniversitesi tarafından yürütülen “TR22 Güney Marmara Bölgesi Sosyal Yapı Araştırması” doğrudan kentlilik bilinci ile ilgili bir araştırma olmayıp Bölgenin sosyal yapısının araştırıldığı bir araştırma olması nedeniyle ilgili araştırmalar kısmında yer verilmiştir. Araştırmanın temel amacı, *“2014-2023 dönemini kapsayan bölge plan çalışmaları çerçevesinde Güney Marmara Bölgesi'nin sosyal yapısını ortaya çıkarmaktır”*. Araştırma kapsamında 3 soruya cevap aranmıştır. Bu sorular; *“Balıkesir ve Çanakkale illerinin iç kesimleri, il merkezleri ve kıyı kesimleri arasında ‘yaşam tarzları’ ve ‘yaşam şansları’ bakımından ne tür farklılıklar ya da benzerlikler bulunmaktadır? Bu farklılıklar ya da benzerlikler nasıl açıklanabilir? Ayrıca söz konusu farklılıklar ya da benzerlikler, ilgili kentlerin ve bölgenin geleceğinde nasıl bir rol oynayabilirler?”* 77 anketör tarafından 2.300 kişiyle anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Sosyal Yapı Araştırması ile şu sonuçlara varılmıştır: *“Sosyo-ekonomik bakımdan tarım ve hayvancılığa dayalı iç kesimler, balıkçılık ve turizme yönelik kıyı kesimleri ve hizmet sektörü ile sanayinin ağırlıklı olduğu il merkezleri, sosyo-kültürel bakımdan ayrılmış yaşam tarzları olduğu kanısını yerleştirmektedir.”* *“Eğitim düzeyleri bakımından bölge halkının çoğunluğunu ilkokul ya da ilköğretim mezunları oluştursa da kesimlere göre bakıldığında bazı farklılıklar gözlemlenmektedir.”* Kesimler arası temel meşguliyetler farklılaşmaktadır. *“ANOVA testi sonuçlarına göre iç bölgeler, kıyı kesimi ve il merkezine kıyasla daha düşük eğitim düzeyine sahip olup kıyı kesimi ile il merkezi arasında bir fark söz konusu değildir”*. Milliyetçi görüşler açısından Balıkesirlilerin daha fazla muhafazakâr demokrat olduğu tespit edilmiştir. *“Özetle, iç kesim sadece eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve tatile çıkma sıklığı gibi sosyo-ekonomik göstergeler bakımından değil, boşanma, ailede otorite, dini ve siyasi tutumlar, sigara ve alkol kullanımı, evlilik öncesi cinsel ilişki ve kadının ev dışında çalışması gibi sosyo-kültürel yapının*

göstergeleri bakımından da diğerlerinden farklı bir tutum sergilemektedir.” şeklinde araştırma sonuçları özetlenmiştir. Araştırmanın yapıldığı gruplar arasındaki farklılaşmaların, farklılıkların azaldığı benzerliklerin arttığı kıyı ve iç kesim arasında mesafelerin kalktığı sonucuna varılmıştır. Küreselleşme ve dünyadaki gelişim ve değişimler uzaklıkların yakın farklılıkların benzerliğe dönüşmesine neden olmaktadır. (TR22 Güney Marmara Bölgesi Sosyal Yapı Araştırması, 2013)

2.9. Balıkesir İli ile İlgili Veriler

“Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) açıkladığı 2011 yılına ilişkin “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları” dikkate alınmış ve 12 Kasım 2012 tarihi itibarıyla Büyükşehir yasa tasarısı, Meclis Genel Kurulu’nda kabul edilerek 6360 sayılı kanun olarak yasallaştırılmıştır.” (www.wikipedia.org) (Erş. Tarihi: 07.10.2016).

2.9.1. Balıkesir İli Tarihi

“Balıkesir ili genelindeki pek çok höyük, mağara ve düz yerleşim yerlerinde yapılan araştırmalarda bu topraklara M.Ö. 8000-3000 yılları arası yerleşildiği ortaya çıkmıştır. Havran'a 8 km. mesafedeki İnboğazı mağaralarında Paleolitik, Neolitik ve Kalkolitik devirlerinden kalma kalıntılar bulunmuştur. Babaköy (Başpınar) kazılarında, Yortan mezarlığında, Ayvalık Dikili yolu üzerindeki Kaymak Tepe'de Bakır Çağı'na ait kalıntılar ve yerleşim yerleri bulunmuştur. Bu bölgede ilk defa adı geçen şehir Agiros (Achiraus)'dur. Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra bölgede Karesi Beyliği kurulmuş, ardından bölge Osmanlı Devleti'nin eline geçmiştir” (<http://www.balikesir.gov.tr/tarihce>). (Erş. Tarihi:05.12.2016)

“Balıkesir bölgesindeki antik yerleşim alanlarından bazılarının M.Ö. 8000 – 3000 yıllarına ait olduğu tahmin edilmektedir. Yörede bilinen ilk şehir Agiros (Achiraus) olmuştur. Daha sonra İmparator Hadrianus, Agiros'ta bir şato yaptırmış ve yöre Paleo Kastro (Eski Hisar) olarak bilinmeye başlamıştır. Zaman içinde Paleo Kastro isminden türeyerek Balıkesir denmeye başlandığı birçok araştırmacı tarafından kabul edilmektedir. Bir başka söylentiye göre ise, şehrin adına "BalıKesir" denmiştir. Balıkesir adının, bölgeyi zapteden İranlı (Pers) Devlet adamlarından Balı-Kisra'nın adından veya Polikayseros'dan geldiğini söyleyenler de vardır. Bir başka

söylentiye göre Bal-ı Kesr (Balı çok) ya da Balak-Hisar veya BalıkHisar'dan geldiği söylenmektedir” (Acar, 2006, 128).

“Tarihte genellikle *Misya* ve *Karesi* adlarıyla bilinen Balıkesir yöresi, zamanla Roma, Bizans, Anadolu Selçuklu, Karesi Beyliği ve Osmanlı egemenliğinde kalmıştır” (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Balıkesir>). Erş. Tarihi:16.02.2017

Balıkesir İli tarihi Osmanlı Devleti, Kurtuluş Savaşı Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere üç farklı dönemde incelenmektedir.

2.9.1.1. Osmanlı Devleti Dönemi

Karesi Beyliği'nin tarih sahnesinden çekilişi ve yerini henüz devlet olma aşamasında bulunan Osmanlı Beyliği'ne bırakışı, ileride güçlü bir devlet hâline gelecek olan Osmanlılar için askeri ve siyasi genişleme açısından önemli bir adım olmuştur. Karesi, Osmanlı'ya ilhak olduktan sonra müstakil bir sancak yapıp yönetimi Süleyman Gazi'ye verilmiştir. Yıldırım Bayezid, Saruhanoğulları Beyliği'ni 1390'da ele geçirdikten sonra Saruhan ve Karesi'yi birleştirerek oğlu Ertuğrul'a vermiş, daha sonra buranın yönetimine Bayezid'in oğullarından bir diğeri olan İsa Bey getirilmiştir. Bir süre sonra Saruhan ve Karesi tekrar ayrılmıştır. 1393 yılında Karesi Sancağı, aynı yıl kurulan Anadolu Eyaleti'ne bağlanmıştır. 1402 tarihli Ankara Muharebesi'nde Karesi kuvvetleri, Osmanlı büyük ordusunun sağ kolunda bulunmuştur. Yenilginin ardından Balıkesir ilinin bulunduğu bölge Timur ordusunun saldırılarına maruz kalmıştır. Timur'un kendilerine bağımsızlık verdiği öteki beylikler gibi Karesi Beyliği, yeniden bir canlanma dönemi yaşamamıştır.1845 yılında Karesi ile Saruhan Sancağı'nın birleşmesiyle yeni bir eyalet kurulsada bu eyalet 1847 yılında kaldırılmış, Karesi yeniden Hüdavendigâr Eyaleti'ne bağlanmıştır. 1867 yılında Hüdavendigâr, vilayet olmuştur. Karesi, 1881-1888 yılları arasında vilayet olmuştur. 29 Ocak 1898 tarihinde Balıkesir ilinde çok şiddetli bir deprem olmuştur. 1909 yılında Karesi, bağımsız bir sancak olmuştur (<http://www.balikesir.gov.tr/tarihce>) Erş. Tarihi:05.12.2016.

2.9.1.2. Kurtuluş Savaşı Dönemi

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Yunanlar, 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'i işgal etmişlerdir. Ertesi gün İzmir'in işgali haberi telgraf ile Balıkesir'e de ulaşmıştır. 17 Mayıs günü Balıkesir şehrindeki Alaca Mescit'te toplantı yapılmasına karar verilmiş ve ertesi gün burada Vehbi (Bolak) Bey önderliğinde 41 kişiden oluşan Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti kurulmuştur. Yunan orduları, 29 Mayıs 1919 tarihinde Ayvalık taraflarına küçük bir çıkarma yapmışlardır. 26-31 Temmuz 1919 ve 16-22 Eylül tarihlerinde I. ve II. Balıkesir Kongreleri düzenlenmiş ve bölgede Kuvay-i Milliye birlikleri kurulmuştur. 22 Haziran 1920 tarihinde Yunan orduları Soma-Akhisar cephesine karşı taarruza geçmiştir. Bu cephenin dağılmasının ardından Yunan orduları, 30 Haziran 1920 tarihinde hem Balıkesir şehrini hem de Bigadiç'i ele geçirmişlerdir. 6 Eylül 1922 tarihinde Balıkesir işgalden kurtulmuştur (<http://www.balikesir.gov.tr/tarihce>). Erş. Tarihi: 05.12.2016

2.9.1.3. Cumhuriyet Dönemi

“1923 yılında bütün sancakların il olmasıyla Karesi ili kurulmuştur. 1926 yılında ilin adı Balıkesir olmuştur” (<http://www.balikesir.gov.tr/tarihce>). Erş. Tarihi:05.12.2016

2.9.2. Doğal Yapısı (Coğrafik Konumu ve Yapısı)

Yüzölçümü 14.299 km² olan Balıkesir'in toprakları 39,20° - 40,30° Kuzey paralelleri ve 26,30° - 28,30° Doğu meridyenleri arasında yer alır. Kuzeybatı Anadolu'da bulunan il, doğuda Bursa ve Kütahya illeri, güneyde Manisa ve İzmir illeri ve batıda Çanakkale ili ile komşudur. İlin kuzey yöndeki en uç noktası güneydekine 175 kilometre, doğu yöndeki en uç noktası batısındakine 210 kilometre uzaklıktadır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Balıkesir>). Erş. Tarihi:16.02.2017

“İl sınırları hem Marmara hem de Ege Bölgesi içerisinde dağılmıştır. Fazla engebeli olmayan Balıkesir ili yer şekilleri, büyük ölçüde dalgalı düzlüklerden oluşur. İl alanının yarısından fazlasını kaplayan plato düzlükleri akarsu vadileriyle parçalanmış durumdadır. Yüksekliği 2000 m' yi bulmayan ilin, genel görünümde kuzey kesimini, Karadağ'ın batı uzantıları engebelenlendirmektedir. İlin güneydoğu ve güneybatı kesimleri daha dağlıktır. Güneydoğuda Alaçam Dağları'na bağlı Ulus

Dağ'ının doruğu 1769 metreye ulaşır. Güneybatı-kuzeydoğu doğrultusundaki Kaz Dağları, il sınırındaki Karataş Tepesinde 1774 m'lik bir yüksekliği bulur. En Yüksek Noktası Akdağ Tepe'dir. (Dursunbey) 2089 m'' (Acar, 2006, 129).

2.9.3. İl Nüfus Verileri

81 il içerisinde Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verileri incelendiğinde 79.814.871'lük nüfusuyla 1. Sırada yer alan il İstanbul iken, 82.193nüfusuyla 81. sırada yer alan il Tunceli ve 1.196.176 nüfusuyla Balıkesir ili 17. sırada yer almaktadır.

Tablo 1. Balıkesir, İstanbul, Tunceli İl Nüfus Verileri

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi *										
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Balıkesir	1 118 313	1 130 276	1 140 085	1 152 323	1 154 314	1 160 731	1 162 761	1 189 057	1 186 688	1 196 176
İstanbul	12 573 836	12 697 164	12 915 158	13 255 685	13 624 240	13 854 740	14 160 467	14 377 018	14 657 434	14 804 116
Tunceli	84 022	86 449	83 061	76 699	85 062	86 276	85 428	86 527	86 076	82 193

(Kaynak: TÜİK)

* 2007-2016 dönemi için ADNKS sonuçlarıdır.

Tablo 2. Yıllık Nüfus Artış Hızı

Yıllık nüfus artış hızı (%)									
	2007- 2008	2008- 2009	2009- 2010	2010- 2011	2011- 2012	2012- 2013	2013- 2014	2014- 2015	2015- 2016
Balıkesir	10,6	8,6	10,7	1,7	5,5	1,7	22,4	-2,0	8,0

(Kaynak:TÜİK)

İller nüfus ve yıllık ortalama artış hızlarına göre değerlendirildiğinde Balıkesir ilinde artış hızı toplamla kıyaslandığında düşük olduğu görülmektedir.

2.9.4. İlin Göç Eğilimleri

Göç kırdan kente ve kentten kentte şeklinde yaşanmaktadır. Balıkesir ili göç ile ilgili verileri incelendiğinde ilin verdiği göç miktarının aldığı göç miktarına göre fazla olduğu görülmektedir. Bir ile yapılan göç o ilin tercih edilen yaşanmak istenen bir yer olduğun göstergelerindedir.

Tablo 3.İlin aldığı, verdiği göç, net göç ve net göç hızı

İlin aldığı, verdiği göç, net göç ve net göç hızı, 1980-2016						
Dönem	İl	Toplam nüfus	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net göç hızı (%)
2015-2016	Balıkesir	1 196 176	43 475	38 566	4 909	4,1

(Kaynak: TÜİK 2015-2016 Verileri)

2.9.5. İl Yaşam Memnuniyeti Araştırması Sonuçları

Tablo 4. Balıkesir İli Umut Düzeyi

Balıkesir İli Umut Düzeyi, 2013 (%)						
	Toplam		Erkek		Kadın	
İl	Umutlu	Umutlu Değil	Umutlu	Umutlu Değil	Umutlu	Umutlu Değil
Balıkesir	86	14,1	84,5	15,5	87,4	12,6

(Kaynak:TÜİK)

2013 yılı TÜİK “Yaşam Memnuniyeti Araştırması” sonuçları kentte yaşayan bireylerin umut ve mutluluk düzeyleriyle ilgili veriler sunacaktır. “İllere Göre Umut Düzeyi” sonucunda toplam nüfusun %86’sı umutlu iken %14.1 umutlu değil sonucunu vermekteyken Erkeklerin %84.5 ‘i umutlu iken Kadınların %87.4’ü umutludur. Bu sonuçlardan anlaşılacağı gibi Balıkesir ili genelinde bireylerin umutlu olduğu sonucu çıkmaktadır. Ayrıca erkekler ile kadınlar kıyaslandığında da Kadınların %2.9’luk farkla erkeklerden daha fazla umutlu olduğu sonucuna varılmaktadır.

Tablo 5. Balıkesir İli Mutluluk Düzeyi

Balıkesir İli Mutluluk Düzeyi, 2013 (%)									
İl	Mutluluk düzeyi								
	Mutlu			Orta			Mutsuz		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Balıkesir	70,7	68,5	72,8	21,8	23,2	20,6	7,4	8,3	6,6

(Kaynak:TÜİK)

2013 yılı TÜİK “Yaşam Memnuniyeti Araştırması” sonuçları kentte yaşayan bireylerin umut ve mutluluk düzeyleriyle ilgili veriler sunacaktır. “İllere ve Cinsiyete Göre Mutluluk Düzeyi” sonucunda Mutluluk Düzeyleri Mutlu, Orta ve Mutsuz olmak üzere sınıflandırılmıştır. Balıkesir ilinde yaşayan bireylerin %70,7’si Mutlu, %21Orta ve %7,4’ü Mutsuz yanıtını vermiştir. Bu sonuçlardan hareketle Balıkesir ilinde yaşayanların büyük çoğunluğunun (%70.7) mutlu olduğu görülmektedir.

3.Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma iki ana kısımdan oluşmaktadır. Bu kısımlar teorik ve ampirik olarak ikiye ayrılmaktadır. Araştırma kapsamında nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada Balıkesir’de yaşayan bireylerin Kentlilik Bilinci düzeyini tespit etmek ve farklı değişkenlerle Kentlilik Bilinci arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden biri olan survey (anket) tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında örnekleme yer alan bireyler “Basit Rastgele Örneklem” yöntemiyle seçilmiş ve bu bireylere survey (anket) uygulanarak farklı mahallelerdeki bireylerin Kentlilik Bilinci düzeyi tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışmamızın evrenini Balıkesir’de yaşayan 18 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. 18 yaş ve üzerindeki bireylerin örnekleme dahil edilmesinin nedeni

bu bireylerin “seçmen nüfus” olmasıdır. Ayrıca Kentlilik Bilinci'nin oluşumu uzun bir süreç, eğitim, yaşam tecrübesi sonucunda elde edilen bir kazanım olması nedeniyle de 18 yaş ve altı bireyler araştırmaya dahi edilmemiştir. 18 yaş ve altı bireylerin Kentlilik Bilinci'nin araştırılması farklı araştırmaların konusunu oluşturacaktır. Bu da kentin farklı özellikleri bağlamında değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Araştırmada örnekleme yer alan mahallelerin tespitinde ise farklı özellikleri yansıtması istenmiştir. Evreni en iyi temsil eden grubun tespiti için bu gereklidir. Merkez esnaf, çarşı esnaf ve küçük sanayi sitesi kentin ortalama özelliklerini iyi yansıttığı düşüncesiyle, Adnan Menderes, Gündoğan, Toygar, Sakarya Mahalleleri sosyo-ekonomik olarak düşük bir profili yansıttığı düşüncesiyle, Bahçelievler, Paşaalanı, Plevne mahalleri ise daha yüksek bir sosyo-ekonomik profili yansıttığı düşüncesiyle araştırma kapsamında örnekleme dahil edilmiştir.

Mahallelerin bir kısmı merkeze daha yakın ve yüksek bir sosyo- ekonomik düzeyde iken diğerleri daha düşük bir sosyo-ekonomik düzeyde yer almaktadır. Bu

Araştırma kapsamında anket çalışması 1000 kişiyle yürütülmüş fakat anketlere verilen yanıtlar tek tek analiz edildiğinde bazı katılımcıların bazı sorulara eksik cevap verdiği, bazılarının ise birden çok eksik cevap verdiği anlaşılmıştır. Bu sebeple tek bir eksik cevap olduğu durum da dahil olmak üzere, kayıp veri olan tüm anketler analizden çıkarılmıştır. Bu şekilde bir kayıp veri analizi çalışmadan elde edilecek sonuçların doğruluğu açısından olmazsa olmazdır. Kayıp veri analizi yapıldıktan sonra çalışmamız 18 yaş ve üzeri N = 811 kişiden elde edilen verilerin analiz edilmesi ile yürütülmüştür. 811 kişi evreni temsil etmesi açısından gayet yeterli bir sayıdır.

2016 yılında Türkiye'deki nüfusun %50,2'sini erkekler, %49,8'ini ise kadınlar oluşturmaktadır.(TÜİK) Bizim araştırmamızda ise toplam katılımcı sayısının %43,8'i (n=355) kadınlar oluştururken, %56,2'sini (n=456) erkekler oluşturmaktadır. Türkiye'deki kadın erkek nüfus oranları ile karşılaştırıldığında ise araştırmamızdaki kadın erkek oranının uygun olduğu görülmektedir

Ankete katılan kişi sayısı Tablo 6'da rapor edilmiştir.

Tablo 6. Ankete katılan kişi sayısı

Mahalle/Yer	Adnan Menderes Mahallesi	100
	Bahçelievler Mahallesi	59
	Gündoğan Mahallesi	95
	Toygar Mahallesi	59
	Sakarya Mahallesi	34
	Plevne Mahallesi	87
	Kuva-yi Milliye Mahallesi	42
	Paşaalanı Mahallesi	43
	Küçük Sanayi Sitesi	98
	Merkez Esnaf	94
	Çarşı Esnaf	100
	Toplam	811

Deneklerin yaşı 18 ve 66+ arasında bir açıklık (ranj) göstermektedir. “Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine Kolmogorov-Smirnov testi ile bakılmış, verilerin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır” (Uyar ve Sunay, 2016, 3342). Öğrencilerin dağılımı normal dağılım göstermektedir. Mahallelere göre dağılım mümkün olduğunca eşit bir şekilde yapılmaya çalışılmış fakat Sakarya Mahallesi’ndeki kişilerin ankete katılmadaki çekimser davrandığı gözlemlenmiştir (N=34). Sakarya Mahallesinin düşük sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı bireylerin katılımcılığını olumsuz yönde etkilemiştir sonucuna varabiliriz. Çarşı Esnafı, Adnan Menderes Mahallesi, Küçük Sanayi ve Gündoğan Mahallesi sakinlerinin ise 100’e yakın değerlerde ankete katılım sağladığı saptanmıştır. Bireylerin ankete katılımı etkileyen unsurların daha iyi analiz edilebilmesi detaylı bir araştırmanın da yapılması ihtiyacını doğurmaktadır.

3.3. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri aşağıda sıralanmıştır.

Hipotez 1:

H₀: Cinsiyet değişkeni ile bireylerin kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H₁: Cinsiyet değişkeni ile bireylerin kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Hipotez 2:

H₀: Bireylerin eğitim durumu ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H₁: Bireylerin eğitim durumu ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Hipotez 3:

H₀: Bireylerin ailesinin geliri ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H₁: Bireylerin ailesinin geliri ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Hipotez 4:

H₀: Aile birey sayısı ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

H₁: Aile birey sayısı ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Hipotez 5:

H₀: Bireylerin siyasi görüşü ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₁: Bireylerin siyasi görüşü ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Hipotez 6:

H₀: Bireylerin medeni durumu ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₁: Bireylerin medeni durumu ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Hipotez 7:

H₀: Bireylerin yaşı ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₁: Bireylerin yaşı ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Hipotez 8:

H₀: Bireylerin dindarlık düzeyi ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₁: Bireylerin dindarlık düzeyi ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Hipotez 9:

H₀: Bireylerin engellilik durumu ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₁: Bireylerin engellilik durumu ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Hipotez 10:

H₀: Bireylere anketin uygulandığı mahalle/yer ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₁: Bireylere anketin uygulandığı mahalle/yer ile kentlilik bilinci, kentsel algı ve kentsel farkındalık arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

3.4. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Survey (anket) geliştirilmiştir. Anketin geliştirilmesi aşamasında ilgili literatür incelenmiş, soru havuzu oluşturulmuş. Bu soru havuzunda yer alan sorulardan bir kısım uzmanlardan alınan görüşler neticesinde ankette çıkarılırken, uzmanların önerisiyle bir grup soru ankete eklenmiştir. Bu sayede nihayi anket taslağı oluşturulmuş, kullanıma hazır hale gelmiştir.

Araştırma Balıkesir Üniversitesi BAP (Bilimsel Araştırma Projeleri) birimi tarafından desteklenmiş, anket çalışması bu şekilde düzenlenmiş ve yürütülmüştür.

Anketler Sosyoloji bölümü öğrencilere gerekli eğitimler verildikten yüz yüze görüşme yoluyla uygulanmıştır. Anket uygulanan bireylere anketörler tarafından anketin uygulanma sebebi, içeriği aktarılmıştır. Anket uygulanan bireyler gönüllü olarak cevaplandırma yapmıştır. Bireylerden bir kısmı ankete cevap verme noktasında çekimser kalmıştır. Bireylerden alınan cevaplar anketörler tarafından anket formuna işlenmiştir.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm kişisel bilgilerin (sosyo-demografik) yer aldığı sorulardan oluşurken, ikinci bölüm kentlilik bilincini, kentsel farkındalık ve kentsel algıyı ölçmeyi hedefleyen 5’li Likert Tipi sorulardan oluşmaktadır. 5’li likert tipinde maddeler: 1.Tamamen Katılıyorum, 2.Katılıyorum, 3.Kararsızım, 4.Katılmıyorum, 5.Tamamen Katılmıyorum şeklinde ifade edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Anket yoluyla elde edilen veriler IBM SPSS 21 paket programıyla çözümlenmiş ve analiz edilmiştir. Anket formunun ilk bölümünde yer alan sosyo-demografik sorulardan oluşan kısımdaki veriler IBM SPSS 21 Paket Programına işlenerek sınıflandırılmıştır. İkinci bölümde yer alan 5’li likert tipi maddeler de IBM SPSS 21 programına işlenmiştir. SPSS programından elde edilen verilerle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Lisrel 9.3 programıyla da Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Yapısal Eşitlik Modellemesi yapılmıştır.

Veriler programa işlendikten sonra kayıp verilerden oluşan kişi cevapları araştırma kapsamında analizden çıkarılmıştır. Bu şekilde verilerden elde edilecek sonuçların ve analizlerin doğru sonuçlar vermesi beklenmektedir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Kentlilik Bilinci kavramının Kent literatüründeki yeri kuşkusuz çok önemlidir. Ancak kentler sıklıkla mekansal boyutuyla ele alınırken kentlilik bilinci konusu da ikinci planda kalmıştır. Bu konuda yapılan araştırmaların azlığı da bunu doğrular biçimdedir. Bu araştırmada, kentin kentlilik bilinci yönüyle ele alınacak olması akademik ve sosyo-politik bir önem taşımaktadır.

Bu araştırma, makul derecede büyük bir örneklem grubu üzerinden en azından bölgesel düzeyde genellenebilir sonuçlar elde etmeyi amaçladığı için nicel araştırma geleneğine dayanmayı daha elverişli bulmaktadır. Dolayısıyla araştırma, nicel veri toplama ve analiz yöntemlerinden yararlanacaktır. Bu bağlamda, kendi geliştirdiğimiz standart bir anket formu temel veri toplama aracımız olarak kullanılacaktır. Toplanan verilerin SPSS (Statistical Package for Social Sciences) ile analizi yapılmıştır.

Mevcut araştırma, analiz sağlayabilmek için 3 kategoride kavramsallaştırma yapılmaktadır:

- 1) Kentlilik Bilinci: Kentte yaşayan bireylerin; kentsel yaşam kültürünü anlaması, kentsel faaliyetlerde bulunması, kente aidiyet hissetmesi ve kentle ilgili sorumluluk alabiliyor olmasıdır.
- 2) Kentsel Farkındalık: Kentte yaşayan bireyin kentteki sosyo-kültürel çevre, fiziki yapı, fırsat ve olanakların bilincinde olmasıdır.
- 3) Kentsel Algı: Yaşanılan kentin bireyler tarafından algılanma biçimi, kent kavramının zihindeki tezahürü, kentle ilgili fikirlerinin bütünüdür.

Dolayısıyla mevcut araştırma bu kavramsallaştırma çerçevesinde geliştirdiği ölçeğin güvenilirliğini sınamak amacıyla ayrıntıları aşağıda sunulacak olan süreçleri izlemiştir.

Analizler

Araştırma kapsamında faktör analizinin yapılabilmesi için gerekli görülen örneklem büyüklüğü incelenmiş, çalışma grubu yeterli görülmüştür (Tabachnick & Fidell, 2001). "Kentlilik Bilinci Ölçeği" nin yapı geçerliğini belirlemek için Varimax döndürme ile temel bileşenler analizi kullanılarak Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Analizde faktör yükleri en az .30 olarak belirlenmiştir (Büyüköztürk,

2006). Ölçeğin alt boyutları ve toplam güvenilirlikleri için Cronbach Alpha katsayısı ($\alpha = ,934$) hesaplanmıştır.

Ayrıca AFA ile ortaya konulan yapının doğruluğunun test edilebilmesi için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır.

Ölçeğin kendi içindeki tutarlılığı (ölçeği oluşturan maddelerin kendi aralarındaki ilişkilerin anlamlı olması) Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı ile belirlenmektedir (Koçak, 2014, 61).

Ölçek ile ilgili sorularla ilgili uzman görüşü alınarak soru havuzu oluşturulmuştur. Deneme ölçeğinde yer alan 53 maddeden hangilerinin birbiriyle uyumlu belirlemek amacıyla korelasyonlara dayalı madde analizi yöntemi ile ölçekteki her madde için madde toplam test korelasyonları hesaplanmıştır. Pilot uygulama ve analizler neticesinde soru sayısı 27'e düşmüştür. Faktör analizinden önce datanın stabilitesi analiz edilmiştir.

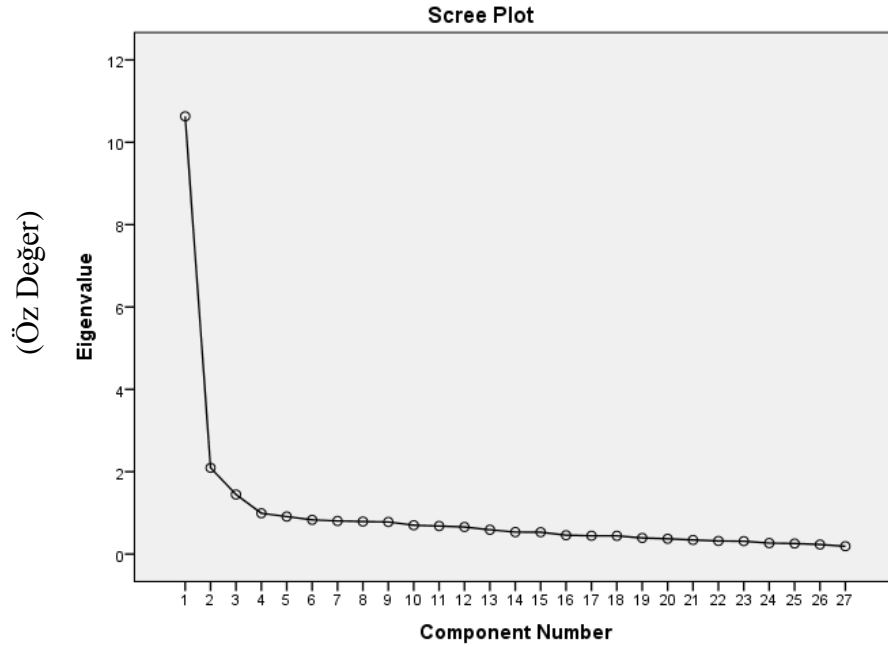
Analizler sonucunda ölçeğin ölçmek istediği şeyi doğru bir şekilde ölçebildiği sonucuna varılmıştır. Literatür taraması ve uzmanların görüşleri doğrultusunda ölçek maddeleri oluşturulmuştur.

Korelasyon Matrisi sonuçları bizlere yükü 0,3 ten fazla olan pek çok soru göstermiştir. Kaiser-Meyer-Okin değeri .954 çıkmış, sahip olunması beklenen en düşük değeri geçmiştir (Kaiser 1970, 1974). Barlett'in küresellik testi (Barlett, 1954) istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. ($p < 0,001$). Bu ön testler ölçeğin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Açıklayıcı faktör analizi Eigen değerleri (öz değer) 1'in üzerinde olan 3 faktör ortaya çıkartmıştır. Bu faktörler sırasıyla toplam varyansın, yüzde 37'sinden yüzde 9'una kadar çeşitli açıklayıcılık değerleri göstermiş, grafiksel screeplot çizimi yapılmıştır. Cartell'in (1966) çizim testine göre, 3. faktörlerden sonra keskin bir düşüş gözlemlenmiştir. (Bkz.Şekil1) Bu sebepten 3 Faktörlü yapı tercih edilmiştir. Madde yüklerine bakıldığında faktörlerdeki tüm maddeler ,30 ve üzeri olduğundan 3 faktörlü yapıda herhangi bir sorunun çıkartılmasına gerek olmadığı görülmüştür

Kentlilik Bilinci Ölçeği (KBÖ) 27 soru ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Toplam varyansın 52,489'unu açıklamaktadır. 3 Faktör Sırasıyla Kentlilik Bilinci

(KB), Kentsel Farkındalık (KF), Kentsel Algı (KA) şeklinde isimlendirilmiştir. KB'nin faktör yükleri ,821 ile ,30 arasında değişen 17 maddeden oluşmaktadır ve toplam varyansın 33,27'sini açıklamaktadır. Ortalaması 60,5906 çıkmıştır ($\bar{X}=60,5906$; SS = 17,21319 N=811). KF'nin faktör yükleri,751 ve ,480 arasında değişen 6 maddeden oluşmaktadır ortalaması 18,7238 çıkmıştır ($\bar{X}=18,7238$; SS = 4,95188N=811) ve toplam varyansın 9,87'sini açıklamaktadır. KA ise faktör yükleri,798 ve ,541 arasında değişen 4 maddeden oluşmaktadır ortalaması 12,2232 çıkmıştır ($\bar{X}=12,2232$; SS = 3,78669; N=811) ve toplam varyansın 9,33'ünü açıklamaktadır.

(Bileşen Numarası)

Şekil 1. AFA Serpilme Diyagramı Çizim Grafiği

Tablo 7. AFA Faktör Yükleri

AFA Faktör Yükleri			
	*KB	*KF	*KA
Balıkesir'in doğal güzelliklerinin korunması tüm bireylerin görevidir.	,821		
Büyükşehir belediyesi kent yaşamını kolaylaştırmak için yeni düzenlemeler yapmalı.	,805		
Büyükşehir belediyesi kültürün daha iyi olması için yeni düzenlemeler yapmalı.	,793		
Büyükşehir belediyesi ulaşımın daha iyi olması için yeni düzenlemeler yapmalı.	,787		
Balıkesir'in merkezinden ziyade çevresi daha güzeldir.	,768		
Zaman zaman Balıkesir dışına çıkma ihtiyacı duyarım.	,767		
Mahallemin temizliği için üzerime düşen görevleri yapmaktan çekinmem.	,759		
Balıkesir'in çevresini ziyaret ederim.	,751		
Büyükşehir belediyesi engelli bireylerin ulaşımın daha iyi olması için yeni düzenlemeler yapmalı.	,747		
Balıkesir için yapılacak projelerde halkında görüşünün alınması gereklidir.	,737		
Balıkesir'in tanıtımı için daha çok şey yapılmalı.	,724		
Bir kişinin kamusal mallara zarar verdiğini görürsem onu uyarırım.	,710		
Yaşadığım şehri tanımak benim için önemlidir.	,644		
Büyükşehir Belediyesi Balıkesirspor'a daha fazla destek vermelidir.	,644		
Aile bireylerimin hangi partiye oy verdiğine/vereceğine karışmam.	,623		
Yerel yönetimlerin diğer kurum ve kuruluşlarla ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde çalışması gerekir.	,577		
Komşularıyla görüşürüm, ev gezmelerine giderim.	,300		
Büyükşehir belediyesinin düzenlediği etkinlik ve kurslardan haberdarım.		,751	
Balıkesir'in sloganının ne olduğunu biliyorum.		,600	
Balıkesir eğitim olanakları açısından zengin bir şehirdir.		,564	
Balıkesir'in önemli şahsiyetlerinin kimler olduğunu biliyorum.		,555	
Sivil toplum kuruluşlarına üye olmaya çekinirim.		,485	
Balıkesir'in büyük şehirlere yakın olması kentin gelişimini olumlu etkiliyor.		,480	
Balıkesir ile ilgili haberleri yerel basından yeterince öğrenebiliyorum.			,798

Balıkesir ile ilgili haberleri yerel televizyon kanallarından yeterince öğrenebiliyorum.	,792
Balıkesir ile ilgili haberleri internet sitelerinden yeterince öğrenebiliyorum.	,695
Sağlık problemlerimle ilgili şehir dışındaki hastanelere gitmeye gerek duymam.	,541

*Faktör isimleri; Kentlilik Bilinci (KB), Kentsel Farkındalık (KF) ve Kentsel Algı (KA) şeklinde kısaltılmıştır.

Tablo 8. Alt boyutların skorları

	N	$\bar{X}$	SS
Kentlilik Bilinci	811	60,5906	17,21319
Kentsel Farkındalık	811	18,7238	4,95188
Kentsel Algı	811	12,2232	3,78669

Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda da AFA'da ortaya konulan yapının doğrulandığı görülmüştür.

Sümer'e (2000) göre DFA kuramsal bir temelden destek alarak pek çok değişkenden oluşturulan faktörlerin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirmeye yönelik bir analizdir. Bir başka anlatımla DFA, önceden belirlenmiş ya da kurgulanmış bir yapının toplanan verilerle ne derece doğrulandığını incelemeyi amaçlar (Seçer,2013).Doğrulayıcı faktör analizinde pek çok test bulunmaktadır. Bunlar içerisinde en sık kullanılanları, χ^2/SD (ki-kare istatistiği), RMR veya RMS (Ortalama Hataların Karekökü - Root Mean Square Residuals), GFI (Uyum İyiliği İndeksi –Goodness of Fit Index), AGFI (Uyarlanmış Uyum İyiliği İndeksi -Adjusted Goodness of Fit Index), CFI (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi- Comparative Fit Index), NFI (Normlandırılmış Uyum İndeksi -The Normed Fit Index), RMSEA(Ortalama Hata Karekök Yaklaşımı –Root Mean Square Error Approximation), RFI (Görel uyum indeksi-Relative Fit Index) ve IFI (Fazlalık Uyum indeksi - Incremental Fit Index) testleridir. Burada Gilles E. (2009) önerdiği kısmi doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak, daha derine bakılmasına gerek olup

olmadığına karar verilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Tablo 9. özellikle X^2/SD oranı ile SRMR, AGFI ve RMSEA değerleri dikkate alındığında modelin kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 9. DFA Uyum ve İyilik Ölçütleri

Uyum Ölçüsü	Değeri	Ölçütler
Ki-kare$X^2/$ SD	4,02	<5*
RMSEA	0,05	Yeterli Uyum ¹
SRMR	0,07	Kabul Edilebilir ²
GFI	0.88	Kabul Edilebilir Uyum
AGFI	0.86	Yeterli Uyum ³
CFI	0,93	Kabul Edilebilir Değer ⁺

Bulgularımıza göre önemli bir uyum istatistiği olan ki kare (x^2), $\{x^2 / s.d.\}$, 4,02 çıkmıştır ve bu Munro 2005; Şimşek 2007 ve Hooper and Mullen 2008'e göre iyi bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. RMSEA (Ortalama hata karakök yaklaşımı - Root-mean-square error approximation) 0,05 bulunmuştur ve bu değer Browne & Cudeck'e göre (1993) yeterli uyum olarak kabul edilmiştir. Bir diğer kriter, Goodness of Fit Index (GFI) ve AGFI (Uyarlanmış Uyum iyiliği indeksi - Goodness-of-fit index)'dir. Birbirine çok yakın bu iki uyum testinden de kabul edilebilir sonuçlara ulaşılmıştır. Tabii şu gözden kaçırılmamalıdır ki, modelin karmaşıklığı arttıkça bu uyum indexlerine uyum da o kadar zorlaşacaktır (Anderson & Gerbing, 1984).

*Munro (2005); Şimşek (2007); Hooper and Mullen (2008)

¹ Browne and Cudeck (1993)

² Hu, L., & Bentler, P. (1995)

³ Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1989)

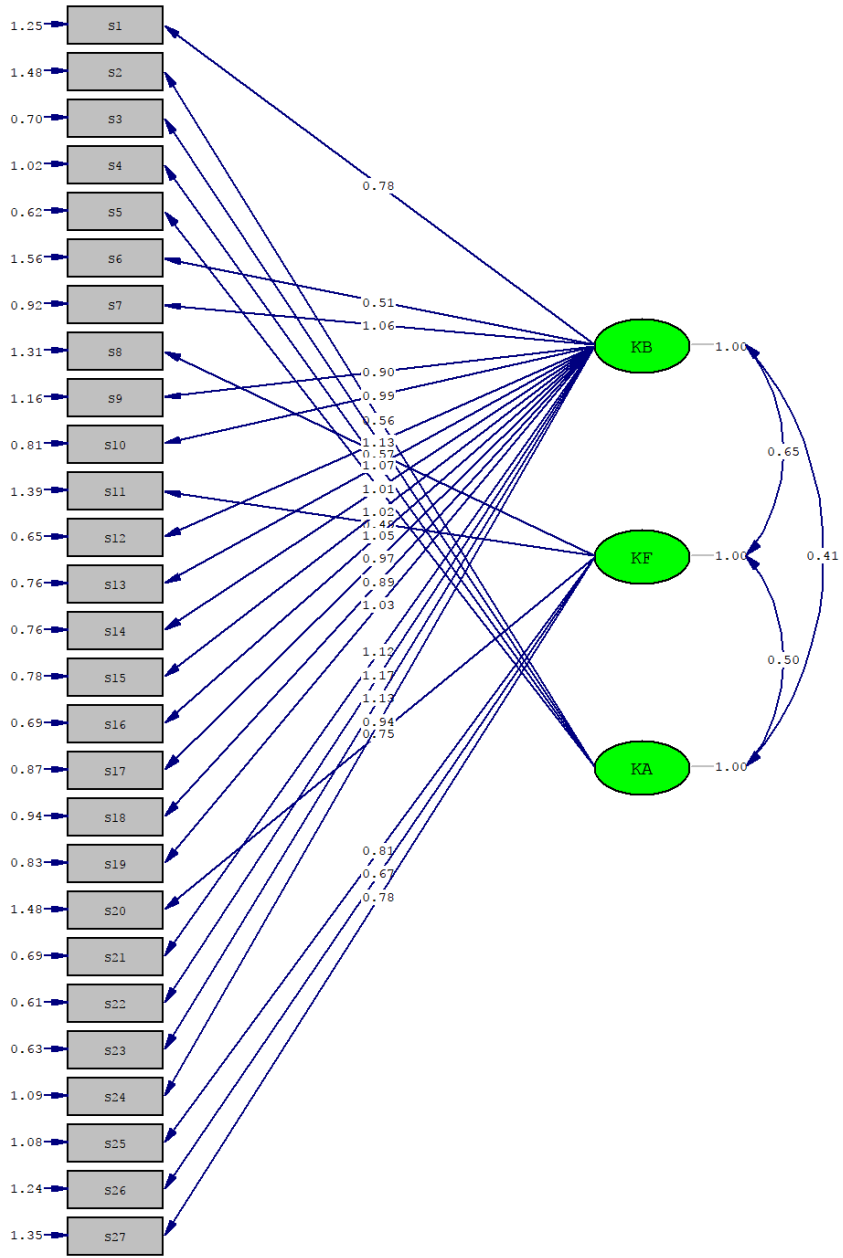
+ ÇAPIK, Cantürk, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarında Doğrulayıcı Faktör Analizinin Kullanımı Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 17(3), 2014.

Çapık (2014) CFI değeri ise (Comparative Fit Index) Değişkenler arasında hiçbir ilişkinin olmadığını varsayarak kurulan modelin yokluk modelinden (null) farkını verir. Burada da kabul edilebilir uyum değeri yakalanmıştır.

Öte yandan, Lisrel 9.3 programı ile incelenen tüm DFA ile tahminlenen faktör yüklerinin anlamlılığını veren t değerlerinin tamamı anlamlı çıkmıştır. Jöreskog ve Sörbom (1996) t değerleri yol diyagramında kırmızı ok bulunmamasının tüm maddelerin .05 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade etmektedir. t değerlerinde kırmızı ok bulunmaması tüm maddelerin .05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermiştir.

Ölçeğin 27 maddesinin güvenilirliği için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve bu katsayının $\alpha=,934$ olduğu gözlemlenmiştir. Elde edilen değerler, bu ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Şekil 2. DFA Analizi Yol Diyagramı

4.1. 5'li Likert Tipi Ölçek Maddeleri ve Sosyo-Demografik Verilerin Analizi

4.1.1. Kentlilik Bilinci Faktörünü Oluşturan Maddelerin Analizi

Faktör analizi ile Kentlilik bilinci faktörünü oluşturan maddeler tespit edilmiştir. 5'li likert tipi maddelere verilen cevapların frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerlerine aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 10. Yerel yönetimlerin diğer kurum ve kuruluşlarla ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde çalışması gerekir.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	100	12,3	12,3
Katılmıyorum	100	12,3	24,7
Kararsızım	157	19,4	44,0
Katılıyorum	206	25,4	69,4
Tamamen katılıyorum	248	30,6	100,0
Toplam	811	100,0	

“Yerel yönetimlerin diğer kurum ve kuruluşlarla ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde çalışması gerekir” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %30,6’i “Tamamen Katılıyorum”, %25,4’i “Katılıyorum”, % 19,4’i “Kararsızım”, %12,3’i “Katılmıyorum” ve %12,3’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Tablo 8 ‘de yer alan ifadeye çoğunluk n=248 “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Kentlerin gelişiminin sağlanması için kentteki tüm kurum ve kuruluşların kent için birlikte çalışması gerektiği görüşünü destekler yönde cevap vermişlerdir. Kurumlar arası işbirliği ve iletişim bir kentin geleceği için önemlidir. İletişim ve işbirliği kentin gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

Tablo 11. Komşularıyla görüşürüm, ev gezmelerine giderim.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	113	13,9	13,9
Katılmıyorum	123	15,2	29,1
Kararsızım	141	17,4	46,5
Katılıyorum	248	30,6	77,1
Tamamen katılıyorum	186	22,9	100,0
Toplam	811	100,0	

“Komşularıyla görüşürüm, ev gezmelerine giderim” İfadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %22,9’i “Tamamen Katılıyorum”, %30,6’i “Katılıyorum”, %17,4’i “Kararsızım”, %15,2’i “Katılmıyorum” ve %13,9’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Ankete katılanlardan %30,6’sı n=248 kişi katılıyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 12. Balıkesir için yapılacak projelerde halkın da görüşünün alınması gereklidir.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	112	13,8	13,8
Katılmıyorum	66	8,1	21,9
Kararsızım	100	12,3	34,3
Katılıyorum	186	22,9	57,2
Tamamen katılıyorum	347	42,8	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir için yapılacak projelerde halkın da görüşünün alınması gereklidir” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %42,8’i “Tamamen Katılıyorum”, %22,9’i “Katılıyorum”, %12,3’i “Kararsızım”, %8,1’i “Katılmıyorum” ve %13,8’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Ankete katılanların %42,8’i n=347 kişi “Tamamen Katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bir şehirde yapılacak faaliyetlerin bireylerin tarafından içselleştirilebilmesi, karşı çıkılmaksızın uygulamaya geçirilebilmesi için görüş alınması gerekmektedir. Büyük küçük faaliyet ayrımı yapılmaksızın Ortak bir bilinçle hareket edilmesini sağlayacaktır. Bir kentte yaşayan bireylerin kenti kent yapan en önemli öge olduğu açıktır.

Tablo 13. Aile bireylerimin hangi partiye oy vereceğine karışmam.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	124	15,3	15,3
Katılmıyorum	103	12,7	28,0
Kararsızım	142	17,5	45,5
Katılıyorum	214	26,4	71,9
Tamamen katılıyorum	228	28,1	100,0
Toplam	811	100,0	

“Aile bireylerimin hangi partiye oy vereceğine karışmam” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %28,1’i “Tamamen Katılıyorum”, %26,4’i “Katılıyorum”, %17,5’i “Kararsızım”, %12,7’i “Katılmıyorum” ve %15,3’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Demokratik bir birey olmak bir kentlinin taşıması gereken beklenen bir özelliktir. Kentli birey farklılıklara değişik görüşlere saygı duymalıdır bu kentliliğin gereğidir. Kentteki çok katmanlı toplumsal yapıdaki bireylere saygı göstermek ailedeki bireylere saygı duymakla başlar.

Tablo 14. Bir kişinin kamusal mallara zarar verdiğini görürsem onu uyarırım.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	89	11,0	11,0
Katılmıyorum	102	12,6	23,6
Kararsızım	142	17,5	41,1
Katılıyorum	223	27,5	68,6
Tamamen katılıyorum	255	31,4	100,0
Toplam	811	100,0	

“Bir kişinin kamusal mallara zarar verdiğini görürsem onu uyarırım” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %31,4’i “Tamamen Katılıyorum”, %27,5’i “Katılıyorum”, %17,5’i “Kararsızım”, %12,6’i “Katılmıyorum” ve %11,0’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Bireyler kamusal malların toplu kullanım için olduğunu bilmeli, zarar vermekten kaçınmakla beraber diğer bireylerin de bu konuda dikkatli olması noktasında uyarıda bulunmalıdır kuşkusuz bu davranış kentliden beklenen bir hareket biçimidir.

Tablo 15. Balıkesir’in doğal güzelliklerinin korunması tüm bireylerin görevidir.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	99	12,2	12,2
Katılmıyorum	84	10,4	22,6
Kararsızım	113	13,9	36,5
Katılıyorum	202	24,9	61,4
Tamamen katılıyorum	313	38,6	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir'in doğal güzelliklerinin korunması tüm bireylerin görevidir” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %38,6’i “Tamamen Katılıyorum”, %24,9’i “Katılıyorum”, %13,9’i “Kararsızım”, %10,4’i “Katılmıyorum” ve %12,2’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Kentsel yaşam içinde binalar yapılar kentin maddi unsurlarından fakat kent içinde yaşayan bireylerin doğal unsurlara ihtiyacı bulunmaktadır.

Tablo 16. Balıkesir'in merkezinden ziyade çevresi daha güzeldir.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	101	12,5	12,5
Katılmıyorum	102	12,6	25,0
Kararsızım	130	16,0	41,1
Katılıyorum	216	26,6	67,7
Tamamen katılıyorum	262	32,3	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir'in merkezinden ziyade çevresi daha güzeldir” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %32,3’i “Tamamen Katılıyorum”, %26,6’i “Katılıyorum”, %16,0’i “Kararsızım”, %12,6’i “Katılmıyorum” ve %12,5’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Balıkesir’de yaşayan bireylerin yaşadığı şehir ile ilgili iyi düşüncelere sahip olması kente adaptasyonunu kolaylaştırmaktadır. Kente adapte olmuş bireyler kentin gereklerini yerine getirebilecektir.

Tablo 17. Balıkesir'in çevresini ziyaret ederim.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	89	11,0	11,0
Katılmıyorum	105	12,9	23,9
Kararsızım	128	15,8	39,7
Katılıyorum	245	30,2	69,9
Tamamen katılıyorum	244	30,1	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir'in çevresini ziyaret ederim” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %30,1'i “Tamamen Katılıyorum”, %30,2'i “Katılıyorum”, %15,8'i “Kararsızım”, %12,9'i “Katılmıyorum” ve %11,0'i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir.

Tablo 18. Zaman zaman Balıkesir dışına çıkma ihtiyacı duyarım.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	98	12,1	12,1
Katılmıyorum	105	12,9	25,0
Kararsızım	118	14,5	39,6
Katılıyorum	252	31,1	70,7
Tamamen katılıyorum	238	29,3	100,0
Toplam	811	100,0	

“Zaman zaman Balıkesir dışına çıkma ihtiyacı duyarım” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %29,3'i “Tamamen Katılıyorum”, %31,1'i “Katılıyorum”, %14,5'i “Kararsızım”, %12,9'i Katılmıyorum ve %12,1'i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir.

Tablo 19. Mahallemin temizliği için üzerime düşen görevleri yapmaktan çekinmem.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	93	11,5	11,5
Katılmıyorum	98	12,1	23,6
Kararsızım	125	15,4	39,0
Katılıyorum	244	30,1	69,1
Tamamen katılıyorum	251	30,9	100,0
Toplam	811	100,0	

“Mahallemin temizliği için üzerime düşen görevleri yapmaktan çekinmem” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %30,9’i “Tamamen Katılıyorum”, %30,1’i “Katılıyorum”, %15,4’i “Kararsızım”, %12,1’i “Katılmıyorum” ve %11,5’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Bireyin yaşadığı şehri benimsemesi kentle ilgili sorumlulukları yüklenmesini sağlayacaktır. “Benim şehrim” düşüncesinin oluşması kentlilik için birincil koşullardandır.

Tablo 20. Büyükşehir belediyesi ulaşımın daha iyi olması için yeni düzenlemeler yapmalı.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	92	11,3	11,3
Katılmıyorum	104	12,8	24,2
Kararsızım	127	15,7	39,8
Katılıyorum	231	28,5	68,3
Tamamen katılıyorum	257	31,7	100,0
Toplam	811	100,0	

“Büyükşehir belediyesi ulaşımın daha iyi olması için yeni düzenlemeler yapmalı” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %31,7’i “Tamamen Katılıyorum”, %28,5’i “Katılıyorum”, %15,7’i “Kararsızım”, %12,8’i “Katılmıyorum” ve %11,3’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Ulaşım kent yaşamı içinde önemli unsurlardandır. Ulaşım olanaklarının gelişmiş olması gelişen kent yaşamı içinde bireylerin stresini azaltacak kentsel konforunu arttıracaktır. Kentte ulaşım ile ilgili yapılacak düzenlemeler birçok açıdan ve bir çok yönden değerlendirilmeli kentlinin ve kentin geleceği düşünülerek kararlar verilmelidir.

Tablo 21. Yaşadığım şehri tanımak benim için önemlidir.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	77	9,5	9,5
Katılmıyorum	127	15,7	25,2
Kararsızım	115	14,2	39,3
Katılıyorum	252	31,1	70,4
Tamamen katılıyorum	240	29,6	100,0
Toplam	811	100,0	

“Yaşadığım şehri tanımak benim için önemlidir” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %29,6’i “Tamamen Katılıyorum”, %31,1’i “Katılıyorum”, %14,2’i “Kararsızım”, %15,7’i “Katılmıyorum” ve %9,5’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Bireyin yaşadığı kenti tanınması yaşadığı kentle ilgili değerlerin farkında olması kentsel farkındalığın olduğunu/oluşturduğunu göstermektedir. Kentsel farkındalığın oluşması belli bir zaman ve bilincin eseridir.

Tablo 22. Balıkesir'in tanıtımı için daha çok şey yapılmalıdır.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	97	12,0	12,0
Katılmıyorum	107	13,2	25,2
Kararsızım	112	13,8	39,0
Katılıyorum	222	27,4	66,3
Tamamen katılıyorum	273	33,7	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir'in tanıtımı için daha çok şey yapılmalıdır” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %33,7'i “Tamamen Katılıyorum”, %27,4'i “Katılıyorum”, %13,8'i “Kararsızım”, %13,2'i “Katılmıyorum” ve %12,0'i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir.

Tablo 23. Büyükşehir belediyesi engelli bireylerin ulaşımın daha iyi olması için yeni düzenlemeler yapılmalı.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	101	12,5	12,5
Katılmıyorum	91	11,2	23,7
Kararsızım	113	13,9	37,6
Katılıyorum	207	25,5	63,1
Tamamen katılıyorum	299	36,9	100,0
Toplam	811	100,0	

“Büyükşehir belediyesi engelli bireylerin ulaşımın daha iyi olması için yeni düzenlemeler yapılmalı.” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %36,9'i “Tamamen Katılıyorum”, %25,5'i “Katılıyorum”, %13,9'i

“Kararsızım”, %11,2’i “Katılmıyorum” ve %12,5’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir.

Tablo 24. Büyükşehir belediyesi kültürün daha iyi olması için yeni düzenlemeler yapmalı.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	103	12,7	12,7
Katılmıyorum	92	11,3	24,0
Kararsızım	92	11,3	35,4
Katılıyorum	218	26,9	62,3
Tamamen katılıyorum	306	37,7	100,0
Toplam	811	100,0	

“Büyükşehir belediyesi kültürün daha iyi olması için yeni düzenlemeler yapmalı.” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %37,7’i “Tamamen Katılıyorum”, %26,9’i “Katılıyorum”, %11,3’i “Kararsızım”, %11,3’i “Katılmıyorum” ve %12,7’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir.

Tablo 25. Büyükşehir belediyesi kent yaşamını kolaylaştırmak için yeni düzenlemeler yapmalı.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	99	12,2	12,2
Katılmıyorum	88	10,9	23,1
Kararsızım	87	10,7	33,8
Katılıyorum	235	29,0	62,8
Tamamen katılıyorum	302	37,2	100,0
Toplam	811	100,0	

“Büyükşehir belediyesi kent yaşamını kolaylaştırmak için yeni düzenlemeler yapmalı.” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %37,2’i “Tamamen Katılıyorum”, %29,0’i “Katılıyorum”, %10,7’i “Kararsızım”, %10,9’i “Katılmıyorum” ve %12,2’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir.

Tablo 26. Büyükşehir Belediyesi Balıkesirspor’a daha fazla destek vermelidir.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	112	13,8	13,8
Katılmıyorum	83	10,2	24,0
Kararsızım	141	17,4	41,4
Katılıyorum	193	23,8	65,2
Tamamen katılıyorum	282	34,8	100,0
Toplam	811	100,0	

“Büyükşehir Belediyesi Balıkesirspor’a daha fazla destek vermelidir” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %34,8’i “Tamamen Katılıyorum”, %23,8’i “Katılıyorum”, %17,4’i “Kararsızım”, %10,2’i “Katılmıyorum” ve %13,8’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Kentin yerel takımı kentte yaşayan arasındaki bağların kuvvetlenmesini sağlayacaktır. Birleştirici unsur olarak ifade edilebilir yerel takımlar.

4.1.2. Kentsel Farkındalık Faktörünü Oluşturan Maddelerin Analizi

Tablo 27. Büyükşehir belediyesinin düzenlediği etkinlik ve kurslardan haberdarım.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	123	15,2	15,2
Katılmıyorum	153	18,9	34,0
Kararsızım	197	24,3	58,3
Katılıyorum	207	25,5	83,8
Tamamen katılıyorum	131	16,2	100,0
Toplam	811	100,0	

“Büyükşehir belediyesinin düzenlediği etkinlik ve kurslardan haberdarım” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %16,2’i “Tamamen Katılıyorum”, %25,5’i “Katılıyorum”, %24,3’i “Kararsızım”, %18,9’i “Katılmıyorum” ve %15,2’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir.

Kentler birçok fırsatın içinde bulunduğu mekanlardır. Kentte yaşayan insanın yaşadığı şehrin kaotik yapısından kurtulması için etkinlik ve kurslar kentli birey için önem taşımaktadır.

Tablo 28. Balıkesir'in sloganın (Türkiye'yi Doyuran İl) ne olduğunu biliyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	135	16,6	16,6
Katılmıyorum	151	18,6	35,3
Kararsızım	125	15,4	50,7
Katılıyorum	198	24,4	75,1
Tamamen katılıyorum	202	24,9	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir'in sloganın (Türkiye'yi Doyuran İl) ne olduğunu biliyorum” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %24,9'i “Tamamen Katılıyorum”, %24,4'i “Katılıyorum”, %15,4'i “Kararsızım”, %18,6'i “Katılmıyorum” ve %16,6'i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir.

Tablo 29. Sivil toplum kuruluşlarına üye olmaya çekinirim.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	122	15,0	15,0
Katılmıyorum	155	19,1	34,2
Kararsızım	232	28,6	62,8
Katılıyorum	178	21,9	84,7
Tamamen katılıyorum	124	15,3	100,0
Toplam	811	100,0	

“Sivil toplum kuruluşlarına üye olmaya çekinirim” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %15,3'i “Tamamen Katılıyorum”, %21,9'i “Katılıyorum”, %28,6'i “Kararsızım”, %19,1'i “Katılmıyorum” ve %15,0'i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Sivil toplum kuruluşlarına katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bireylerin gönüllü faaliyetleri bireyler arasındaki ilişkilerin kuvvetlenmesini sağlamaktadır.

Tablo 30. Balıkesir'in büyük şehirlere yakın olması kentin gelişimini olumlu etkiliyor.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	149	18,4	18,4
Katılmıyorum	128	15,8	34,2
Kararsızım	173	21,3	55,5
Katılıyorum	190	23,4	78,9
Tamamen katılıyorum	171	21,1	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir'in büyük şehirlere yakın olması kentin gelişimini olumlu etkiliyor” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %21,1'i Tamamen Katılıyorum, %23,4'i Katılıyorum, %21,3'i Kararsızım, %15,8'i Katılmıyorum ve %18,4'i Tamamen Katılmıyorum cevabını vermiştir. Kentlerin konumunun kentin geleceği açısından önemi büyüktür. Balıkesir konumu itibarıyla olumlu bir pozisyonadadır. Çevredeki kentler kentin cazibesini arttırmakta göçe neden olmaktadır. Yakındaki büyük şehirlere ulaşımın kolay olması bir çok olanağın kolaylıkla kente taşınmasını sağlamaktadır. Ankete katılan bireylerin %23,4'i(n=190) Katılıyorum yanıtını vererek, Balıkesir'in büyük şehirlere yakın olmasının kentin gelişimini olumlu etkilediğini düşündüğünü belirtmektedir.

4.1.3. Kentsel Algı Faktörünü Oluşturan Maddelerin Analizi

Tablo 31. Sağlık problemlerimle ilgili şehir dışındaki hastanelere gitmeye gerek duymam.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	147	18,1	18,1
Katılmıyorum	152	18,7	36,9
Kararsızım	188	23,2	60,0
Katılıyorum	194	23,9	84,0
Tamamen katılıyorum	130	16,0	100,0
Toplam	811	100,0	

“Sağlık problemlerimle ilgili şehir dışındaki hastanelere gitmeye gerek duymam” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %16,0’i “Tamamen Katılıyorum”, %23,9’i “Katılıyorum”, %23,2’i “Kararsızım”, %18,7’i “Katılmıyorum” ve %18,1’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. İfadeye %23,9 n=194 kişi “Katılıyorum” cevabını verirken %23,2 n=188 kişi “Kararsızım” cevabını vermiştir.

Tablo 32. Balıkesir eğitim olanakları açısından zengin bir şehirdir.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	126	15,5	15,5
Katılmıyorum	156	19,2	34,8
Kararsızım	220	27,1	61,9
Katılıyorum	193	23,8	85,7
Tamamen katılıyorum	116	14,3	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir eğitim olanakları açısından zengin bir şehirdir.” İfadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %14,3’i “Tamamen Katılıyorum”, %23,8’i “Katılıyorum”, %27,1’i “Kararsızım”, %19,2’i “Katılmıyorum” ve %15,5’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Ankete katılan bireylerin %27,1’i n=220 kişi kentteki eğitim olanaklarının zenginliği konusunda kararsızdır. Bir kentteki eğitim olanakları o kentin çekiciliğini arttırmaktadır. Göçler kuşkusuz fırsatların zengin olduğu kentlere doğru yaşanmaktadır.

Tablo 33. Balıkesir’in önemli şahsiyetlerinin kimler olduğunu biliyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	113	13,9	13,9
Katılmıyorum	130	16,0	30,0
Kararsızım	187	23,1	53,0
Katılıyorum	220	27,1	80,1
Tamamen katılıyorum	161	19,9	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir’in önemli şahsiyetlerinin kimler olduğunu biliyorum” İfadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %19,9’i “Tamamen Katılıyorum”, %27,1’i “Katılıyorum”, %23,1’i “Kararsızım”, %16,0’i “Katılmıyorum” ve %13,9’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Bir kent ait olduğu büyük şahsiyetlerle anılmaktadır, kenti kent yapan değerlerdendir. Kentin önemli şahsiyetleri bir kentin geçmişine ışık tutarak yeni nesillerin toplumsal hafızasının oluşmasını sağlamaktadır.

Tablo 34. Balıkesir ile ilgili haberleri yerel televizyon kanallarından yeterince öğrenebiliyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	125	15,4	15,4
Katılmıyorum	158	19,5	34,9
Kararsızım	206	25,4	60,3
Katılıyorum	227	28,0	88,3
Tamamen katılıyorum	95	11,7	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir ile ilgili haberleri yerel televizyon kanallarından yeterince öğrenebiliyorum” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %11,7’i “Tamamen Katılıyorum”, %28,0’i “Katılıyorum”,% 25,4’i “Kararsızım”, %19,5’i “Katılmıyorum” ve %15,4’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. İfadeye ankete katılan n=227 kişi “Katılıyorum” cevabını vermiştir. Kentin sesi olan yerel kanalların kentle ilgili haberleri, olayları duyurma noktasında başarılı olduğu görülmektedir.

Tablo 35. Balıkesir ile ilgili haberleri internet sitelerinden yeterince öğrenebiliyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	109	13,4	13,4
Katılmıyorum	154	19,0	32,4
Kararsızım	187	23,1	55,5
Katılıyorum	237	29,2	84,7
Tamamen katılıyorum	124	15,3	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir ile ilgili haberleri internet sitelerinden yeterince öğrenebiliyorum” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %15,3’i “Tamamen Katılıyorum”, %29,2’i “Katılıyorum”, %23,1’i “Kararsızım”, %19,0’i “Katılmıyorum” ve %13,4’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Balıkesir ile ilgili haberlerin internet sitelerinden (web sitelerinden) yeterince bilgilendirme yapabildiği görülmektedir. Balıkesir ile ilgili haber yapan internet siteleri bilgilendirmesi yeterli görülmektedir.

Tablo 36. Balıkesir ile ilgili haberleri yerel basından yeterince öğrenebiliyorum.

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılmıyorum	118	14,5	14,5
Katılmıyorum	162	20,0	34,5
Kararsızım	197	24,3	58,8
Katılıyorum	219	27,0	85,8
Tamamen katılıyorum	115	14,2	100,0
Toplam	811	100,0	

“Balıkesir ile ilgili haberleri yerel basından yeterince öğrenebiliyorum” ifadesine araştırmaya katılan 811 kişiden oluşan örneklem gruptan %14,2’i “Tamamen Katılıyorum”, %27,0’i “Katılıyorum”, %24,3’i “Kararsızım”, %20,0’i “Katılmıyorum” ve %14,5’i “Tamamen Katılmıyorum” cevabını vermiştir. %27,0 n=219 kişinin verdiği “Katılıyorum” yanıtı yerel basının kent halkı kentte yaşanan haberleri iletme noktasında başarılı olduğunu göstermektedir.

4.2. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Analizi

Elimizdeki ölçme aracının (anket) güvenilirlik ve geçerlilik çalışması (AFA, DFA) yaptıktan sonra, artık anketimiz ölçeğe dönüşeceğinden, hipotezlerimizi bu ölçeği kullanarak test edebiliriz.

Tablo 37. Anket Mahalle Frekans, yüzde ve kümülatif yüzde

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Merkez Esnaf	94	11,6	11,6
Toygar Mahallesi	59	7,3	18,9
Adnan Menderes Mahallesi	100	12,3	31,2
Küçük Sanayi	98	12,1	43,3
Çarşı Esnafı	100	12,3	55,6
Gündoğan Mahallesi	95	11,7	67,3
Bahçelievler Mahallesi	59	7,3	74,6
Paşaalanı Mahallesi	43	5,3	79,9
Sakarya Mahallesi	34	4,2	84,1
Plevne mahallesi	87	10,7	94,8
Kuva-yi Milliye Mahallesi	42	5,2	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 38. Kaç yaşındasınız ?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
18-23	183	22,6	22,6
24-29	148	18,2	40,8
30-35	122	15,0	55,9
36-41	104	12,8	68,7
42-47	93	11,5	80,1
48-53	78	9,6	89,8
54-59	41	5,1	94,8
60-65	28	3,5	98,3
66+	14	1,7	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 38’de ankete katılan bireylerin yaşlarına ilişkin frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerleri bulunmaktadır. 811 kişiden oluşan örneklem içinde ankete katılanların büyük çoğunluğu 18-23 yaş aralığında bulunmaktadır, bu araştırmanın %22,6’sını oluşturmaktadır.

Tablo 39. Cinsiyetiniz nedir?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kadın	355	43,8	43,8
Erkek	456	56,2	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 39’da ankete katılan bireylerin cinsiyetlerine ilişkin frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerleri bulunmaktadır. 811 kişiden oluşan örneklem grubun %43,8’i (n=355) kadınlar oluştururken, %56,2’sini (n=456) erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 40. Herhangi bir engellilik durumunuz var mı?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	25	3,1	3,1
Hayır	786	96,9	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 40’da ankete katılan bireylerin “engellilik durumuna” ilişkin frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerleri bulunmaktadır. 811 kişiden oluşan örneklem grubun %3,1’i (n=25) “Evet” yanıtını verirken, %96,9’u (n=786) “Hayır” yanıtını vermiştir.

Tablo 41. Aşağıdakilerden hangisi medeni durumunuzu en iyi tanımlayan durumdur?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç evlenmedim	312	38,5	38,5
Evliyim	457	56,4	94,8
Eşimden ayrıldım/boşandım	31	3,8	98,6
Evli değilim ama birlikte yaşadığım bir partnerim var	11	1,4	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 41’de ankete katılan bireylerin “medeni durumuna” ilişkin frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerleri bulunmaktadır. 811 kişiden oluşan örneklem grubun %38,5’i (n=312) “Hiç evlenmedim”, %56,4’u (n=457) “Evliyim”, %3,8’i (n=31) “Eşimden ayrıldım/boşandım” ve %1,4’ü (n=11)” Evli değilim ama birlikte yaşadığım bir partnerim var” yanıtını vermiştir.

Tablo 42. Balıkesirli misiniz?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Balıkesirliyim	550	67,8	67,8
Balıkesirli değilim	261	32,2	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 42’de ankete katılan bireylerin “Balıkesirli olup/olmama durumuna” ilişkin frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerleri bulunmaktadır. 811 kişiden

oluşan örneklem %67,8'i (n=550)" Balıkesirliyim" yanıtını verirken, %32,2'si (n=261) "Balıkesirli değilim" yanıtını vermiştir. Bu soruya verilen cevap, Balıkesir'de yaşayan Balıkesirli bireyler ile Balıkesir'de yaşayan Balıkesirli olmayan bireyler arasındaki Kentlilik Bilinci'ni kıyaslama olanağı sunacaktır.

Tablo 43. Siyasette kendinizi hangi görüşe yakın hissediyorsunuz?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sosyal demokrat	143	17,6	17,6
Muhafazakar demokrat	226	27,9	45,5
Milliyetçi	316	39,0	84,5
Diğer	126	15,5	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 43'de ankete katılan bireylerin "Siyasette kendinizi hangi görüşe yakın hissediyorsunuz?" sorusuna ilişkin frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerleri bulunmaktadır. 811 kişiden oluşan örneklem grubun %17,6'sı (n=143)" Sosyal Demokrat" yanıtını, %27,9'u (n=226) "Muhafazakar Demokrat", %39,0'u "Milliyetçi" ve %15,5'i (n=126) "Diğer" yanıtını vermiştir. Bireylerin siyasi olarak yakınlık duyduğu görüş araştırma açısından önem taşımaktadır.

Tablo 44. Kendinizi ne kadar dindar olarak görüyorsunuz ?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç dindar değilim	68	8,4	8,4
Dindarım	678	83,6	92,0
Çok dindarım	65	8,0	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 44’de ankete katılan bireylerin “Kendinizi ne kadar dindar olarak görüyorsunuz?” sorusuna ilişkin frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerleri bulunmaktadır. 811 kişiden oluşan örneklem grubun %8,4’ü (n=68) “Hiç dindar değilim” yanıtını, %83,6’sı (n=678) “Dindarım” ve %8’i (n=65) “Çok dindarım” yanıtını vermiştir.

Tablo 45. Ailenizde toplam kaç birey ikamet etmektedir?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
2-3 kişi	341	42,0	42,0
4-5 kişi	391	48,2	90,3
6-7 kişi	65	8,0	98,3
8-9 kişi	11	1,4	99,6
10 ve daha fazla kişi	3	,4	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 45’de ankete katılan bireylerin “Ailede ikamet eden birey sayısına?” ilişkin frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerleri bulunmaktadır. 811 kişiden oluşan örneklem grubun %42,0’si (n=341) “2-3 kişi” %48,2’si (n=391) “4-5 kişi”, %8’i (n=65) “6-7 kişi”, %1,4’ü (n=11) “8-9 kişi” ve %0,4’ü (n=3) “10 ve daha fazla kişi” yanıtını vermiştir.

Tablo 46. Aşağıdakilerden hangisi kendi eğitim durumunuzu betimlemektedir?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Okur yazar	14	1,7	1,7
Okur yazar değil	20	2,5	4,2
İlkokul mezunu	135	16,6	20,8
Ortaokul mezunu	101	12,5	33,3
Lise mezunu	299	36,9	70,2
Üniversite mezunu	232	28,6	98,8
Yüksek lisans tamamlamış	7	,9	99,6
Doktora yapmış	3	,4	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 46’da ankete katılan bireylerin “Eğitim durumuna?” ilişkin frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerleri bulunmaktadır. 811 kişiden oluşan örneklem grubun %1,7’si (n=14) “Okur yazar”, %2,5’i (n=20) “Okur yazar değil” , %16,6’sı (n=135) “İlkokul mezunu” ve %12,5’i (n=101) “Ortaokul mezunu”, %36,9 ‘u (n=299) “Lise mezunu”,%28,6 (n=232) “Üniversite mezunu”, %0,9’u (n=7) “Yüksek lisans tamamlamış” ve %0,4’ü (n=3) “Doktora yapmış” yanıtını vermiştir

Tablo 47. Vatandaşlık durumunuz nedir?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlığım	804	99,1	99,1
Yabancı Uyraklıyım	7	,9	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 47’de ankete katılan bireylerin “Vatandaşlık Durumuna?” ilişkin frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerleri bulunmaktadır. 811 kişiden oluşan örneklem grubun %99,1’i (n=804) “Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşım” yanıtını, %0,9’u (n=7) “Yabancı Uyrukluym” yanıtını vermiştir. Vatandaşlık durumuna göre kıyaslama yapmak “Yabancı Uyrukluym” yanıtı veren kişi sayısının az olması nedeniyle güç olacaktır.

Tablo 48. Aşağıdakilerden hangisi ailenizin aylık toplam gelirini yansıtmaktadır?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç gelirimiz yok	18	2,2	2,2
1-1000 tl arasında	216	26,6	28,9
1001-2500 tl arasında	345	42,5	71,4
2501-3000 tl arasında	118	14,5	85,9
3001-5000 tl arasında	75	9,2	95,2
5001-7000 tl arasında	22	2,7	97,9
7001 tl ve üzerinde	17	2,1	100,0
Toplam	811	100,0	

Tablo 48’de ankete katılan bireylerin “Aşağıdakilerden hangisi ailenizin aylık toplam gelirini yansıtmaktadır ?” sorusuna ilişkin frekans, yüzde ve kümülatif yüzde değerleri bulunmaktadır. 811 kişiden oluşan örneklem grubun %2,2’si (n=18) “Hiç gelirimiz yok” yanıtını, %26,6’sı (n=216) “1-1000 tl arasında” ve %42,5’i (n=345) “1001-2500 tl arasında” %14,5’i (n=118) “2501-3000 tl arasında”, %9,2’si (n=75), “3001-5000 tl arasında”, %2,7’si (n=22) “5001-7000 tl arasında” ve %2,1’i (n=17) “7001 tl ve üzerinde” yanıtını vermiştir.

4.3. Hipotezlerin Test Edilmesi ve Analizler (Tek Yönlü Varyans Analizi)

(ANOVA)

Kentlilik Bilinci (KB)

Kentsel Farkındalık skoru ile elimizdeki sosyo-demografik değişkenleri analize soktuğumuzda Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Cinsiyet ($F=,151$, $p=,697$), Eğitim Durumu ($F=1,411$, $p=,197$), Aile gelir ($F=1,315$, $p=,248$), Aile Birey sayısı ($F=,981$, $p=,417$), Siyasi Görüş ($F=,437$, $p=,727$), Medeni Durum ($F=2,678$, $p=0,46$), Yaş ($F=,837$, $p=,570$), Dindarlık Düzeyi ($F=2,141$, $p=,118$), Engellilik ($F=,188$, $p=,665$) bağımsız değişkenlerinden etkilenmediği ve anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 49. Mahalle değişkenine göre Kentlilik Bilinci Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

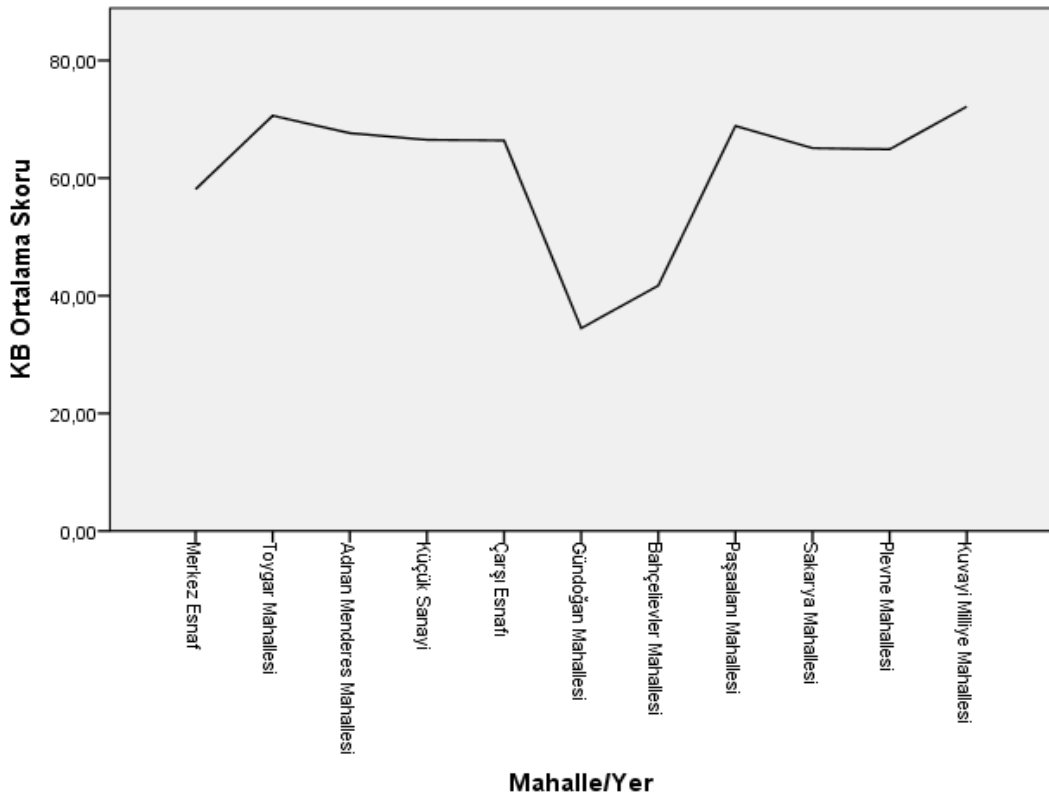
ANOVA(MAHALLE)					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	P
Gruplararası	114938,167	10	11493,817	73,525	,000
Gruplarıçi	125059,922	800	156,325		
Toplam	239998,089	810			

Tablo 50. Kentlilik Bilinci Test Sonucu

KB	N	$\bar{X}$	s.s
Merkez Esnaf	94	58,1170	9,64628
Toygar Mahallesi	59	70,6102	8,79462
Adnan Menderes Mahallesi	100	67,6500	11,19106
Küçük Sanayi	98	66,5102	13,14177
Çarşı Esnafı	100	66,3900	15,73255
Gündoğan Mahallesi	95	34,4737	12,22558
Bahçelievler Mahallesi	59	41,7288	17,14726
Paşaalani Mahallesi	43	68,8605	10,90343
Sakarya Mahallesi	34	65,0882	13,79145
Plevne Mahallesi	87	64,8966	12,38344
Kuva-yi Milliye Mahallesi	42	72,1667	8,12079
Toplam	811	60,5906	17,21319

Kentlilik Bilinci (KB) değişkeninin etkilendiği bağımsız değişken anketin uygulandığı mahalle olmuştur. (Tablo 49). ($F = 73,525$ $p < 0,05$) anlamlılık düzeyinde guruplar anlamlı fark saptanmıştır.

Tukey ileri testleri incelendiğinde, Kuva-yi Milliye Mahallesi ($\bar{X} = 72,1667 \pm 8,12079$) Kentlilik Bilinci (KB) ortalama skorları diğer bütün mahalle puanlarından daha yüksek olduğu, Gündoğan Mahallesi ($\bar{X} = 34,4737 \pm 12,22558$) puanlarının istatistiksel olarak anlamlı derecede daha düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 3. Kentlilik Bilinci Ortalama Skoru- Mahalle/Yer Grafiği

Gündoğan Mahallesi değerleri istatistiki olarak anlamlı çıkmakla beraber bunu destekler nitelikte (Şekil 3)'de görüldüğü üzere KB Ortalama Skoru Grafiği'nde Gündoğan Mahallesi yönünde aşığı doğru keskin bir iniş görülmektedir.

Kentsel Farkındalık (KF)

Kentsel Farkındalık skoru ile elimizdeki sosyo-demografik değişkenleri analize soktuğumuzda Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Cinsiyet (F= 1,306, p= ,253), Eğitim Durumu (F=1,277, p= ,259), Aile gelir (F= ,928, p= ,474), Aile Birey sayısı (F=1,541, p=,188), Siyasi Görüş(F= ,251, p= ,860), Medeni Durum (F= ,928, p= ,426), Yaş (F= ,268, p=,976), Dindarlık Düzeyi (F= ,141, p= ,868), Engellilik (F= 2,447, p= ,118) bağımsız değişkenlerinden etkilenmediği ve anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 51. Mahalle değişkenine göre Kentsel Farkındalık Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

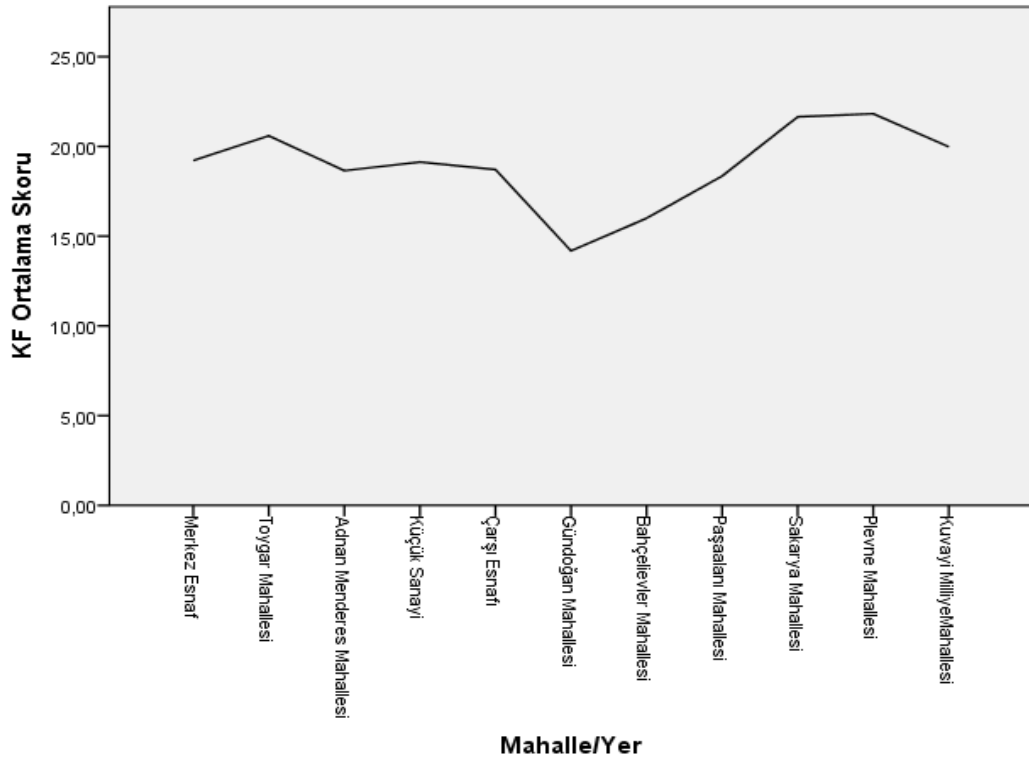
ANOVA(MAHALLE)					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	P
Gruplararası	3840,010	10	384,001	19,174	,000
Gruplarıçi	16022,121	800	20,028		
Toplam	19862,131	810			

Kentsel Farkındalık (KF) değişkeninin etkilendiği bağımsız değişken anketin uygulandığı mahalle olmuştur. (Tablo 51). (F = 19,174 p< 0,05) anlamlılık düzeyinde gruplar anlamlı fark saptanmıştır.

Tablo 52. Kentsel Farkındalık Test Sonucu

KF	N	$\bar{X}$	s.s
Merkez Esnaf	94	19,2128	2,88068
Toygar Mahallesi	59	20,5932	4,15692
Adnan Menderes Mahallesi	100	18,6500	4,10069
Küçük Sanayi	98	19,1327	3,62590
Çarşı Esnafı	100	18,7100	4,81851
Gündoğan Mahallesi	95	14,1789	4,76016
Bahçelievler Mahallesi	59	16,0000	7,20153
Paşaalanı Mahallesi	43	18,3488	4,41256
Sakarya Mahallesi	34	21,6471	4,56523
Plevne Mahallesi	87	21,8161	4,25230
Kuva-yi Milliye Mahallesi	42	19,9762	4,44746
Toplam	811	18,7238	4,95188

Tukey ileri testleri incelendiğinde, Plevne Mahallesi ($\bar{X}=21,8161 \pm 4,25230$) Kentsel Farkındalık (KF) ortalama skorları diğer bütün mahalle puanlarından daha yüksek olduğu, Gündoğan Mahallesi ($\bar{X}=14,1789 \pm 4,76016$) puanlarının istatistiksel olarak anlamlı derecede daha düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 4. Kentsel Farkındalık Ortalama Skoru- Mahalle/Yer Grafiği

Gündoğan Mahallesi değerleri test sonucunda istatistiki olarak anlamlı çıkmakla beraber bunu destekler nitelikte (Şekil 4)'de görüldüğü üzere KF Ortalama Skoru Grafiği'nde Gündoğan Mahallesi yönünde aşağı doğru keskin bir iniş görülmektedir.

Kentsel Algı (KA)

Kentsel Algı skoru ile ölçekteki sosyo-demografik değişkenleri analize soktuğumuzda Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Cinsiyet (F=2,309, p=,129), Eğitim Durumu (F=1, 429, p= ,190), Aile Gelir (F=1,208, p= ,300), Aile Birey Sayısı (F=1,088, p= ,361), Siyasi Görüş (F= ,458, p= ,712), Medeni Durum (F= ,968, p= ,407), Yaş (F= 1,272, p= ,255), Dindarlık Düzeyi (F= ,037, p= ,964), Engellilik (F= ,530, p= ,467) bağımsız değişkenlerinden etkilenmediği ve anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

Anlamlı Bağımsız Değişkenler

Tablo 53. Mahalle değişkenine göre Kentsel Algı Puanlarının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

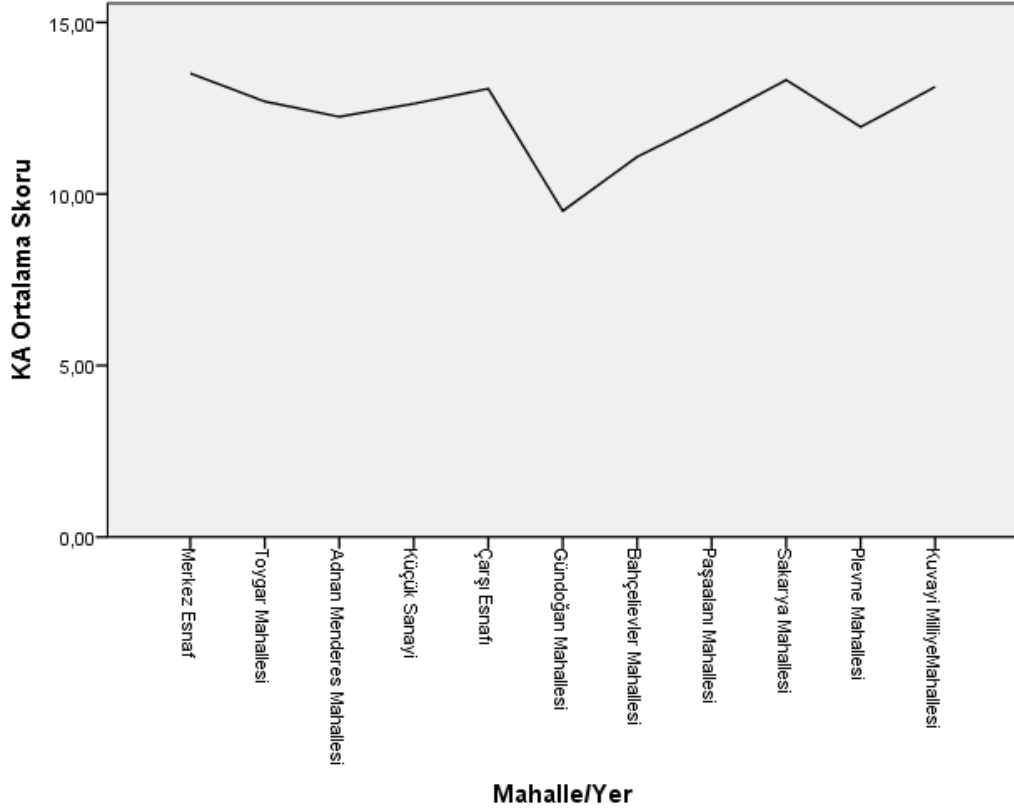
ANOVA(MAHALLE)					
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	P
Gruplararası	1116,725	10	111,672	8,510	,000
Gruplarıçi	10497,879	800	13,122		
Toplam	11614,604	810			

Kentlilik Bilinci (KA) değişkeninin etkilendiği bağımsız değişken anketin uygulandığı mahalle olmuştur. (Tablo 53). (F = 8,510 p< 0,05) anlamlılık düzeyinde guruplar anlamlı fark saptanmıştır.

Tablo 54. Kentsel Algı Test Sonucu

KA	n	$\bar{X}$	s.s
Merkez Esnaf	94	13,5106	2,51766
Toygar Mahallesi	59	12,6949	3,07523
Adnan Menderes Mahallesi	100	12,2500	3,52874
Küçük Sanayi	98	12,6327	3,34414
Çarşı Esnafı	100	13,0700	4,01325
Gündoğan Mahallesi	95	9,5053	4,21212
Bahçelievler Mahallesi	59	11,0847	4,77525
Paşaalanı Mahallesi	43	12,1628	3,12387
Sakarya Mahallesi	34	13,3235	2,37053
Plevne Mahallesi	87	11,9540	3,90560
Kuva-yi Milliye Mahallesi	42	13,1190	3,66395
Toplam	811	12,2232	3,78669

Tukey ileri testleri incelendiğinde, Merkez Esnaf ($\bar{X}=13,5106\pm 2,51766$) Kentsel Algı (KA) ortalama skorları diğer bütün mahalle puanlarından daha yüksek olduğu, Gündoğan Mahallesi ($\bar{X}=9,5053 \pm 4,21212$) puanlarının istatistiksel olarak anlamlı derecede ($p < 0,05$) daha düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 5. Kentsel Algı Ortalama Skoru-Mahalle/Yer Grafiği

Gündoğan Mahallesi değerleri istatistiki olarak anlamlı çıkmakla beraber bunu destekler nitelikte (Şekil 5)'de görüldüğü üzere KA Ortalama Skoru Grafiği'nde Gündoğan Mahallesi yönünde aşağı doğru keskin bir iniş görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5. 1. Sonuçlar

Balıkesir genel görünümü incelendiğinde yeni büyük şehir olmuş fakat henüz tam olarak büyükşehir çehresine kavuşamamış, merkez nüfusu 351.394 iken ilçeleri ile 1. 186.057 nüfusa sahip bir kenttir. Görüldüğü gibi kentin nüfusunun büyük bir kısmı Balıkesir ili ilçelerinde yer almaktadır. Balıkesir kent ekonomisinde tarım ve hayvancılığın payı büyükken, hizmet ve sanayi sektörünün de payı büyüktür ve büyümeye devam etmektedir.

Kentin konumu itibariyle Büyükşehirlere yakın olması kent için hem bir avantaj hem de bir dezavantaj olarak görülmektedir. Balıkesir’de kentlilik bilincini analiz etmek amacıyla yapılan ilk saha çalışması olması sebebiyle diğer çalışmalara kaynaklık ederek bu yönde yapılacak araştırmaların önünü açacaktır.

Araştırmamız neticesinde elde edilen sonuçlar maddeleştirilerek aşağıda verilmiştir.

- Ölçeğin güvenirlik ve geçerlilik ölçümleri (AFA) Açıklayıcı faktör ve sonrasında DFA(Doğrulayıcı Faktör Analizi) analizi yapılmış, ölçeğin ölçmek isteği şeyi ölçekle ölçebildiği sonucuna varılmıştır.
- Çalışma sonucunda özgün bir Kentlilik Bilinci Ölçeği (KBÖ) geliştirilmiştir. Bu ölçek yerel Kentlilik Bilinci düzeyini ölçmek için tasarlanmıştır fakat diğer kentlere uyarlanabilir ve geliştirilebilir niteliktedir.
- 5’li likert tipi maddelere verilen yanıtlar incelendiğinde Balıkesir’de Kentlilik Bilinci düzeyinin genel olarak yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.
- Alt boyutlar olan Kentsel Algı ve Kentsel Farkındalık skorlarının Kentlilik Bilinci Alt skoruna göre çok düşük olduğu tespit edilmiştir.
- Hipotezlerin test edilmesine yönelik yapılan analizler sonucunda; Kentlilik Bilinci, Kentsel Farkındalık ve Kentsel Algı ortalama

skorları ile mahalle/yer ortalama puanlarını yer aldığı grafik incelendiğinde Gündoğan Mahallesi'nde dikkat çekici bir şekilde puanlarda düşme, grafikte aşağı yönde keskin bir hareket görülmektedir. Buradan Sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel olarak düşük seviyede olan mahallelerde Kentlilik Bilinci, Kentsel Algı ve Kentsel Farkındalık düzeyleri düşük olacağı sonucu çıkmaktadır. Fakat sadece bu sonuçla yetinilmeyip benzer özelliklere sahip mahalleler incelenip kıyaslama ve analiz etme yoluna gidilmelidir.

- Kentlilik Bilinci, Kentsel Farkındalık ve Kentsel Algı faktörlerinin sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak yani aralarında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Araştırmamızda yer alan sosyo-demografik değişkenler ile Kentlilik Bilinci, Kentsel Algı ve Kentsel Farkındalık faktörleri analize sokulduğunda sosyo-demografik değişkenler ile faktörler arasında anlamlılık görülmemiştir. Bu değişkenler için anlamlılık değeri $p < 0.05$ ' den büyük çıkmıştır. Araştırmanın önemli bulgularından biridir.
- Değişkenler ile kentlilik bilinci ölçeği alt faktörleri arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) analizi sonucunda Kentlilik Bilinci, Kentsel Farkındalık ve Kentsel Algı ile anketin yapıldığı mahalle/yer bilgisi ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu değişkenler için anlamlılık değeri $p < 0.05$ ' den küçük çıkmıştır. Bu sonuç "Bireylere anketin uygulandığı mahalle/yer ile kentlilik bilinci, kentsel farkındalık ve kentsel algı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır" hipotezimi de doğrulamaktadır.
- Bireylerin kentsel kararlara katılım noktasında istekli olduğu sonucuna varılmıştır.
- Bireylerin kentsel ve çevresel duyarlılığın yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.
- Kentteki gelişim ve değişimleri destekledikleri sonucuna varılmıştır.

- Araştırmanın gerçekleştirildiği bazı mahallelerde ankete katılımın düşük olduğu, bireyler arasında bu noktada çekinceler olduğu sonucuna varılmıştır.
  - Kentsel yaşama entegre olamama dolayısıyla toplumsal hayatın dışında kalma bireyleri yalnızlaştıracaktır. Bireyin kentle bütünleşmesini sağlanması yani kentsel aidiyetin oluşması kent ile ilgili kararlara bireylerin de katılımının sağlanmasıyla olacaktır. “Balıkesir için yapılacak projelerde halkın da görüşünün alınması gereklidir.” şeklindeki soruya katılımcıların %42,8 tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir. Bireylerin görüşlerinin alınmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

Çavuşoğlu (2005) “Şehircilik eninde sonunda kentteki barınma, çalışma, eğlenme, dinlenme, ulaşım ile ilgili yer seçimi ve düzenlemeleri iyi yapma; böylece daha huzurlu, mutlu mekânlar yaratma işi.” Bireyin yaşadığı yerde mutlu olması kentteki genel mutluluğu da etkileyecektir.

- Yaşam Memnuniyeti Araştırması (Bkz. Tablo 5.) Balıkesir İli Mutluluk Düzeyi sonuçları incelendiğinde araştırmaya katılanların %70,7’sinin kendini mutlu olarak ifade ettiği görülmektedir. Kentte yaşayan bireylerin çoğunluğunun bu görüşte olması kent yaşamıyla ilgili önemli bir veridir.
- Bir kentte bulunma yada göç etmenin önemli sebeplerinden biri de kentteki eğitim faaliyetleri ve olanaklarının çeşitliliğidir. Eğitim, Kentte yaşamaya neden olan çekici faktörlerin başında gelmektedir. Balıkesir’de eğitim faaliyetlerinin zengin olup olmadığı değerlendirildiğinde %27,1 bu konuda kararsız olduğunu belirtirken %34,7’si tamamen katılmıyorum ve katılmıyorum yanıtını vermiştir. Bu konuda bireylerin çoğunluğu kararsız olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple eğitim faaliyetlerinin zenginleştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik İl Millî Eğitimi başta olmak üzere diğer kurumların da desteği ile çalışmaların yürütülmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılmasının gerekli olduğu görülmektedir.
- Ulaşım faaliyetleri bilhassa kentlerde daha büyük önem taşımaktadır. Kentteki yerleşim yerleri kent büyüdükçe merkezden uzaklaşmaya ve genişlemeye başlamaktadır. Ulaşım ağının yaşam alanlarına kadar

götürülmesi yerel yönetimlerin en önemli görev ve sorumluluklarından. Ölçekte yer alan soruya verilen cevapta da Ulaşım faaliyetleri konusunda geliştirilmesi gerektiğine dair ağırlıklı görüş bulunmaktadır. Aynı zamanda engelli bireylerin ulaşımı da kentin gelişmişliğini gösterme noktasında önemli bir ölçüttür. Araştırmaya katılan bireyler engelli bireylerin de ulaşımının geliştirilmesi noktasında hemfikirdirler.

- Araştırmayla elde edilen veriler gösteriyor ki kentli işbirliği, iletişim, yönetim, katılım kavramlarının önemine inanmaktadır bu noktada kenti için gayret sarfetmek istemektedir.
- Ölçekteki maddelere verilen yanıtları genel olarak değerlendirmek gerekirse; 5’li likert tipi sorulara verilen cevaplar incelendiğinde bireylerin kenti sahiplendiği, kent için çalışmak istediği, kentsel faaliyetleri yürüttüğü ve yürütmek istediği, kentsel gelişimin desteklendiği, Belediyeden beklenti içinde bulunduğu, çevresini tanıdığı ve kentin gelişiminde etkili faktörlerin farkında olduğu büyük şehirlere yakınlığın gelişimi olumlu etkilediği fakat aynı zamanda Balıkesir ili çevresinin de güzel olduğunu ve oralarda da bulunmak istediği sonuçlarına varılmaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında bireylerin kentlilik bilincinin yüksek olduğu ve kentli olma yolunda iyi bir konumda oldukları tespit edilmiştir. Yalnız “sivil toplum kuruluşlarına üye olma” ile ilgili soruya verilen yanıt incelendiğinde araştırmaya katılan kişilerin büyük kısmının bu noktada olumlu yanıt vermediği/ çekimser olduğu sonuca varılmıştır.

5.2. Öneriler

- Kentler hayatımız için önemli toplumsal mekanlardandır. Bu sebeple araştırmadan elde edilen bulgular ışığında kentte yer alan kamu kurum ve kuruluşlarının kentli bireylerle ilgili daha geniş çaplı araştırmalar yapması önerilmektedir.
- Araştırmacıların bu araştırma kapsamında geliştirilen “Kentlilik Bilinci Ölçeği”nde (KBÖ) gerekli düzenlemeler ve uyarlamalarla farklı kentlerde benzer çalışmaların yürütülmesi önerilmektedir.

- Gündoğan Mahallesi ile ilgili sonuçların nedenlerinin nelere olduğunun daha iyi analiz edilebilmesi ve doğru değerlendirmelerin yapılabilmesi için bu mahallede nitel bir araştırma yapılarak konunun farklı boyutlarıyla irdelenmesi önerilmektedir. Nicel araştırma verileri ile birlikte Nitel araştırma yürütölüp buradan da elde edilen verilerle daha ayrıntılı sonuçlara ulaşılacaktır.
- Araştırma kapsamında farklı Değişkenlerin etkisinin nasıl sonuçlar vereceğini incelemek üzere, ekstra bir çalışma yürütülebilir.

“Kentte yaşıayanların kentlilik bilinci geliştirebilmeleri için, öncelikle kentsel yaşam kültürünün oluşturulmasına, bireylerin sosyal ve kültürel anlamda eğitilmelerine, kent kültürü edinmelerine gerek vardır. Söz konusu eğitim, toplumsal yaşamın zenginliği ile doğru orantılı olarak birikim gerektiren ve zaman içerisinde gelişecek bir “kentte yaşama kültürü edinme” olarak ele alınmalıdır. Bunun gerçekleşebilmesi için, yerel yönetimlere, meslek odalarına ve sivil toplum örgütlerine önemli görevler düşmektedir” (Biol, 2007, 28).

- Kentteki paydaşlarca Kent kültürünü muhafaza edilip, zenginleştirilmesi noktasında çalışmalar yapılmalıdır. Kent kültürünün özümsemesini sağlayacak çalışmalara yer verilmelidir.

“Günümüzde, ülkemizde ve bütün ülkelerde karşılaşılan kent ve kentleşme sorunlarının ortaya çıkmasında, kronik boyutlar kazanmasında ve hatta çözümsüzlük noktasına varmasında, kenttaşlar ve yönetimler ortak sorumluluk altındadırlar” (Keleş, 2014, 233). “İnsanlar kentleri üzerine karar verme yetkisini merkezi iktidara, ne giderek onun bir uzantısı haline gelen “yerel yönetim”lere, ne de kent konusunda “evrensel bir bilimselliğin” taşıyıcısı olduğunu iddia eden uzmanlara bırakmalıdır. Asıl insiyatif kentlilerin yüzlerce konuda oluşturacakları örgütlere geçmeden, en iyi programlarla seçilmiş yerel yönetimlerin bile bürokratik bir uygulamaya girmemeleri mümkün değildir. Kentlilerin etkin katılımı olmadan, onlar için iyi bir kent kurulamaz” (Bumin, 2013, 16)

- Kentli bireylerin ortak sorumluluk alması için gerekli destek ve teşvikler yapılmalıdır. Yerel yönetimler sorumlulukları kentli ile paylaşmalıdır. “Ortak sorumluluk” kararların kentli birey tarafından benimsenmesi ve hayata geçirilmesini kolaylaştıracaktır.

- Sivil kuruluşlardan biri olan Kent Konseyi'nin faaliyetlerinin çeşitlendirilmeli, faal bir hale getirilmelidir.
- Katılıma fırsat verildiği takdirde birey özgürce fikrini beyan edebilecek ve verdiği cevabın sorumluluğunu alacaktır. Bireylerin kararlara katılımı demokratikleşmesiyle yakından ilgilidir. Katılım bireylerin güdülenmesini sağlayarak ortak hareket etme bilincini kazandıracaktır.
- Uzun soluklu bir süreçtir bireylere eğitim yoluyla davranış değişikliği kazandırmak. Kentlilik eğitimi de bireylere yıllar içinde kademeli olarak verilmedir. Sorumluluk alma noktasında bireylere bilinç kazandırılmalı, sorunlar “kronikleşmeden” çözmek adına kentlilik eğitimi küçük yaşlardan itibaren verilmeye başlanmalıdır. Balıkesir Üniversitesi ve il Milli Eğitim Müdürlüğü bu konuda ortaklaşa çalışmalar yürütmelidir.
- Her alanda olduğu gibi kent yönetiminde de işbirliği göz ardı edilmemesi gereken önemli kavramlardandır.
- STK'lara üyelik noktasında bireylerin farkındalığı arttırılmalı, STK'lar tarafından görünürlük faaliyetleri yürütülmelidir. Kentlilik Bilincine sahip olma durumuyla STK'lara üyelik ve gönüllü faaliyetlere katılım arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

“Birçok sosyolog, şehirciliğin, kentsel hayatın demokratizasyonu yönünde kentliler, teknisyenler ve seçilmiş yöneticiler arasında gerçekleşecek bir işbirliğini zorunlu görmektedir” (Bumin, 2013, 170). Yerel yönetimler kentli bireyle işbirliği yapma konusunda teşvik edilmeli ve diğer kurumlarda bu sürece dahil edilmelidir.

- Kentte yer alan tiyatro, sergi salonları, sinema salonları, müzeler, kütüphaneler vb. sosyo-kültürel yaşam için olmazsa olmazlardandır. Belediyelerin kentteki sosyo-kültürel yaşam ve sosyo-kültürel faaliyetlere imkan tanıyacak tesis ve imkanların arttırılmasına yönelik plan ve politikaları düzenlemelidir.

Durguter (2012), Sürdürülebilirlik kısa vadeli olmayan uzun vadede devam edebilen, gelecekle ilgili plan ve programları şeklinde ifade edilebilir. “Sürdürülebilirlik” kelimesi ilk olarak çevreyle ilgili sürdürülebilirliği akla getirmektedir. Kentlerin sağlıklı ve sürdürülebilir gelişmesi yolu ile kent halkının yaşam kalitesinin artırılması kent yönetimlerinin temel sorumluluk

alanıdır. Kentsel hizmet anlayışında yaşanan en önemli değişim, sürdürülebilir kentleşme yaklaşımıdır.

- Sürdürülebilir kentleşme için yerel yönetimlere büyük rol düşse de kentlilere de bu noktada düşmektedir. Kent için tüm paydaşların birarada çalışması kentin geleceği açısından önem taşımaktadır. Uzun vadede gelişmişliğin/gelişmelerin devamlılığı bu bilinç doğrultusunda yapılan icraatlarla olacaktır.
- Gelişen ve değişen dünya koşullarının kentin yapısına göre entegre edilmesini sağlamak. Bu sebeple dünya üzerindeki gelişmiş ve öncü şehirlerin politikalarının incelenmesi amacıyla teknik geziler yapılması önerilmektedir. Kentte yaşayan bireylerin kentsel farkındalığını arttırmak ,kentin tarihini öğrenmesi ve kentini tanınması için rehberler eşliğinde geziler düzenlenmeli. Özellikle çocuk ve gençlerin gezilere katılımı teşvik edilmeli ve sağlanmalıdır.
- Mutluluk bireyin hayat boyu arzu ettiği önemli öğelerden biridir. Mutluluk ile Kentlilik Bilinci arasındaki ilişkiyi analiz etmek adına bu yönde bu "Mutlu İnsan Mutlu Kentli" benzeri bir ad taşıyan araştırmanın yapılması önerilmektedir.
- Kentlinin yaşadığı kentle eş zamanlı gelişme göstermesi bu doğrultuda yapılacak düzenlemelere bağlıdır. Çalışmanın ileriki dönemlerde yerel yönetimlerin de desteğinin alınarak Balıkesir merkez mahallerinin tümünde uygulanması önerilmektedir. Kentliden alınacak dönütlerden yola çıkılarak belirlenecek yaklaşımlar sağlıklı kentler ve bilinçli kentli bireyin oluşmasını sağlayacaktır.
- Kentteki kültürel, sosyal, toplumsal hayat kentlinin ihtiyaçları ve kentlileşmenin gerekleri ile paralel olarak oluşturulmalıdır. Kentli bireyin kente dair geliştirdiği yaşamsal pratiklerinin incelenmesi sonucunda toplumsal hayatın şekillendirilmesi gerektiği görülmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen Kentlilik bilinci ölçeğinin geliştirilmesi ve Türkiye geneline yaygınlaştırılması ve bu sayede kentlilik bilinci profilinin açığa çıkarılmasını sağlamak planlanmaktadır.
- Bir bireyin kentlilik bilincine sahip olup olmaması ile mutluluk arasındaki ilişkiye incelenmelidir. Kentlilik bilincine sahip olma, bireyin mutlu

olması için ön koşullardan sadece birisidir. Tek başına bu yetersiz bir unsurdur. Kentlilik Bilinci, Kentsel farkındalık ve kentsel algı ile mutluluk arasındaki ilişki araştırılmalıdır.

- Elde edilecek araştırma sonuçlarının ulusal dergilerde, bilimsel makaleler olarak yayımlanması, ulusal konferans ve sempozyum ve seminerler de sunulması ve bu sayede literatüre katkıda bulunulması sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Acungil, Y. (2012). Kentleşme Sürecinde Tokat'ta Kentlilik Bilinci. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tokat.
- Altıparmak, B. (2016). Kent Pazarlamasında Kentlilik Bilincinin Geliştirilmesi. Orta Karadeniz İletişim Çalışmaları Dergisi. "Kent Pazarlamasında İletişim Yönetimiyle Kentlilik Bilincinin Geliştirilmesi" başlıklı yayımlanmamış doktora tezinden üretilmiştir. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.18-28.
- Alver, K. Kent İmgesi. (2012). Kent Sosyolojisi. (Ed.Köksal Alver). (Birinci Basım). Ankara: Hece Yayınları.
- Aslanoğlu, R.A. (2000). Kent, Kimlik ve Küreselleşme. (2.Baskı). Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Aytaç, Ö. (2007). Kent Mekânlarının Sosyo-Kültürel Coğrafyası. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 17(2). 199-226. Elazığ.
- Bağlı, M., ve Binici, A. (2015). Kentleşme Tarihi ve Kentsel Gelişimi. (1.Basım). Bilim Adamı Yayınları.
- Bakır, A. ve Ülgen,P. (2009). Geç Ortaçağlarda Avrupa'da Kent ve Kentsel Yaşam Hakkında Bir Değerlendirme. Sosyal Bilimler. 7(2). 127-142.
- Bal, H. (2015). Kent Sosyolojisi. (1.Basım). İstanbul. Sentez Yayıncılık.
- Batmaz Yücel, N. ve Gürer, A. (2016). Kırıkkale İlinin Kentlilik Bilinci Bağlamında Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. 4.Uluslararası Kentsel ve Çevresel Sorunlar ve Politikalar Kongresi. 163-177. İstanbul.
- Beyazlı, Ş.D. ve Aydemir, Ş. (2008). Kentlilik Bilinci ve Mekân: Trabzon Kenti Örneği, 2005 Yılı Tamamlanmış Doktora Tezi Özeti. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
- Bıçkı, D. (2006). Harvey ve Castells'de Kent Sorunsalı: Politik Ekonomi ve Sınırlılıkları. U.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı:11.
- Biol, G. (2008). Kentlilik Bilinci ve Balıkesir'den Yarım Asırlık Bir Örnek: Yeni Çarşı Deneyimi. EGEMİMARLIK. 2(65). 28-31.
- Bookchin, M. (2014). Kentsiz Kentleşme Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü.(1.Baskı). İstanbul: Sumer Yayıncılık.
- Bozkurt, V. (2012). Değişen Dünyada Sosyoloji. (8.Baskı). Bursa. Ekin Yayınevi.
- Bumin, K. (2013). Demokrasi Arayışında Kent. (2.Baskı). Konya: Çizgi Kitapevi.

- Bursa'da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci Araştırması. (2005). Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları. Bursa.
- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In: K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.). Testing structural equation models (pp. 136-162). Beverly Hills, CA: Sage.
- Can, Y. (2011). Göç ve Kent: 1989'dan Günümüze Göç Eden İnsanların Kent Adaptasyonu Diyarbakır Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Canatan, K. (1995). Bir Değişim Süreci Olarak Modernleşme. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Canatan, K. (2005). İslâm Sosyolojisi. İstanbul. Beyan Yayınları.
- Canatan, K. (2012). Batı Kenti. Kent Sosyolojisi. (Ed. Köksal Alver). (Birinci Basım). Ankara: Hece Yayınları.
- Canatan, K. (2016). Sosyal Bilimler Metni Olarak Mukaddime: Bir Meta-Anlatı. Mukaddime. 7(2). 201-216 doi: 10.19059/mukaddime.64184.
- Canatan, K. (2017). Mukaddime Sözlüğü, Klasik Sosyal Bilimler Sözlüğü. Ankara. Eski Yeni Yayınları.
- Çapık, C. (2014) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarında Doğrulayıcı Faktör Analizinin Kullanımı. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi (17)3.
- Castells, M. (2014). çev.: Asuman Türkün. Kent, Sınıf, İktidar. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Cogito. Kent ve kültürü. Üç Aylık Düşünce Dergisi. (8). Yaz 1996. ISSN 1300 - 2880
- Çavuşoğlu, E. (2014). Türkiye Kentleşmesinin Toplumsal Arkeolojisi. İstanbul. Ayrıntı Yayınları.
- Çınar, A. (2013). Modernizm, Kent ve Toplum. (1.Baskı). Bursa: Emin Yayınları.
- Çelik, F. (2006). İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı İle Analizi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. (27). 149-170.
- Demir, C. (2006). Kent Kimliği Geliştirme Sürecinde Mekansal Model Tasarımı ve Kent Plancılarının Rolü. Planlama. (3). 117-122.
- Demirel, D. (2014). Fârâbi'nin İdeal Devleti: Erdemli Şehir. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi. 2014. 7(1). 358-369.

- Deveci, A. (2013). Kentlerin Kökeni ve Tarihi. Kent Sosyolojisi. (Ed.Fatime Güneş). Anadolu Üniversitesi Yayını. No:2978. Açıköğretim Fakültesi Yayını no:1932. 1.Baskı. Eskişehir.
- Durguter, H. (2012). Kent Modelleri ve Sürdürülebilir Kent Yönetimi. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic. 7/3.1053-1065.
- Elmacı, S. ve Bekdemir, Ü. (2011). Ortaçağ İlam Âleminde Şehir:İbn Haldun'un Şehre Bakışı/City In Islamic World In The Middle Ages: Ibn Khaldun's View Of City. Doğu Coğrafya Dergisi.v.13.n.19.73-88.
- Erkan, R. (2010). Kentleşme ve Sosyal Değişme. (3.Baskı). Ankara: Bilimadamı Yayınları.
- Erkan, Ü. (2013). Konya Örneğinde Kent-Siyaset İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Gökulu, G. (2010). Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. (24)1. 209-226. (Bu Çalışma Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Adına 'İstanbul Kent Güvenliği Araştırması' ile İlgili Olarak Yapmış Olduğum Literatür Çalışmasının Geliştirilmiş Halidir.)
- Güler, Z. Çırakoğlu, D. ve Tokmak, M. (2014). Türkiye'de Kırsal Kalkınma Modeli Olarak Köy-Kent Uygulamaları: Bolu Mudurnu İlçesi Taşkesti Örneği. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (4). 155-167.
- Güllüpnar, F. (2012). Çağdaş Yerel Yönetimler. 21(3). 1-29.
- Güllüpnar, F. (2013). Kent Kuramları. Kent Sosyolojisi. Anadolu Üniversitesi Yayını. No:2978. Açıköğretim Fakültesi Yayını no:1932. 1.Baskı. Eskişehir.
- Hooper, D., Coughlan, J., Mullen, MR. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. Electronic Journal of Business Research Methods. 6(1). 53-60.
- Hu, L.-T.,& Bentler, P. (1995). Evaluating model fit. In R. H. Hoyle (Ed.). Structural Equation Modeling. Concepts, Issues, and Applications (pp. 76-99). London: Sage.
- Huot,J-L., Thalmann,J.P. ve Valbelle,D. (2000). Kentlerin Doğuşu. Çev.:Ali Bektaş. (1.Baskı). Ankara: İmge Kitapevi.
- Jöreskog, K. G.,& Sörbom, D. (1989). Lisrel 7. A guide to the program and applications. (2nd Ed.). Chicago, Illinois: SPSS Inc.
- Karaküçük, S. ve Gürbüz, B. (2007). Rekreasyon ve Kent(li)leşme. Gazi Kitapevi.

- Karasu, M.A. (2008). Türkiye’de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi. AÜHFD. 256-281.
- Kars, Z. (2006). Fârâbî’de İnsan-Devlet İlişkisi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 7 (1). 21-38.
- Kaya, M. (2012). Klasik Sosyolojik Perspektifte Modernleşme Tartışmaları, Birey ve Toplum. 2(4). 111-132.
- Kaya, E. Şentürk,H., Danış,O. ve Şimşek,S. (2007). Modern Kent Yönetimi. (1.Baskı). Okutan Yayıncılık.
- Kaya, G. (2014). Kentleşmenin Toplumsal Boyutları (Adıyaman Örneği). (1.Baskı). Ankara: Ütopya Yayınları.
- Kaypak, Ş. (2010). Antakya’nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 7(14). 373-392.
- Kaypak, Ş. (2014). “Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak. ”Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 7.(1).344.
- Keleş, R. (2014). 100 Soruda Türkiye’de Kentleşme, Konut ve Gecekondu. (1.Basım). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. (2015). Kentleşme Politikası. (14.Baskı). Ankara: İmge Kitapevi.
- Kentleşme Şurası Sonuç Bildirgesi. (2009). Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı. Ankara. Nisan.
- Koç, T. (2009/2010). Kapitalist Kent Olgusu ve Kentsel Siyaset Üzerine Yaklaşımlar, Çukurova Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dr. Eğitim Bilim Toplum Dergisi. 8(29). 39-52.
- Koçak, F. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumları: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi.12(1). 59-69.
- Koçak, H. (2011). Kent-Kültür İlişkisi Bağlamında Türkiye’de Değişen ve Dönüşen Kentler. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. II. 259-269.
- Kutlu, Ö. ve Göksel, Z.S. (2014). Kent Kültürü Oluşturma Aracı Olarak Kültürel Belediyecilik: Selçuklu Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Dr. Mehmet YILDIZ Özel Sayısı. 75-91.
- Metropol Kent Samsun’da Kentlilik Bilinci Araştırması. (2011). Orta Karadeniz Kalkına Ajansı Yayını. Samsun. Prj yürütücüsü: Yrd.Doç.Dr. Ahmet Mutlu.
- Mazı, F. (2008). Antik Çağ’da Düşüncenin Kentsel Mekâna Yansıması. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.5(10).33-48.

- Mumford, L. (2013). Tarih Boyunca Kent Kökenleri, Geçirdiği Değişimler ve Geleceği. (2.Basım). Ayrıntı Yayınları.
- Munro, BH. (2005). Statistical Methods For Health Care Research. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkinsp. 351-76.
- Niray, N. (2002). Tarihsel Süreç İçinde Kentleşme Olgusu ve Muğla Örneği. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi. (9). 1-27.
- Ökmen, M. ve Görmez, K. (2010). İbn-i Haldun'un Düşüncesinde Kent. Yerel Yönetimler, Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar.(Ed.B.Parlak).Dora Yayınevi.Bursa.481-506.
- Ökesli, S.D. (2014). Göçmen Kültürü ve Kentlilik Bilinci-Adana Örneği. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 7.(33).Issn: 1307-9581.596-607.
- Özer, İ. (2004).Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişme. Ankara: Ekin Kitapevi.
- Öztürk, M.S., Türkoğlu, M.T. (2016). Anadolu Selçuklu Sanatı Geometrisinin Günümüz Kent Estetiği Bağlamında Uygulamalara Yansıması (Konya İli Örneği). İdil. 6 (28).167-198.
- Uğurlu, Ö., Pınarcıoğlu, N.Ş., Kanbak, A. ve Önver, M.Ş. (2013). Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları.
- Park, E.P. ve Burgess, E.W.(2015). Şehir Kent Ortamındaki İnsan Davranışlarının Araştırılması Üzerine Öneriler. (1.Baskı). Ankara: Heretik Yayınları.
- Pustu, Y. (2006). Küreselleşme Sürecinde Kent "Antik Site'den Dünya Kentine". Sayıştay Dergisi. 60(129)-151.
- Rittersberger-Tılıç, H. (2013). Kavram Olarak Kent Sosyolojisi. Kent Sosyolojisi. (Ed.Fatime Güneş). Anadolu Üniversitesi Yayını. No:2978. Açıköğretim Fakültesi Yayını no:1932. 1.Baskı. Eskişehir.
- Sağlam, S. (2007).Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. HÜTAD.(5).
- Serter, G. (2013). Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram. Planlama. TMMOB Şehir Plancıları Odası. 23(2). 67-76.
- Sunay, C. (2004). Mübeccel Kıray'ın Eserlerinde Kent ve Toplumsal Değişme. Bilgi. (8). 43-61.
- Şan, Ç.D. (2010). Kent Kültürü ve Kentlilik Bilincinin Oluşmasında Kent-Yaşam Dergilerinin Etkisi ve İzmir Örneği.
- Şahin, Y. (2013). Kentleşme Politikası. (Yenilenmiş 4.baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Şimşek, Ö.F. (2007). Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş, Temel İlkeler ve LİSREL Uygulamaları. Ankara: Ekinoks.4-22.

- Tekeli, İ. (2014). Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm. (2.Basım). İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tatlıldil, E. (2009). Kent ve Kentli Kimliği; İzmir Örneği. Ege Akademik Bakış. 9 (1). 319-336.
- Tuna, K. (2013). Toplum Açıklama Girişimi Olarak Şehir Teorileri. (2.Baskı). İstanbul:İz Yayıncılık.
- Türk, S.M. (2015). 20.Yüzyıl Kent Kuramları.Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.2(3). 41-59.
- TR22 Güney Marmara Bölgesi Sosyal Yapı Araştırması Raporu. (2013).Güney Marmara Kalkınma Ajansı Yayını. Balıkesir. Prj yürütücüsü: Doç.Dr.Kadir Canatan.
- Uğurlu, Ö., Pınarcıoğlu, N.Ş., Kanbak,A. ve Şiriner,M. (2013). Türkiye Perspektifinden Kent Sosyoloji Çalışmaları. (2.Baskı). İstanbul:Örgün Yayınevi.
- Yalçın, A.. (2013). Sürdürülebilir Yerel Kalkınma İçin Cittaslow Hareketi Bir Model Olabilir Mi? Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi. 5(1). ISSN: 1309-8012 (Online). 32-41.
- Yılmaz, E. ve Çitçi, S. (2011). Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo-politik Açından Türkiye’de Kentleşme Dönemleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 10(35). 252-267.
- Yüceşahin, M.M. ve Tuysuz,S. (2011). Ankara Kentinde Sosyo-mekânsal Farklılaşmanın Örüntüleri: Ampirik Bir Analiz. Coğrafi Bilimler Dergisi, 9 (2).159-188.
- Weber, M. (2015). Şehir: Modern Kentin Oluşumu. (11.Baskı). İstanbul:Yarın Yayınları.

İnternet Kaynakları

<http://www.balikesir.gov.tr/tarihce> Erş.Tarihi 05.12.2016

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Balıkesir> Erş.Tarihi:16.02.2017

<https://www.isdam.org.tr> Erş.Tarihi 21.02.2016

<http://cittaslowturkiye.org/#cittaslow> Erş.Tarihi: 17.02.2017

https://tr.wikipedia.org/wiki/Türkiye%27de_büyükşehir_belediyeleri Erş.Tarihi: 07.10.2016

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad, Soyad: Ayşe Ahsen TALU

Cinsiyet: Kadın

Doğum Tarihi: 24.04.1990

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres Bilgileri: Toygar Mahallesi 241.Sokak Gürçeşme Sitesi B Blok No:46/2
Daire:6 Karesi/BALIKESİR

Cep Tel: 0553 384 56 84

E-posta: ahsentalu@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans : Balıkesir Üniversitesi - Sosyoloji A.B.D. 2014 – 2017

Lisans : Balıkesir Üniversitesi -Necatibey Eğitim Fakültesi

Sınıf Öğretmenliği-2012

Anadolu Üniversitesi -Sosyoloji-2013

Lise Elazığ Anadolu Lisesi – 2008

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce: Okuma: Çok İyi, Yazma: Çok İyi, Konuşma: Orta

YDS Puanı: 80

BİLDİRİLER

Kentleşme Sürecinde Balıkesir’de Kentlilik Bilinci: Kentsel Algı ve Kentsel Farkındalık, Balıkesir II. Kent Sempozyumu- 21 Kasım 2015 (Sözlü Bildiri)

MESLEKİ DENEYİM

Çözüm Dergisi Dersaneleri: Rehber öğretmen

GMKA: Destek Personeli

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi: Sosyolog (2014- Halen devam ediyor)
